

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ASKOV LÆRLINGE

AARSSKRIFT FOR 1908

INDHOLD

Ved Ludvig Schrøders Jordefærd
Ved Poul la Cours Jordefærd
Fra Maj 1907 til Maj 1908
Askov Lærliches Regnskab
Højskolens Lærlinge
Skolens Bibliotek
Skolens Formuesforhold
Legater knyttede til Askov Højskole

— Pris 1.25 —

KØBENHAVN
LEHMANN & STAGE

1909

„ASKOV LÆRLINGE“

AARSSKRIFT

FOR

1908

KOLDING

KONRAD JØRGENSENS BOGTRYKKERI

1909

VED LUDVIG SCHRØDERS JORDEFÆRD I ASKOV

DEN 14. FEBRUAR 1908.

VED en smuk og stemningsfuld Højtidelighed førtes Ludvig Schrøders Kiste Torsdag Aften den 13. Februar til Valgmenighedskirken. Det var mildt, forarsagtigt Vejr, da Elever og Beboere af Askov om Aftenen samledes i Højskolens Have foran Schrøders Veranda.

Efter Salmen »Som Dug paa slagne Enge« talte *Appel*:

Gud tager ikke sine Gaver tilbage. Det Trøstens og Forjættelsens Ord trænger vi til at mindes, naar Sorgen truer med at overvælde os, saa vi synes, vi mistede alt.

Og dette gælder i denne Stund Hjemmet, hvorfra vi nu skal bære vor kære Faders Støv ud.

Nu er de gaaet bort begge de to, som under rig Velsignelse fra Himlens Gud og i en trofast indbyrdes Kærlighed havde bygget Hjemmet her, hvori den store Børneflokk har levet rigt og herligt, fordi den Fred og Tryghed, som Gud trods al vor Skrøbelighed kan skænke os Mennesker i vore Hjem, var tilhuse.

Men saasandt vi med ærlige og taknemmelige Hjerter har taget imod, hvad Gud gav os i dette velsignede Hjem, saasandt skal det ikke tages fra os, thi Gud, den kærlige Fader, tager ikke sine Gaver tilbage. Men hvad vi har modtaget her hjemme, skal med Guds Hjælp tjene os til Fremgang mod det Hjem, hvor vi skal samles for aldrig at skilles.

Derfor skal Takken her ikke alene lyde for det, vi har haft i Hjemmet, men for det, vi ejer derfra og aldrig skal miste.

Vi var mange inden for dette Hjems Døre, og vi var forskellige, men der var hjertelig og aandelig Plads til os alle.

Underlig lykkeligt, at vort kære Hjem stadig blev forynget. Det yngste Barn i Søkendeflokken og de ældste Børnebørn sørgede for, at Barnegraad og Barnelatter aldrig forstummede, og Farfar og Farmor, Morfar og Mormor blev aldrig gamle i Sind og Hjerte.

Men de tos Kærlighed rakte og favnede langt videre end til Hjemmets snævre Kreds.

Først til den Ungdom, der gæstede Skolen, i hvis Tjeneste Arbejdet var dem en daglig Glæde.

Og vi maa vel sige, at det var en af de bedste Gaver, Gud gav denne Skole, at den havde som en Baggrund for Livet, der udfoldede sig her, det lykkelige og stærke Hjem, som mange af de unge har faaet varige og afgørende Livsindtryk fra.

Gud tager ikke sine Gaver tilbage. Vi maa med Tak fortrøste os til, at hans Miskundhed ogsaa vil naa til de smaa og svage Hjem, der er udgaaet fra dette, og jeg har Trang til at bede om, at Gud vil styrke os, der fortsætter i Hjemmet, som vi til sidst delte med ham, der nu er gaaet bort.

Men saa var Hjemmet her særlig velsignet gennem de mange trofaste Medarbejdere og Venner, der omgav det. —

Nu er vort Samlingsmærke falden!

Det gælder Søskendeflokken, det gælder for Ungdommen her paa Skolen, og det gælder for Vennelaget.

Gud se til os i Naade. Hans Aand styrke os til Samdrægtighed i Kærlighed og Sandhed.

Fred med Hjemmets Minde i Jesu Navn!

Saa blev Kisten baaret ud og førtes igennem Haven, hvor den mødtes af et Fakkeltog af Mænd fra Askov By. Videre førtes den gennem en Allé af Flag og Graner hen i Kirken, der var festlig oplyst og prydet med Kranse. Foran Alteret var tændt to store Juletræer. Her fremsagde Pastor Dr. phil. H. F. Feilberg Trosbekendelsen og Fadervor.

*

Dagen efter, Fredag, fyldtes Kirken ved Middagstid af de store Skarer, der var stævnet hid fra alle Landets Egne, ja ogsaa fra Nabolandene. Med de mange Kranse og Blomster, der var sendt, var ikke blot Alteret og Kisten i Midterskibet, men alle Kirkens Vægge, Piller og Stole prydede. Man begyndte med at synge Salmen »Hil dig, Frelser og Forsoner«, hvorefter *Jacob Appel* holdt følgende Tale:

»Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet. —

Da vi den sidste Aften var samlede om vor kære Faders Sygeleje og søgte at naa ind til ham med vore kærligste Tanker og Følelser ved at synge de Salmer,

hvis Ord og Toner hørte til hans dyreste Eje, sagde min Hustru: jeg hører som et Kor, der stadig synger: Tak, Tak.

Og hun hørte jo ret.

Trods Smerten i det dybe Hjerteskaar, vi alle bar paa, var Grundtonen i vor stille Sang Taksigelse.

I de Øjeblikke, hvori vi syntes, hans Bevidsthed endnu glimtvis gav sig Udtryk, har han hørt den Klang; jeg tror, det har gjort ham godt i den trange Stund at høre en inderlig Genklang af det Raad, han saa ofte gav os, og som han selv levede efter: *at den sikre Vej til Trøst i Sorg og Kvide, er Takkens, der fører op til alle gode Gavers Giver, til vor himmelske Fader, som er Trøstens Gud.*

Vor kære Fader var, saaledes som han lever i mit Hjerte, først og sidst en *Takkens Mand*.

Alle, der har lært ham nøjere at kende, og navnlig de, som har levet under Tag med ham i Hjemmet, véd god Besked om, at han, jeg kan gerne sige paa dobbelt Maade, trængte til daglig at leve i Tak.

Hans Bøn formede sig i Tak. Han begyndte sin Dag med Tak for, hvad der er givet os i Troens Ord, der for ham, ikke i Kraft af en Lære, men i Kraft af Erfaring, var Livsordet. Og naar han tit sagde til os, at selv om et Menneske er saa lykkeligt, at han om Morgen kan gaa til sit Arbejde med godt Mod og friske Kræfter, saa er Kaarene dog saadanne, at naar Aftenen kommer, maa han gaa ydmyget til Hvile, thi han naede ikke, hvad han havde tænkt og haabet —, saa tilføjede han, at gennem Ydmygelsen kan man naa frem til en Tak for det lidet, der blev naaet, og denne Tak giver nyt Mod og ny Kraft til næste Dag.

Det var jo netop saadan for ham, at han havde en lykkelig Evne til at glæde sig over det, han naaede ved sit Dagværk, selv om han tit syntes, det var lidet. Denne Evne aabenbarede han klart deri, at han som dagligt Brød trængte til Forstaaelse og Tak for sin Gerning. Det var noget barnligt hos ham, det kunde være en Svaghed, men det var ogsaa en Styrke. Det skyldtes hans Trang til at være glad; mærkede han, at han gennem sit Ord og sin Færd havde kunnet give Mennesker aandelig Hjælp og Næring, da lukkede han sig op og delte gavmildt med andre, hvad der fyldte hans eget Hjerte.

Han var god at komme til, thi han saa i Tilliden den Tak, der kunde lukke hans Hjerte op.

Som han var en *Takkens Mand*, var hans Hjerte og Sind fyldt af Livsmod og Livslyst.

Hans Løsen var jo: *Dag! og Daad er Kæmperim*, og det hang paa det inderligste sammen med hans stærke Trang til at takke for Livet.

Men hans altid vaagne Virkelyst var ikke en Flugt bort fra Lønkamrets inderlige og stille Liv. Det var netop ud fra et taknemligt Hjertes sikre Tro paa, at det var efter Guds Lov, naar Kræfter og Gaver blev brugte til Folkegavn og Guds Ære, at Ordene Dag og Daad klang lifligt for ham.

Jeg vilde gerne, om jeg ret og tydeligt kunde sige det, vidne, at i ham blev det stadfæstet, at den rette Virkelighedssans fødes i det Hjerte, hvor Takken til Gud Fader for Livets Gave ligger naturligt til Rede som hos et Barn.

Han talte saa at sige aldrig om Døden; selv ikke efter hans Hustrus Bortgang. Det var ikke, fordi han vilde uden om den haarde Side af Virkeligheden, som

Døden er. Nej, det var en barnlig Livsfylde hos ham, der skød Dødstankerne til Side.

Han havde barnligt *taget imod Guds Ord og agtet sig værdig til et evigt Liv*. Da Paulus sagde til Jøderne i Antiokia i Pisidien, at de forskød Guds Ord og ikke agtede sig værdige til et evigt Liv, da savnede han det hos sine Landsmænd, som var Schrøders Væsens inderste Kendemærke, en *Hjertets Tak for Livets Gave*.

At ydmyge sig daglig og i Tak søge Hjælp og Styrke hos Gud, det gør kun den, der agter sig værdig til et evigt Liv, den, der føler sig som et Guds Barn.

Naar han ikke talte om Døden, da skyldtes det, at han levede i et Samfund, der ikke deles ved Død og Grav, fordi Gud i sin Naade har frelst alle dem, der i Troen paa Jesus Kristus befaler sig ham i Vold.

Det evige Liv er jo ikke blot et hinsidigt, saa vist som det hellige Samfund, Guds Børns Samfund, rummer Helgen her og Helgen hisset.

Schrøder har engang skrevet: det hører med til at være en kristen Lærer at have Blikket vendt til den store Sammenhæng i Tidsløbet fra Begyndelsen til Fuldendelsen, men det hører ogsaa med til at være den gode Lærer at have den rette Sans for Virkeligheden i det smaa og i det enkelte.

Her har han tegnet et Billede af sig selv, som han var som Lærer. Han havde Øjet opladt for den store Sammenhæng gennem Tiderne, hans Livsanskuelse var historisk, og den Historie, han øste af for at klare sig sin egen, sit Folks og Guds Menigheds Stilling, var den, som virkelig er levet af Mennesker under Guds Aands Førelse.

Derfra hans levende Sans for Betydningen af en ædruelig historisk Forskning til Opremsen af Men-

neskeslægtens Levnedsløb, Betydningen heraf ogsaa for Folkeoplysning, hvis ypperste Hjælpemiddel er en fyldig sund historisk Tale, hvoraf den unge Slægt kan hente Hjælp til Klarhed over egne Kaar og Hjælp til personlig Udvikling.

Og hans vaagne Sans for Virkeligheden i det smaa og enkelte bragte ham i personligt Forhold til mange enkelte Mennesker og Virksomheder, som tilsyneladende kunde være indbyrdes højst forskellige, men som alle havde det fælles, at de var det virkelige Livs Venner og Tjenere.

Men hvor hans Færd og Virke end faldt, altid var han rede til at sige Gud og Faderen Tak for alle Ting.

Derfor blev han for os, der stod ham nær, og jo for mange flere, en velsignet Hjælp til at søge Livets Gud og betro os til hans Varetægt.

Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet.

Efter Salmen »Jesus min Drot« talte *H. Nutzhorn*:

Naar en Mand gaar bort, er det lykkeligt, om Livet, han har levet, kan have Spireevne i sig til noget godt for dem, der bliver tilbage. Jeg vil fremdrage en af Siderne hos Schrøder, hvoraf jeg tror, vi alle kan drage god Lære.

Jeg vil begynde med at sige, at naar Schrøder havde faaet fat paa en Tankegang, der interesserede ham, kunde han stundom med korte Mellemrum vende tilbage dertil, uden at Tilhørerne dog trættedes. Maaske laa det noget deri, at det hver Gang blev fremsat paa en lidt anden Maade eller med nye Momenter, men især deri, at han kunde udtale det med samme Inderlighed og Tilforladelighed Gang paa Gang, fordi det var en Ting, der laa ham stærkt paa Sinde.

Det var saaledes en Tid Tilfældet med hans Betragtninger over Apostlen Johannes. Han fremhævede om ham, at naar han kaldes den Discipel, Herren elskede, og naar det fortælles, at han den sidste Aften ved Nadveren laa op til Jesu Bryst, da har man ofte betragtet det som Udtryk for et blot rent menneskeligt Sympatiforhold imellem dem; og man har fremstillet Johannes som den bestandig milde, bløde, fred-sæle Apostel. Men herimod gjorde Schrøder Indsigelse. Johannes var tvært imod af en ildfuld, fyrig Karakter, hvilket ganske vist i og for sig er noget godt, navnlig hos Ungdommen; men det medfører ogsaa store Farer. Vi maa huske, at Jesus har selv givet Johannes og hans Broder Jakob Navnet Torden-sønnerne, hvilket næppe kan have nogen god Betydning, og Lucas fortæller da ogsaa, at da Jesus vilde med sine Disciple drage til Løvsalsfesten, var der en samaritansk By, de skulde igennem, men som nægtede at tage imod Jesus, fordi Rejsen gik til den af dem ilde sete By Jerusalem. Derover blussede Jakobs og Johannes' Forbitrelse op i den Grad, at de udbrød: »Vil du, at vi skal byde Ild fare ned fra Himlen og fortære dem, ligesom Elias gjorde.« Men Jesus vendte sig imod dem med den stærke Bebrejdelse: »I véd ikke, af hvad Aand I er; thi Menneskenes Søn er ikke kommen for at fordærve, men for at frelse Menneskers Sjæle.« Saaledes kunde da Ildfuldheden hos Jakob og Johannes tage saa farlig en Retning, at den gav sig Udslag i den voldsomste Hefthighed.

Forholdet mellem Jesus og Johannes maa da snarere opfattes i Lighed med en Moders Forhold til et Barn, der har voldet hende store Bekymringer, saa hun har maattet tage sig særlig af det med hele sin

varme Moderkærlighed. Netop derved er et saadant Barn kommet til at ligge hendes Hjerte saa nær. Johannes har sikkert voldet Jesus mange Bekymringer, saa Følgen blev, at Jesus med særlig Omhu maatte tage sig af ham, for at Ildfuldhedens Vrangsider kunde ophæves, og fornemmelig for at den kunde udvikles i den bedste Retning til Menneskegavn og til Guds Ære. Under dette store Opdragerarbejde er det da, at Johannes udviklede sig til den Apostel, som Herren elskede.

Naar Schrøder talte saaledes om Johannes' Hefthighed, havde man en bestemt Følelse af, at han med det samme ogsaa vendte Tankerne mod sig selv, og ventelig har netop det bidraget til, at han kunde tale om denne Apostel med en vis Vægt. Hos Schrøder var der nemlig noget af en medfødt Johannes-Natur. Mange af dem, der har kendt Schrøder fra hans tidligere Aar, véd jo, at det den Gang jævnligen hændte ham, naar noget, han satte stor Pris paa, blev angrebet, da kunde hans Ildfuldhed give sig Udslag i meget opbrusende Hefthighed mod vedkommende; men bagefter var han meget pint af sin egen Optræden og har ofte brugt det Udtryk, at haarde Ord volder gerne den mest ondt, som har brugt dem. Over for Gud følte han sig da ydmyget og prøvede saa at bekæmpe sin Hefthighed; ogsaa hans milde Hustru prøvede at dæmpe derpaa; men det hjalp kun en Tid; thi vi Mennesker magter saa lidt i den Sag. Gud ske Lov, saa véd vi, der er én, om hvem det hedder, at i hans Haand »er Hjerterne som Vandbække; han bøjer dem, hvorhen han vil« (Sal. Ordsprog 21, 1); naturligvis under Forudsætning af, at han faar Lov at raade, og det fik han her. Schrøder var jo en inderlig troende

gudhengiven Mand, der var vant til at lægge alt i Guds Haand, og han gav ogsaa for Alvor denne Sag Gud i Vold; og ligesom han ved sin Tale om Apostlen Johannes' Opbrusen tillige har tænkt paa sig selv, saaledes har han sikkert tillige ønsket og bedt om, at han ogsaa kunde i nogen Maade blive hjulpet paa lignende Vis. Og saaledes skete det. Det lykkelige og smukke Udbytte deraf blev nærmest det, at det heftige og opfarende efterhaanden fortog sig, saa han tilsidst blev en i høj Grad fredelig og mild Mand, og det var kønt efter hans Død at se det smukke Udtryk af Fred og Mildhed, hvormed han laa i sin Kiste. Men ved Siden heraf maa jeg først og fremmest ogsaa anføre det andet store Udbytte, nemlig at Gud desuden havde vendt det derhen, at Schrøders medfødte Ildhu, store Evner og utrættelige Arbejdslyst stadig kunde tages i Tjeneste paa flere og flere Omraader til Brug for det bedste og ædleste, saa det blev en meget stor Livsgerning, han fik udrettet, og det gav han altid Gud Æren for.

Jeg har ønsket at fremdrage denne personlige Side hos min gamle Ven fra de unge Aar. Hvad han udadtil har udrettet af stort og godt, ligger jo mere klart for alle og er allerede af mange i denne Tid blevet fremdraget i Skrift og Tale. Men jeg er tillige vis paa, at Schrøder vilde være glad ved, at der fra en, som har kendt ham nøjere, kunde ved Siden deraf fremkomme det Vidnesbyrd, at ogsaa om ham gjaldt det, at det er Guds Kraft, som fuldkommes i vor Skrøbelighed. Schrøder selv erkendte det først og sidst, at det var Gud, som naadig og kærlig havde ledet alt til det bedste for ham selv og til Gavn for Folk og Menighed. Æren tilkommer Gud i det høje.

Af hvad Schrøder saaledes har oplevet gennem de mange Aar, kan vi da uddrage den gode og frugtbringende Lære, at i samme Grad som vi ærligt og uforbeholdent kan overgive os selv og alt, hvad vi, hver især har at kæmpe med, helt og holdent i Guds Haand, i samme Grad tør vi ogsaa tro og haabe, at Gud vil føre alt til den bedste Udgang for os.

Nu er han gaaet bort herfra, og vi vil alle komme til dybt at savne ham. Jer, hans Børn, for hvem han var en sjælden kærlig og deltagende Fader, vil Sorgen og Savnet jo ramme haardest; men hans øvrige Slægt og vi, hans Venner, vil jo ogsaa komme til at føle Savnet i høj Grad.

Det er en vemodig Følelse, hvormed jeg oplever, at den ene efter den anden af Slægt og Venner gaar bort; der er nu ikke mange tilbage længer. Men saa er det paa den anden Side en Trøst at tænke paa, at, alt som Kredsen her paa Jorden formindskes, da vokser i samme Grad Kredsen af de kære hinsides, saa derhen vender Tanken sig mere og mere. I de senere Aar er jeg derfor ogsaa bleven vant til i min daglige Morgenbøn at indflette ogsaa en Bøn for hver især af de kære bortgangne, og Tallet vokser jo; nu er Schrøder kommet til. Det, jeg beder om, er: Herre Gud og Fader, naar min Time kommer, at jeg skal vandre herfra, lad mig da opnaa den Lykke, at jeg hisset maa gense alle de kære, der er vandret forud, og at jeg der maa kunne tage imod alle de kære, som følge efter, saa vi til sidst kan alle samles hos dig i de evige Boliger, i det ny Jerusalem, hvor der ikke er nogen Synd, ikke nogen Sorg og ikke noget Savn, men hvor alle Hjertets Længsler og Trang skal finde deres fulde Tilfredsstillelse og Opfyldelse med Hensyn baade til det

gode, det sande og det skønne, dér, hvor alle Taarer skal aftørres og alle Sukke forstumme og afløses af en evig Glæde, som ingen kan tage fra os, men som giver sig Udslag i inderlig Taksigelse og Deltagelse i den dejlige Lovsang:

Kristne! hvilken Morgenrøde,
mange mørke Timer værd,
naar vi, levende og døde,
mødes med vor Herre kær!

Man sang: »Lyksalig, lyksalig hver Sjæl, som har Fred«, og *Poul la Cour* talte*):

Ludvig Schrøder har mangen Gang raadet sine Venner til, naar de standsede lidt paa deres Vej, at sige Tak for det tilbagelagte; det er den bedste Forberedelse til at komme videre.

Naar vi er samlet her i Dag, var det dejligt, om Dagen kunde forme sig efter dette hans Raad — til en Takkefest.

Men vil vi nu gerne sige Tak af Hjertens Grund, saa bliver vi vel bedst skikkede dertil ved at drage Mindet frem om det, vi har at takke for.

Derfor — og ikke for at give et Menneske den Ære, som alene er Guds — vil vi lade Blikket glide tilbage over den Mands Liv og Gerning, som her er afsluttet.

Blandt de mange Billeder af Fortidens Skikkelser, som *Ludvig Schrøder* i *Tidens Løb* har malet med sit Ord, er ogsaa Billedet af *Tordensønnerne Jakob og Johannes*, og han dvælede gerne ved dette Billede, som han med sin grundige Natur og med sin Sjelkundskab malede og uddybede en Del anderledes, end man tidligere var vant til.

*) Talen blev holdt lidt anderledes, fordi de to foregaaende Talere havde givet Udtryk for nogle af de samme Tanker.

Man havde malet »Kærlighedens Apostel«, som om han alene efter sin Natur var et elskeligt Menneske. »Den, som Herren elskede«, »den, som ved Kærlighedsmaaltidet laa op til Jesu Barm«, han maatte paa Forhaand være elskelig, og han blev malet saaledes, den blide, den skønne, den rene og uskyldige, »den fagre Jomfru lig«. Ludvig Schrøder kunde næsten blive ivrig, naar han prøvede at rette dette Billede og male det med Sandheds Farver. Og han havde vel Medhold deri baade fra Johannes og fra Herren selv. Naar Johannes skriver om »den Discipel, som laa op ved Jesu Barm, og som han elskede«, saa skriver han selvfølgelig ikke dette i Selvgodhed, men i Tak; og Herrens Ord til de to ildfulde unge Mænd, der bad om at maatte lade Ild falde ned fra Himlen og fortære den uvenlige By, lød saa afvisende med Hensyn til menneskelig Elskværdighed, som det vel kunde lyde: »I véd ikke, af hvad Aand I taler«. Nej, Ludvig Schrøder kunde hævde med Fynd, at Herren elskede Johannes, ikke fordi han var født saa elskelig, men fordi Johannes trængte til at elskes, og Herren saa, at hans Kærlighed just der kunde komme til at bære saa skøn Frugt; men ikke alene maatte han selv give ham Kærlighed under hele deres Samliv, men Johannes var endnu ikke moden, da han saa sin Herre hænge paa Korset; han maatte endnu længe lære Kærlighed og Taalmod i Stilhed hos Jesu Mo'r. Men saa frugtede det ogsaa hos »Kærlighedens Apostel«, Budbringeren om Herrens Kærlighed, den store Evangelist.

Og han, om hvis Støv og om hvis Minde vi her er samlede, var ogsaa Budbringer. Han havde i sin Natur noget af den samme Ild, som han mente at

finde hos Johannes, og han trængte ogsaa til Kærlighed. Kærligheden gjorde ham saa godt, og han fik den i rigt Maal, fornemmelig af sin Hustru, der sikkert ogsaa har givet ham noget af det, som han mente, Johannes fik hos Maria, Kærlighedens Hjælp til Taalmod. Og han fik Kærlighed af sine Børn og af den store Vennekare, han havde; og hvor kunde han være rørende taknemmelig for den Kærlighed, der mødte ham.

Men medens Sammenligningen vistnok kan gælde med Hensyn til Ludvig Schrøder selv, paa hvis eget Hjerte den Kærlighed, som mødte ham, sikkert har gjort sin Gerning, lige til han til sidst gik omkring og med sit milde Øje bar Vidne om den Kærlighed, han havde faaet i sit Liv, — saa gælder Sammenligningen ikke deri, at Ludvig Schrøder først paa sine gamle Dage blev Budbringeren. Dette har han været i henved et halvt Aarhundrede, og Budet har han bragt til Tusinder og atter Tusinder.

Men hvorledes har han kunnet dette, inden der laa et stort Maal af egen Livserfaring forud? Fordi han tidlig gik i Aandens Skole, tidlig med Flid og Troskab lærte de Aandens Love at kende, som vel virker i Frihed, men, som han selv sagde, gør sig gældende med ikke mindre Sikkerhed end Naturens Love, tidlig viede sig til at gaa i Aandens Tjeneste og røgtede dette sit Hverv med en Troskab og en Overbevisningens Sikkerhed med Hensyn til de Ting, som ikke ses, men som dog er de allerstørste Virkeligheder.

Veltalende i Ordets almindelige Forstand kunde man ikke kalde Ludvig Schrøder. Han havde ikke nogen særlig Naturgave med Hensyn til den klangfulde Brug af Modersmaalet, kunde endog have Bryderi

med at fremføre Digte, ganske som Digterne havde formet dem, men hans Ord fyldte ikke des mindre Tilhørerne med Overbevisning og fremkaldte i deres Indre baade Varme og Skønhed. At Ludvig Schrøder talte saa jævnt og næsten forsigtigt, især i Begyndelsen af sin Tale, beroede dog især paa hans Vederhæftighed, hans Sandhedskærlighed. Rigtigt maatte det, som skulde siges, først og fremmest være, og det maatte end ikke gerne laane nogen Kolorit, som ikke var fuldt ud ægte og vel begrundet. Det røber den stærkeste Tro paa Aandsvirkelighed, naar Taleren snarere holder igen end fremskynder den Ild, som Aanden har tændt i ham selv med Hensyn til den Sag, han fører frem. Og denne Tro avler Tiltro. »Det er altsammen saa ægte, naar Schrøder taler« —, hørte jeg en Gang en udmærket gammel Kvinde sige, som utrættelig hørte ham fra Dag til Dag.

Men alt som Ordet fandt Sangbund hos Tilhørerne, — og herfor var Ludvig Schrøder meget lydhør —, blev han selv revet med, saa Ordet ogsaa efter dets ydre Skikkelse fik Kraft og Klang, og han kunde da stundom løfte sig selv og sine Tilhørere med Aandens Vingeslag op til de store Vidder og vise dem Syner i Aandens Verden, som aldrig glemmes.

Dette skal vi nu ikke mere opleve; og ej heller skal vi mere mødes med den gamle Mands milde Blik. Men Minderne, som staar tilbage, bliver saa meget mere levende, som der nu staar ikke alene mangfoldige Mennesker, der takker ham, men mangfoldige gode Sager, som han har virket i og for som faa.

Dette hænger sammen med den forunderlige For-
ening af Tætsluttedhed og af Rækkeevne, som Ludvig Schrøder ejede.

Han kunde paa den ene Side samle sig og alle Tilhørerne om en enkelt Sag med en Kraft og en Varme, som om alt maatte sættes ind paa denne Sags Gennemførelse; og paa den anden Side kunde han favne saa vidt, at man kunde fristes til at sige om ham: intet menneskeligt er ham fremmed. Men fordi han til en Tid satte sin Kraft ind paa en anden Sag, var ingenlunde den første glemt. Tværtimod, han var en sjælden trofast Mand, og at den ene Sag laa vel gemt i hans Hjerte, naar han vendte sig til en anden, viste sig bl. a. ofte deri, at han havde en underlig Evne til at knytte Baand mellem Sager eller Personer ved Lejligheder, hvor det tit ikke faldt andre ind, at der var nogen Forbindelse.

Fra hans Hjem gik Baandene ud, og der havde hans Hjerteliv vel sine bedste Rødder; men herfra strakte de sig til hans udvidede Hjem, Højskolen, Skolen for de unge, Skolen for hans Folk, hans Folk nordena og hans Folk søndena og hans Folk hinsides det store Verdenshav, som altid var indesluttet i hans Bøn; og videre til Nordens Folk i Norge, Sverige, Island og Finland. Ja, han undte gerne de endnu fjernere Folk noget med af det Guld, han havde faaet at forvalte, og han kunde ogsaa glæde sig, naar han saa, at de havde nemmet lidt deraf.

Og som han var paa en Gang tætsluttet og vidtrækkende, er Mindet og Takken nu ogsaa baade inderlig og mangfoldig.

Men han sagde, at naar man standsede paa sin Vej, skulde man sige Tak for det tilbagelagte; og naar det var den bedste Forberedelse til at komme videre, saa var det vel, fordi Sjælens Møde med sin Gud, saaledes som det kan opleves i en Takkebøn, er den største af alle

Aandsvirkeligheder. Selv trængte han til daglig at opleve dette Møde, og af alle hans mange gode Raad er der næppe noget, der er større og bedre end dette. Maatte rigtig mange nemme det og erfare dets Rigdom, og lad os da først i Dag af Hjertets Dyb sige: »Gud ske Lov og Tak for, hvad du ved denne Mand gav os, vort Folk og vor Kirke! Tak!«

Efter Sangen »Den store Mester kommer« talte *Johannes Schrøder*:

Ved Budskabet om min Broders Død er det vistnok gaaet gennem manges Sind, som det gik gennem mit: Han var en lykkelig Mand.

Nu ved hans Baare kan vi sige det, han var lykkelig som den, hvis Livsværk lykkedes, og som døde i en god Alderdom, i Besiddelse af sine Medborgeres Agtelse og omgivet af en agtet og anset Børneflokk. Men ikke blot i borgerlig Henseende var han en lykkelig Mand, nej, her skal fremfor alt Guds-Lykken bære Prisen. Ved Tilbageblik paa hans Levnedsløb er for mig, som ingen Sinde før, bleven virkeliggjort det Billed af en lykkelig Mand, der er tegnet af den gamle Pagts Salmist i den 128. Salme:

»Lyksalig er hver den, som frygter Herren, som vandrer paa hans Veje. Dine Hænders Arbejde skal du nyde; lyksalig er du, og det gaar dig vel. Din Hustru er som et frugtbart Vintræ ved dit Huses Vægge, dine Børn som Oljekviste rundt om dit Bord. Se, saaledes bliver den Mand velsignet, som frygter Herren. Herren skal velsigne dig fra Zion, — og du skal se Børn af dine Børn.«

Der blev sagt om ham, at han var en Budbringer, og jeg, hans yngste Broder, maa her sige, at der ved ham blev bragt Budskab fra Aandens Verden ind i

Slægten. Vor Moder, som i Præstehjem havde lært at skønne paa god Oplysnings Værdi, bad paa sit Dødsleje vor Fader, som ikke længere var ung, at hendes tre Sønner, hvoraf den ældste var 5 Aar gammel, maatte blive godt oplærte. Følgen deraf var, at vi fik Undervisning sammen med Godsforvalterens, Forpagterens og Gartnerens Børn ved Kristianssæde. Og da Ludvig, den mellemste af Sønerne, viste særlige Anlæg til stille Læsning, saa blev der taget Huslærer for at forberede ham til Latinskolen. Den første Huslærer førte Oehlen-schlägers poetiske Skrifter ind i Hjemmet, og den anden havde Grundtvigs Sangværk med som sin kæreste Bogskat. 12 Aar gammel kom Ludvig til Herlufsholm, og da hans Synskreds der blev udvidet, mærkedes det i Hjemmet. Kærligheden begynder hjemmefra, og han elskede sit gode Hjem. Det blev maaske især kendeligt paa den Hjemve, der greb ham efter den første Juleferie. Men at Troen paa Jesu Kristi guddommelige Fødsel tidlig var blevet levende hos ham mærkedes, da hans Bekendelse deraf stødte sammen med Hjemmets rationalistiske Tankegang. —

Da jeg, godt 16 Aar gammel, kom til at leve sammen med ham i København, fulgte jeg ham først til Garnisonskirken, hvor Blædels gribende Forkyndelse af Synd og Naade lød, dernæst til det troværdige Vidnesbyrd fra P. A. Fengers Prædikestol i Vor Frelsers Kirke og sluttelig til Vartovs dejlige Salmesang og Grundtvigs mægtige Røst. Der blev han hjemme, og det er mig en særlig Glæde at skulle bringe en Hilsen derfra med Tak for hans Gerning for Folk og Kirke, og en Hilsen fra den gamle Vartov Menighed til den unge Valgmenighed i Askov.

Rigest blev mit Samliv med ham i de to første Aar her i Askov. Meget modtog jeg ikke blot ved hans Foredrag og Taler, men ogsaa, naar vi ofte gik lange Veje sammen, i Samtaler. Disse blev mest Enetaler ud af hans rige og gærende Aandsindhold.

Indtrykkene fra disse Aar samler sig for mig i Grundtvigs Vers, som da hyppig laa ham paa Tunge:

*Klokken i den danske Kirke,
det er Sagas klingre Skjold.
Til at bygge Dannevirke
rejse sig hver Kæmpe bold!

Han var jo kommet der nede fra sønden Aa, hvor han havde oplevet Dannevirkevoldens Fald, og det gennemtrængte ham som os alle, at nu gjaldt det at rejse Folket. Vort haardt prøvede, elskede Fædreland trængte til dem alle, hver og én. Men der skulde frem for alt kaldes til Kirke, hvor den bedste Kraft er at hente, og det gjorde han ved at slaa paa Sagas klingre Skjold; thi Sagamand var han, og om Menneskeslægtens Levnedsløb talte han helst. Men at Sagn og Saga i hans Mund ikke var tomme og luftige Taler, er kendt paa mange Maader —, denne Kirke, hvori vi er samlede om hans Kiste, turde være et af Vidnesbyrdene derom.

Min særlige Opgave her er, som den, der nu er blevet den ældste i Slægten, at bringe dennes Tak. Og medens hans og hans elskelige Hustrus Hjem efterhaanden favnede Hundreder, ja Tusinder, saa skete det Kærlighedens Under, at lige saa lidt som deres egne Børn blev forsømt, lige saa lidt blev Slægten glemt: Brødre, Søstre, Broderbørn og videre ud fandt alle, som søgte ind under det gæstfri Tag, Hjerterum, Husrum og Bordplads. — Ja, Gud ske Lov

og Tak for, hvad der ved min Broder Ludvig er bragt os som Slægt og som hørende til det danske Folk og den kristne Menighed!

Men dermed vil jeg slutte, at han, som havde saa aaben Sans for det meget, der er værdifuldt for Livet her i Verden, han fandt vistnok et af de sandeste og kæreste Udtryk for sit inderste i det lille Vers:

•Hele Verden ej opvejer,
hvad vi tror, og hvad vi véd,
Himmerig paa Jord vi ejer
i vor Frelasers Kærlighed. •

Et blandet Kor sang »Den store hvide Flok vi se« med Højskolelærer Sven Fenger som Solosanger, hvorefter Valgmenighedspræst *Axel Helweg* talte:

Maa jeg til de mange gode Ord, der allerede er sagt her i Dag, føje et Minde om Schrøder, et, hvormed jeg bedst kan udtrykke min Tak. Der er sagt af én, som vidste, hvordan Venner vindes, og hvad Venner koster: Gører eder Venner ved den urette Mammon, saa at de kan tage imod jer i de evige Boliger. Han vidste det, vor Herre Jesus Kristus: Venner vindes kun ved, at man giver sig selv, med alt sit, — og det har han villet lære os.

Jeg tror, at han, om hvis Baare vi her er samlede, har taget godt ved Lære. Han vandt sig mangfoldige Venner. Han var ogsaa gæstfri som faa. Det var en Fryd at gaa ind under hans Gæstfrihed og blive modtaget, saadan som han kunde tage imod. Det var en Fryd at faa Del i, hvad her kunde bydes paa. Det var som at komme ud paa en af vore danske Enge, som den staar ved St. Hansdags Tide med sit rige Blomsterflor, uden de stærke Farver og dog med Glans

af Himlens Sol. Men gaar man gennem saadan en Eng, da kan det hænde, at man pludselig staar ved en Bæk, der stille og ellers uset slynger sig gennem Engen. Mange vil da sige: »Nej se! her er nok ogsaa en Bæk foruden andet kønt.« Men der er dem, der standser og siger: »Naa, *dér* har vi Kilden!« De forstaar, at det var fra den, det kom altsammen.

Naar vi var kommen ind under Schrøders gæstfri Tag til Møderne her paa Højskolen, bødes der os i danske Farver i Tale og Sang saa mangen yndefuld Blomst, saa meget, der kunde gøre Hjertet godt. Men kom vi saa med til Morgensangen, da maatte vi sige til os selv: Naa, *her* har vi Kilden! — Den Mand, der staar i en stor Gerning og vinder et Navn, som er vidt kendt, kan let bliive stor i sine egne Tanker, men aldrig er han stor i det Øjeblik, hvor han selv føler sig stor. Naar jeg tænker paa Schrøder, som han stod der ved Morgenbønnen bred og støt, mandig og modig, men stille, og ydmyg tillige, med bøjet Hoved og bekendte sin Tro — bedre Udtryk for en vederhæftig, mandig Kristendom har jeg ikke truffet paa i mit Liv. Naar vi blev taget med til dette, saa forstod vi det hele. Da blev vi hjemme paa Askov! Da følte vi, at vi stod ved Arnestedet for hans Liv og for hans Gerning.

Gud ske Lov for, hvad vi saadan har faaet at se, for det stille vederhæftige Vidnesbyrd om Alvoren i hans Tro. Ved dette var det, han vandt sig de mange Venner.

Fra de Venner, som nu har taget imod ham i de evige Boliger, har der lydt et Velkommen derinde, da Herren, Vennen over alle Venner, tog Ludvig Schrøder ved Haanden og førte ham gennem den

mørke Gang, som Døden er, ind i den lyse Ventosal, som Herren kalder Paradis. Og dette Velkommen har lydt med en Hjerteklang, der har faaet hans Øjne til at straale. Han trængte til Kærlighed, han vandt Kærlighed. Nu lyser den ham i Møde: fra de to, hvis Støv hviler herude sønden for Kirken, hans Hustru og hans lille Pige, og fra de mange gamle trofaste Venner og de mange unge Hjerter, han vandt, da han ledte dem til de stille rindende Vande og viste dem, at dér var *Kilden*.

Gud hjælpe os, som staar tilbage, at vi maa blive ved *Kilden*. Men særlig beder vi om Guds Naade og Velsignelse over hans Hus, hans store Børneflokk, alle dem, hans Hjerte dér favnede, lige til den mindste lille, der bar hans Hustrus Navn, som han selv havde nævnet hende, da han stod ved Døbefonten med hende paa sin Arm. Og Gud signe dem, som gaar ind i den store Gerning, som er vokset op med ham, at de aldrig glemmer, hvor *Kilden* er, der rinder saa sagte og dog mægter at bære frem til evigt Liv.

Nu blev Kisten baaret ud til Graven, under Afsyn-gelse af Salmen »Kirkeklokke, mellem ædle Malme«.

Ved Graven talte først *Holger Begtrup*:

Maa jeg faa Lov til her ved Ludvig Schrøders Grav at bringe en Hilsen fra de danske Folkehøjskoler.

Han var jo vor anerkendte Førstemand, ikke blot fordi han var en af Højskolens ældste Arbejdere, heller ikke blot, fordi Askov indtager Forrangen blandt Nordens Ungdomsskoler, eller fordi Schrøder her har været Lærer for saa mange af os, der nu virker ved

andre Højskoler i Nordens Lande, men især fordi han i sit Hoved og Hjerte bar Højskoletanken i rigest Fylde, fordi han var Hovedarvingen til Grundtvigs Syn paa Folkeoplysningen og Hovedbygmester for Højskolens aandelige Virke siden Grundtvigs Død.

Der bliver i disse Dage sagt mange Lovord om Schrøders Virksomhed i mangfoldige Retninger. Vi fik ved hans 70 Aars Jubilæum for to Aar siden en køn Oversigt over hans vidtforgrenede Virksomhed og glædede os med ham over de Vidnesbyrd om Taknemmelighed, som Dagen bragte ham. Hans Rigdom paa Ideer og mesterlige Greb paa at føre dem ud i Livet, har dog især baaret Frugt i Højskolens Tjeneste. Altid var han optaget af at overveje, grundfæste og udvikle den Livstanke, som han i sin Ungdom havde modtaget fra dens første Ophavsmand. Hans Bygmesterhjerne rejste saa at sige Hus ved Hus i den folkelige Højskole, ligesom hans egen Skole her i Askov voksede fra Aar til Aar.

Men vi kommer dog først til Kærnen i hans Livsdaad, naar vi peger paa hans Evne til at føre et levende Ord, udsprunget fra Hjertets Grund og stillet helt i Folkeaaendens Tjeneste. Ja, *han var en Ordfører for Aandens Liv i Norden!*

Ludvig Schrøder var ikke særlig »veltalende« i dette Ords almindelige Betydning. Han talte meget jævnt, uden skarp Form og skønne Billeder. Men der var Livsstrøm i hans Tale, bred, dyb og levende Strømning i hans Ord. Paa Talerstolen blev denne travle Mand stille og gav sig god Tid. Det var den brusende Livsstrøm, der stemmedes op, og siden randt ud fra den rolige Kilde for Kræfternes Elv som en jævnt flydende, vandrig Aa, der snor sig gennem grønne Enge.

Det er sandt og skønt, hvad hans gamle Ven, *Bjørnstjerne Bjørnson*, har sagt derom:

Hans sølverne Stemme i Sjælene gød
en Rigdom, som strakte for Livet.

Schrøders ydre Røst var just ikke »sølvklar«. Men Bjørnson har tænkt paa det samme, som den nys afdøde danske Digter sang i sin Vaarvisse:

Der er Sølvklang i Majbækkens Vover.

Han har allerede i Ungdomsaarene sammenlignet Schrøders Veltalenhed med den jævnt glidende Strøm, hvori Solens Lys kaster sine Sølvblink. Og netop saaledes virkede Talen, naar Schrøder ret var i Aandens Tjeneste, saa Mildheden og Magten forbandt sig i hans stiltfærdige Ord. Denne Aa fra Kraftens Kilde under Helligdommen har løbet mellem Græs og Lyng paa de danske Sletter, den har dannet stille Søer, som kunde spejle Himlens Herlighed, og den har bruset over Møllehjul, som satte det driftige Arbejdsliv i Gang.

Dejligt var det at lytte til Klangens af de levende Vande, da han stod i sin fulde Kraft. Men nu paa hans gamle Dage, da Stemmen var svækket som hele den naturlige Livsfylde, skulde der vistnok gode Øren til at høre den sølverne Klang. Jeg vil dog haabe, at den Ungdom, som i de sidste Aar har været samlet om ham, vil faa Minder frem, som kan styrke deres Sjæle, naar de nu mere inderligt kommer i Hu, hvad han saa jævnt og stille ønskede at lægge dem paa Hjerte.

Ludvig Schrøder havde forstaaet den bærende Tanke i Grundtvigs aandelige Syn. Han kendte *det levende Ords Magt* og kunde bruge den, fordi han ydmygt

stillede sig i Aandens Tjeneste. Dette er den dyrebareste Arv, som han har givet os, der ønsker at fortsætte Ungdomsskolen i den samme Aand, som han saa trofast tjente.

Gud signe Gerningen her paa Askov og overalt i Norden, hvor der virkes paa samme Vis med det levende Ord paa Folkenes Modersmaal!

Saa sang man »Udrundne er de gamle Dage«, hvorefter Frimenighedspræst *Povlsen*, Bovlund, bragte Sønderjydernes Tak til Ludvig Schrøder:

Schrøders Begravelse er jo hidindtil bleven en Takkefest. Saaledes var det ogsaa ved Cornelius Appels og Fru Schrøders Jordefærd. Og det er godt, at det tit og ofte er saaledes. Det vidner allerbedst om, at Livet, der er levet, har været til Glæde og Velsignelse, saa det heller ikke her i Verden er forbi med Døden og Graven. Det lever i Mindet og i den gode Gerning, som er begyndt og fortsættes der, hvor de Ædles Æt dør aldrig ud. Derfor: held det Folk, hvor der tit og ofte kan holdes Takkefest ved Gravene! Held vort lille Folk, at vi saa tit *der* kan takke baade den, der er gaaet bort, og Gud Fader i Himlen for Livet, der er levet, og den Gerning, der er gjort til Folkegavn og Guds Riges Fremme! Jeg vil gerne bringe en Tak fra dem syd for Grænsen. Det er nu snart 46 Aar siden Schrøder sammen med sin unge Hustru og de trofaste Hjælpere Nutzhorn og Fenger begyndte sin Gerning hos os dernede i Rødding. Og da de maatte standse 1864, fortsatte de saa nær ved Grænsen, at de let kunde se over til os, og aandelig talt er der altid fra Askov Højskole set derover og trofast

bragt Trøst og Hjælp i vor Kamp for Livet. Men i det som i alt her har Schrøder jo været Føreren. Det er en falsk Beskyldning, at vore unge paa Højskolen lærer Tyskerhad. Her lærer de, at

•Kærlighed til Fædrelandet er den sande Odelsæt,
Kærlighed og intet andet elsker op en Helteæt.
Kærlighed i Pagt med Aanden
de faar altid Overhaanden!•

Og her faar de Oplysning om og Hjælp til at bygge gode Hjem, hvor Hjertelivet kan trives, og som kan være Fæstninger til Værn imod alle de onde forstyrrende Kræfter i Verden. Vi synger:

Et enkelt Hjem bar saa tit et Land
naar ud det sendte dets Frelsermand!
Og mange Tusinde Hjem det var,
som Landet frelst ifra Slaget bar!

Schrøders Hjem har været et af de bedste til at bære Landet frelst gennem Trængslen, og han har faaet Lykke til sammen med sin Hustru og trofaste Medarbejdere at gøre et stort og velsignet Arbejde for at faa frem mange Tusinde gode Hjem, som baade her hjemme og ovre hos os med Guds Hjælp skal bære vort lille Folk og Land frelst igennem, hvad der end kan komme. Vi Sønderjyder faar Hjælp ikke alene af, hvad vi selv kan modtage af godt her ovre og bringe med hjem, men ogsaa af alt godt, sandt og skønt, som kommer frem her hjemme i Folkelivet og Menigheden. Thi det hjælper til at holde vort Folk i Live, saa vidt som det danske Modersmaal lyder og det danske Folkeliv elskes og leves.

Derfor en Tak fra Sønderjylland til Ludvig Schrøder for hans trofaste, velsignede Arbejde gennem de mange Aar! Men først og sidst en Tak til Gud Fader i Himlen for, at vi har haft denne Mand og fik Lov til at

beholde ham saa længe, og at han gav ham Lykke til at udrette saa meget godt til Folkegavn!

Gud give Dig, Jacob Appell! sammen med Din Hustru Hjælp og Naade til at udfylde den Plads i Hjem og Skole, der nu er bleven tom ved Fru Schrøders og Ludvig Schrøders Bortgang og til med Troskab og i Ydmyghed at lede den store Gerning her i det rette Spor, saa den altid maa være til Folkegavn og til Guds Ære!

Derefter udtalte Højskoleforstander, Dr. *Holmström*, Hvilan:

I en stund som denna, då vi samlats för att följa til grafven en man, hvars lifsverk, mänskligt sedt, synes oss afslutadt, hvars lefnadslopp ligger så klart och solbelyst framfor oss, och som var en lycklig mand såväl i sin gerning som i sit enskilda lif, må vi hellre fira en tackens fest än en klagofest. Det är visserligen vemodigt at stå vid Din graf, käre Ludvig Schrøder, och veta, att vi ej mera här på jorden skola möta en vänlig glimt af Dina goda ögon, ej mera höra milda ord från Dina låppar. Men det är dock härligt at tänka på, att Du efter en längre arbetstid än den, som unnas de fleste, fått stupa på Din post som en god soldat. Og det skall i sanning sägas vid Din graf, at ditt minne skall »ej firas med klagan, ej som den, som bortgår och förglömmes«. Ty Du skall för kommande slåktled stå som en härlig föresyn i arbetslust och arbeidskraft till fäderneslandets båtnad på livvets mångfoldiga områden och i kärleksfullt arbete för den sak, som var Din — och vår. Så skall det vara ej blott för Dina landsmän, dem, som stodo Dig

närmast, det gäller också för oss svenskar. Du såg vida ut öfver folkhögskolans fält och glädde Dig oegennyttigt öfver allt godt på folkupplysningens fält. Hela Sverige har i dessa dagar genom det offentliga ordets män vitenat, hvad Du varit äfven för oss, Du trofaste stamfrände.

Jag må ju ha rättighet att här betrakta mig som Svenska Folkhögskolans representant och vill varmt och innerligt tacka för all hjärtlig vänskap och allt verksamt intresse Du ägnat vår ungdomsskola — och hela vårt land. Och så vill jag till sidst tacka Dig, käre, käre ven, för all trofast vänskap, Du visat mig och de mina under så många år — en vänskap, som aldrig svikit. Haf tack, ädle hänsofne vän, för denna vänskap! Vi äro stolta däröfver, och minnet af den skall sent blekna i vår släkt. Tag denna hälsning från Hvilan, från mig, min hustru och mina barn och sof i frid bredvid Din trogna maka, hon, som liksom Du var vår älskade vän. Välsignadt vare Ditt minne.

Højskolelærer *Kvaale* bragte en Tak til Schrøder fra den norske Højskole:

Naar me stend ved gravi — eller ved dødsens alvor i det heile — vert me meir sanne mot oss sjølv og andre, og daa serleg mot dei me hev fylgt til gravi. No ser me at det ingen fyremun er lenger aa dikta seg utanum — so som me ofte fyrr tenkte. Me vert skynsame, meir milde, meir rettferdige. Me ser at baade jord og himmel hadde tak i dette menneskje. Det smaaskaarne og storlagde, veikt og stekt, vondt og godt er paa ein merkeleg maate samanvove i

menneskja. Men det som er av himmel i oss vert gøymt i minne og arbeid, avdi dette var det største og sterkaste, medan det andre vert gløymt etter som tidi gjeng.

Schrøder var inkje noko undantak her. Og i dag »rejses tegn over heltens ben og derved mindes, hvad stort han gjorde«. Han fortentar det. Det store han hev gjort kan me trygt byggja vidare paa; og den gode saad vil me strø ut med trufast hand.

Fyrste gongen eg saag Schrøder — eg kjende han inkje daa — maatte eg snu meg og sjaa etter honom. Han hadde noko av det som »rager op« over det vanlege. Paa talorstolen var han ikkje minder. Han voks nettup her. Breid um bringe var han, fast og sterk. Some tider med knyttet hender som av spant energi. Breid og djerv og sterk i tale, men ogso varm og mild. Her var autoritet.

Med rette hev det ofte vare sagt um Schrøder, at han alle dagar var ein seig arbeidsmaur. Altid grov han seg til botnar i ei sak, hadde stor evna til aa organisera og planleggja, kunde taala dugande menn ved sida av seg — for det var saki det fyrst og framst galdt. Det hev ogso vore sagt, at Askov laag paa ein sers haveleg stad — som nasjonal grensemur — tidi god — ein trengde ein slik høgskule — og difor maatte dette reknast med og ikkje berre Schrøder sin dugleik. — Sjølv no um plass og tid er aldri so heldig, so hadde Askov vanskeleg vorte til det det no er om ikkje *høvdingen* Schrøder hadde vore her. Ein høvding var han paa ein maate, ein høvding folk hev vyrdna for, — det syner dei mange menneskje, som er møtt fram i dag — og dei manga kransar. Det er stort aa gaa i gravi med takk og vyrdna av

sitt folk; men *større* aa vera gymd i varme trufast menneskéhjarto. Schrøder var elska og hadde mange venir — det syner seg ogsaa i dag —; men aller best vil det syna seg i trufast arbeid for det, som han gjerne vilde fremja.

Det som gjorde at eg kom til aa halda av Schrøder var fyrst og framst avdi han var so forunderleg *djup*. Her var Schrøder størst for meg. Og eg trur at dei som ikkje kom ned i djupni haa han, dei fekk slet ikkje det beste.

Kjære Schrøder! Me som her voro so lukkelege og sete benkja framfyre deg, me minnest dig som høvdingen, men fyrst og framst minnest me dig daa du stirde og stirde so forunderleg djupt og dragende paa oss. Det var som augo lydde etter vaarsongen i sjæli vor, etter barnerøysti. Og dér sa desse augo: »Kirkeklokke mellem ædle malme, mageløs er for mit hjerte du.«

Ved vigslingsfesten for kyrkja her i Askov talde Schrøder nettupp om dette vers af Grundtvigs salme og eg minnest det so vel, som det var i dag.

Naar Schrøder kjendte seg gamall og trøytt — det gjorde vel han som alle andre — so fann han vegen fram til ungdoms kjelda, langa sek og fekk ungdom og kraft atter, vigsling til dag og daad. Og han hjelpte oss fram til kjelda. Tungt var arbeidet mang ein gong, der var mykje aa rydja bort hjaa ungdommen; men han hade slik bergfast tru paa at ungdomstidi er »livets blomst og aandens skabertime«, difor gav han seg aldri yver, og ein vakker dag høyrde me kjelda, ungdomskjelda silra og renna; sprang me so med bankande barm fram, dukka oss ned og kjende *livsens bløming og aandens skapertime*. Ja, det gav

slik fred og tryggleik dette aa faa koma inn under dine trufaste, varme og milde augo. Til tider kunde du nok støyta os bort, men naar disse augo kvilde so solvarmt paa oss, daa kjende me, at du vilde alle væl, og difor ikkje større ynskje hadde enn aa hjelpa den minste som den største, og daa gløymde me mykje og tilgav, og kom til aa halda so inderleg mykje av deg. Difor stend me og so mange her ved gravi di i dag.

Hjartelig takk for det eg fekk! Men takk ogso for alt du hev gjort for høgskulen i Norig. Fraa fyrst til sist hev du vore livande med i høgskulearbeidet hjaa oss og gjort stor hjelp. Mange av dei unge, som kom fraa Norig kjende sig gamle og trøytt — kanskje vonlause. So kom dei til Danmark, til Askov, fekk sol og varme. Du hadde noko til alle. Di sterke, varme livstro kveikte. Tru og von, mod og daads-trang kom fram atter. Ihuga og varme la me i veg up etter fjellet, fura og bjørk og lyng og eine saman, for no *skulde det ha vaarklædna paa!* Takk for hjelpi her! Gubben er borte, og han fall som ein *mann*; men *merket* det stend! Anden hans vil sviva i kring paa dei danske sletter, men ogso i dei norske dalar, der livet gror og millom dei nakne fjell, som stundar etter klædna.

Takk og signing over gravi, og for alt godt du gjorde!

Islænderen Mag. art. *Bogi Th. Melsted:*

Ved Ludvig Schrøders Grav maa ogsaa komme en Tak fra Island.

Ædle, danske Højskolehøvding, Tak for din Kærlighed til Island. Tak for alt, hvad du har været for

de mange islandske Mænd og Kvinder, som har besøgt dit Hjem og din Skole. Dit Arbejde vil ogsaa bære god Frugt i Island.

Gud velsigne dit smukke, lysende Minde.

Elevernes store Kor sang nu under Nutzhorns Ledelse en Sang af Nutzhorn.

Derefter bragte Direktør *Jens Schrøder*, Kolding, paa Børnenes Vegne en Tak for al Kærlighed, som var vist deres Fader, mens han levede, og for al Ære, der i Dag blev vist ham.

*

En *Hilsen fra Finland*, som *Poul Bjerger* senere bragte, bør meddeles her sammen med Hilsnerne fra Sverige, Norge og Island:

Der er vel ingen i denne store Forsamling, der har saa god Grund til at sige Professor L. Schrøder Tak for, hvad han har været for en enkelt, som jeg har. Naar jeg tager Ordet, saa er det dog ikke for at raabe dette ud i den store Forsamling, men jeg har en Hilsen og Tak at bringe fra det finske Folk, dette Folk, som ligger os saa fjernt og dog staar os saa nær. De har bedt mig at fremføre denne Tak her ved hans Grav.

Det finske Folk er et ungt Folk. Og Højskolen der oppe er ung, ikke en Gang tyve Aar, men den har slaaet kraftige Rødder i den finske Jord, og den er groet op allerede til et mægtigt Træ, Folket har lært at skønne paa den, som noget af dets bedste Eje. Men — det har finske Højskolemænd sagt — den finske Højskole har sin Rod i Askov. De ser paa

Schrøder som deres aandelige Fader. Som saadan vil de hilse ham i Dag, som saadan har de bedt mig takke ham og strø Roser paa hans Grav. Det er Finnen, der taler det fremmedklingende men skønne Sprog, og det er Svenskeren, hvis Sprog falder os hjemligt og velkendt i Øret, begge staar de ved Schrøders Grav Haand i Haand, med Vemod i Øjet, med Kærlighed i Hjertet og med Tak til Gud for, hvad Schrøder har været for dem. Gud velsigne hans Minde ogsaa blandt dem.

*

Ved Bordet holdt først Højskolelærer *C. Båge* ud fra Verset »Der sad en Fisker saa tankefuld« en stemningsfuld Tale.

Kammerherre *Lüttichau*, Tjele, bragte en Hilsen fra det danske Hedeselskab. Dets Opgave havde været og var at bringe det danske Folk en Hjælp til dets Jords Forbedring. Schrøder elskede sit Land og sit Folk, og han forstod dette Folk. Derfor kunde han blive et Mellemed i Skrift og Tale mellem Hedeselskabet og den brede Befolkning. Lige til den sidste Tid, da Kræfterne svigtede ham, var Hedeselskabets Gerning en af de Opgaver, der mest fængslede ham. Gud velsigne hans Minde!

Stiftamtmand, Kammerherre *Stemann*:

Jeg skylder ved denne Lejlighed at bringe den afdøde en Tak fra Ribe Amt. Det kan ikke være andet, end at en Institution som Askov Højskole har haft en mægtig Indflydelse paa Befolkningen rundt omkring den. Den har været som en aandelig Kilde,

der har virket befrugtende og oplivende. Hundreder af unge fra Ribe Amt har søgt hertil og er atter med friske Indtryk vendt tilbage til deres Gerning. Mange er komne hertil og har nydt Gæstfrihed. Derfor skylder Befolkningen i det hele taget Schrøder og hans Hustru Tak. Mange er vi ogsaa her fra Ribe Amt, som har tilbragt smukke, hyggelige Timer i de mindre Værelser sammen med Schrøder og Fru Schrøder. Alle Steder i Danmark var Schrøder kendt. Her i Ribe Amt var han kendt i hver en Krog. Og det var ham, der efter et Besøg paa Møen hos Frede Bojsen, der ivrigt syslede med Øens Historie, gav Stødet til Oprettelsen af »Historisk Samfund for Ribe Amt«, et Samfund, der senere er bleven efterlignet i det ene danske Amt efter det andet. — Fra Blaavandshuk til Kolding, fra Grindsted til Kongeaaen vil Slægt efter Slægt med Tak mindes Ludvig Schrøder.

Landdagsmand *H. P. Hanssen-Nørremølle*:

I de Takkestemmer, der fra alle Egne af Landet lyder hen mod Askov, blander sig i disse Dage ogsaa Hundreder af Røster fra Sønderjylland. Ludvig Schrøder og hans Hustru begyndte jo deres Gerning derovre. Men onde Tider brød ind over Landet. De blev fordrevne fra Hus og Hjem. Men de blev her i vort Nabolag. Skolen i Askov fortsatte Rødding Højskoles Gerning. Den Opgave har den under Schrøders mangeaarige Ledelse løst med Ære og Held.

Da jeg modtog Efterretningen om min gamle Ven og Lærers Død, syntes jeg, at jeg atter sad herinde paa Skolens Bænke og saa ham, som vi dér saa ham, da han var i sin fulde Kraft, med det tankefulde,

sørgmodige Blik og de anstrengte, om rastløst Arbejde vidnende, Træk om Øjnene, og mens han rettede sit klare, faste Blik paa os, forherligede han det daadrigge Liv. Ludvig Schrøders Foredrag var ofte vækkende, altid oplysende. Han talte med særlig Forkærlighed om Handlingens Mænd.

I Mindet bør han staa i første Række blandt dem, der ved Arbejde paa forskellige Omraader har været med til at rejse det danske Folk efter Ulykkesaaret. Paa Gravstenene over de faldne har vi indristet: Derpaa har vi kendt Kærligheden, at de satte Livet til for os. Men det er end større, hvad der kan siges her ved en gammel trofast Arbejders Grav: Han har arbejdet for vort Folk og vort Fædreland, opofrende, selvhengivende til sit sidste Aandedræt. Og for dette store betydningsfulde Virke bringer vi ham her vor varmeste Tak.

Højskoleforstander *Kristensen-Randers*:

Ved Grundtvigs Grav sagde Bjørnson: »Over denne Grav skal der ikke lyses Fred, men Kamp.« Jeg kunde have Lyst til her at gøre disse Ord til mine. Over Ludvig Schrøders Grav skal der lyses Kamp for det, vi har lært at elske. Det er ikke store Ord; jeg vil ikke sammenligne Schrøder med Grundtvig. Men jeg kender ingen samtidig, hvis Tale og Skrift har glædet mig og givet mig Udbytte som hans. Og dertil har jeg ham at takke for Venskab. Der er blevet talt om, i hvilke Retninger Schrøder har virket. Og det er mange. Men fremfor alt var han dog Ordfører. Han havde, synes jeg, Veltalenhed, men hans Tale havde intet af Fyrværkeriets Farvepragt. Det var en dyb, bred,

under aaben Himmel roligt glidende Strøm. Den fik sin Fylde og sin Skønhed fra Livets og Lysets ypperste Kilder. De, som var til Stede, da han ovre i Kirken talte over sin afdøde Hustru, vil mindes det varme Vidnesbyrd, han den Dag aflagde om Daaben, Nadveren, Herrens Bøn og den kristne Menigheds Lovsang. Ja, det var Livets og Lysets ypperste Kilder, han søgte til. Derfor vidste han ogsaa, hvor han vilde hen med sin Tale. Af Grundtvig havde han lært at skatte det gamle Nordens Sans »for Kæmpedaaden og for Hjertehvilen«. Daad er Gerning, som duer. Kæmpedaad øver den, som ikke blot duer til sin Gerning, men kan lægge sine Kræfter ind i den, saa langt som de overhovedet rækker. Men *den* rastløse Virksomhed, som er aandløs Forsømmelse af Hjertets Krav og Længsler, var han aldrig Talsmand for. Han gav gennem sin Tale Lyst til paa een Gang at blive god og at blive dygtig. Det har lydt over en anden aaben Grav: »Saadan Fader, saadan Ven, som vi aldrig faar igen« — »Tak dog, Gud, at han har levet.« Det kan ogsaa siges her. Han har været den danske Folkehøjskole og mange enkelte Mennesker en faderlig Ven. Naar vi aldrig glemmer, at vore Vidnesbyrd kun faar Styrke og Skønhed, i samme Grad som vi søger til Livets og Lysets ypperste Kilder, og derigennem paa en Gang maner til at søge Hjertehvile og til at øve Kæmpedaad, saa fortsætter vi bedst Ludvig Schrøders Gerning. Gud give os Lykke dertil. Og saa Tak for Ludvig Schrøder!

Provst Nissen, Brørup:

Jeg har personlig kendt meget til Schrøder og — jeg tænker baade bevidst og ubevidst — lært meget

af ham. Første Gang jeg mødte ham, var der for Resten lidt af det haarde i ham, der kom frem. Da jeg havde forestillet mig som Pastor Nissen, sagde han: »De kalder Dem »Pastor« — det er ellers et fordringsfuldt Navn.« Og jeg indrømmer, at det er godt, naar man ikke kalder sig selv det, men først bliver kaldt det. Senere lærte jeg jo andre Sider af hans Personlighed at kende. Vi har meget at takke ham for. Der blev før mindet om hans dybe, alvorlige kristne Tro og særlig om den Hjertelighed, hvormed han kunde takke Gud. Vi er taknemmelige for Schrøders Søndagstaler, fordi han atter og atter traadte frem og talte for Frihed inden for Kirken, for hans Arbejde for at forene Mennesker, som, skønt tilsyneladende saa forskellige, dog var fælles om den kristne Tro. Dette kom frem ogsaa i den sidste større Artikel, han skrev, den om Lukas (Aarsskrift for Askov Lærlinge 1907). Han vilde gerne, at de, der var skilte i Menigheden, skulde bøje sig sammen, og derfor vil jeg og mange med mig vide Ludvig Schrøder og hans Minde en hjertelig Tak.

Højskoleforstander *Alfred Poulsen* bragte i en Tale, hvis Tanker for en væsentlig Del er indeholdt i A. P.'s Artikel i »Højskolebladet« Nr. 7, paa danske Højskolelæreres Vegne en Tak til Ludvig Schrøder.

Folketingsmand *Pinstrup* bragte en Hilsen fra Elever og Venner paa Rigsdagen, der gerne vilde sige Tak i Erkendelse af, hvad man ogsaa paa det politiske Omraade skyldte Ludvig Schrøder, særlig med Hensyn paa Bestræbelserne for Frihed i Kirke og Skole.

Formanden for Foreningen Askov Lærlinge har sendt »Højskolebladet« følgende:

Fra Foreningen Askov Lærlinge skulde der ogsaa ved Ludvig Schrøders Jordefærd have lydt en Tak; naar det ikke skete, havde det sin Aarsag i den knappe Tid, der var til Taler efter Kirkefærden. Det blev sagt ved Festen den 14., at Højskolen i Askov var ikke specielt anlagt som kristelig Skole, men som en folkelig Skole i kristelig Aand, og i dette sidste ligger vel Skolens egentlige Drivkraft. Der blev ogsaa nævnt, at Ludvig Schrøder var en ydmyg Mand, og ud fra dette mindes vel hans Elever ham bedst, naar han var mest i Aande og lagde os paa Sinde Betydningen af den ydmyge Tjenergerning, thi da var han størst. Hans eget Liv er jo et Eksempel paa en saadan frugtbringende Tjenergerning for sit Folk og sit Lands Ungdom. Der blev ogsaa ved hans Baare udtalt, at Kristentroen i hans Liv var som den i Engen stille rislende Kilde, der gav Vækst til Blomsterflor og Grøde. — Ja hvor var han trofast til ud fra sit Livs Erfaring at vidne om *Guds-Ordets* bærende Kraft.

Og naar gamle »Askov Elever« med Tak erkender, at ud fra denne Kilde er der hentet Kraft til det store Arbejde, saa vil nu baade ældre og yngre Elever forenes i Ønsket om Lykke og Velsignelse for Skolens nuværende Ledere og deres Medarbejdere — til at bygge videre og fortsætte Arbejdet i Ludvig Schrøders Aand og Tankegang.

I to af hans sidste skriftlige Arbejder, der i disse Dage er kommet frem i »Askov Lærlinge Aarsskrift 1907« og »Kirkestriden i Norge« i »Højskolebladet« Nr. 5, sender han det samme Vidnesbyrd til Elever og Læsere om

Guds-Ordets Velsignelse ved Daaben og Nadveren, og vi hædrer vel bedst hans Minde ved her at følge i hans Fodspor.

P. F. V.

Maren Lauridsen.

*

Til Askov Højskole blev der i Dagene efter Ludvig Schrøders Død sendt mange Hilsener som Udtryk for Deltagelse. Der kom Takkehilsen fra Bestyrelsen af N. Zahles Skole. Af Hilsener fra finske, norske og svenske Venner var der Telegrammer fra Önnestad og Pernå Folkehøjskoler, Stockholms pedagogiska sällskap, G. og L. Aldén, Emil Svensén, Chr. Bruun, Austlid, Aasmundstad, Venner i Trondhjem og Helge Væringsaasen, der minder om den Indskrift, Bjørnson havde foreslaaet til Sökkelen paa Schrøders Buste: »Han stod i Nordens aabne Dør. De kom fra Nord, de kom fra Sør — til Enighed som aldrig før.«

Bjørnstjerne Bjørnson sendte selv fra Rom en Hilsen saalydende:

Sørg, Bonde, din blide apostel er død.
 Hans sølverne stemme i sjælene gød
 en Rigdom, som strakte for Livet.
 Ti den blev til kraft i det voksende land.
 I samtiden stod der vel næppe en mand,
 som bedre til Danmark har givet.

Karolines og mine innerlige Hilsener. Som jeg er sjælebedrøvet.

Og *Selma Lagerlöf* telegraferede:

Jag sörjer Danmarks stora folklärare och beklagar förlusten af en vän.

*

Signerede Kranse, sendte til Schrøders Baare:

Fra Kongen, Konseilspræsidenten, Min. for Kirke- og Undervisningsvæsenet, Landbrugsministeriet, Indenrigsminister Berg, Familien Høgsbroe, M. og C. Bergs Børn.

»Från den svenska folkhögskolan: Ludvig Schrøder, Nordens främsta folklärare, med sorgens och tacksamhetens hyllning». Fra »Aftonbladet», Stockholm. Fra Anna Gustafson, Elsa Ahren f. Gustafson, Elisabeth og Harriet Uhr, Marrit och Karin Hallström: »et tack til vår kära lärare Ludvig Schrøder». Fra den svenske Folkehøjskoles Venner: »Tack för din dåd». »Från Hvilans styrelse och lärarekår: »Aldrig dör mans ära om slik han vetat vinna». »Från familjerne Holmström, Ingers och Vifell till Ludvig Schrøder, den trofaste stamfrän. Din trofaste vänskap var vår glädje». »Med Tack från gamla svenska vänner». »Från Finlands svenska högskola till Ludvig Schrøder». Den finske Folkehøjskole: »Til Højskolefaderen L. Schrøders Baare med Tak» ved Hj. Mikander. Fra den svenske Folkeskoles Venner i Finland: »Tak for din Daad». Norges højskules lærerlag. Helge Væringsaasen. Elverum: »Tak for alt hvad du talte, virkede og var for Norden, dens Aandsliv, Folkehøjskolen og tusinde af Elever og Venner».

Fra Rødning Højskole og endvidere fra følgende danske Højskoler: Lærere og Elever paa Ry, gamle Askov Elever paa Borris: »Tak for din Daad», taknemmelige Venner paa Hjørunde. Grundtvigs, Ask, Sørslev, Testrup Lærere, Frederiksborg: »Dag og Daad er Kæmperim», Elbæk, Salling, Galtrup, Brøderup, Roskilde, Vejstrup, Bestyrelsen for Grundtvigs, Vinding, Ryslinge, Sorup, Odder Lærere, N. Ørslev, Ubberup, Kvissel: »Hilsen og Tak», Vestbirk, Støvring, Vallekilde, Vraa, de dansk-amerikanske Folkehøjskoler, Bornholms, Olierup.

Fra tolv Sommerelever (1907) i København. Venner og Elever i Velling. Elever i Ulfborg. Gamle Elever og Venner i Kallundborg og Omegn. Gamle Askov-Elever i Vestervig. Askov Elever 1908. Gamle Elever og Venner i Brørup. Elever i Landsgrav. En Elev: Farvel. En Elev: Tak for Vinteren 1906—07. Taknemmelige Elever i Aabenraa. Gamle Elever i Randers og Omegn.

Fra Lærerne paa Ladelund Landbrugsskole: »Tak for Raad og Daad». Fra Dalum Landbrugsskole, Ødum L., Malling L., Eleverne paa Ladelund L., Tune L., Skibelund Fri- og Efterskole, Statens Lærerhøjskole, Hoven Kvindeskole, »Den fri Skole», Silkeborg Seminarium, Jelling Statssem., Herlufsholms Stiftelse, Herlovienssamfundet, Dansk Friskoleforening, Th. Langs Skole, Silkeborg, Bestyrelsen for Frk. Zahles Skole: »Ud du saæde med levende Ord livskraftige Frø i Sjæle. En sidste Tak». Vejle Forskolesem., Ordrup højere Almenskole, Odense Friskole, Foren. af Hedeselskabets Funktionærer, Tirslund Plantage, Stilde Plantage, Hundsbæk Plantage, Askov Valgmenighed, Høve Frimenighed, S. Næraa Valgmenighed, Vartov Mh., Aagaard Vmh., Haderslev Frimh., Ryslinge Vmh, Holstebro Vmh., Mors Frim., Odense Vm., Bovlund Frim., Skibelundforeningen: Tak. Kbh. Højskoleforening. Højskolehjemmet i Aalborg. Foreningen »Kolding Højskolehjem», Sprogforeningen. Sønderjydske Foren., Hobro, Ringkøbing og Omegns Højskolef., Vælgerforeningen i Sønderjylland, De danske Ungdomsforeninger, Askov Ungdomsforening, De danske

Skytteforeninger, Kolding Skytteforen. Bestyrelse, Fredericia Soldaterhjem, Kvindelige og mandlige Gymnaster i Askov: »Med Tak«, Vejle Amts Skyttef., K. S. 1898, Kalkuttamissionen: »Med Tak«, Malt-Folding Kommune: »Med Tak for Ordet og Virksomheden i M. K.«, Foren. »De danske Atlanterhavsoer«, Danmarks Lærerforening, Dansk-amerikansk Samfund, Vejen Læborg Sygeplejeforening, Santhalmissionen, Udvalget for dansk-amerikansk Mission, Sygeplejeforeningen i Malt-Folding: Tak, Kildeskriftselsk. Det pædagogiske Selskab, 114. Kreds af Danm. Lærerforening, Studenterforeningen, Vejen Borgerforening, Hist. Samfund for Ribe Amt: »Tak for Raad og Hjælp«. Plejehjemsf. for Ribe Amt: Tak, Religionslærerforeningen, Peder og Ane Dons's Legat, Foreningen af jydsk Landboforeninger, Malt Menighedsraad, Dansk Skoleforening, Udvalget for kirkelig Virksomhed i Nordlesvig, Samsø Foredragsforening: »Hilsen«, Askov By, Teknisk Provinskoleforening, Kunstforeningen for Vejen og Omegn, Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, Vejen Haandværkerforening, Den kgl. Porcelænsfabrik, »Højskolebladet«: »Tak«, Det Schönbergske Forlag, »Østsjællands Folkeblad«, »Flensborg Avis«, »Sorø Amtstidende«, »Kolding Folkeblad«, Viborg Byraad, Venner, Venner i Skanderup, Islændinge, Venner, Samtlige Arbejdere paa Akties. Konstantin Hansen & Schrøders Fabrik, Venner i Kolding, Venner i Vamdrup, Funktionærer paa Konstantin Hansen & Schrøders Fabrik, A/S J. O. Brandorffs Eftf., »Til Ludvig Schrøders Baare: Dit Liv og din Gerning vil frem i Tiden lyse«, Venner i Vejen Venner fra Alminde Sogn, »Professor L. Schrøder«, Tirsted-Skørringe-Vejleby Ungdomsforeninger: »Hilsen fra den gamle Skovridergaard ved Christianssæde«.

Desuden var der:

Sølv Bøgegrene fra de danske Højskoler og Landbrugsskoler og fra Venner og Elever paa Rigsdagen, Sølvkrans fra Foreningen Askov Lærere: »Tak for dit Virke«, Det danske Hødeselskab, En Elev »der troede Vidnesbyrdet«, Sølvskjold fra Venner i Kolding, Lærere og Elever paa Frederiksborg Højskole, Venner i Gesten.

POUL LA COURS JORDEFÆRD.

ONSDAG den 29. Maj om Eftermiddagen ved Solnedgangstide samlede en stor Skare Mennesker ved »Askovhus« for at følge Poul la Cours Kiste fra Hjemmet til Valgmenighedskirken. Kisten blev under Salmesang baaret ud paa Indkørselspladsen, hvor Folk var samlet. Her udtalte la Cours ældste Søn, Afdelingschef *Dan la Cour*: Det er tunge Timer, vi har haft, og det er tungt at skulle sige Fa'r Farvel her fra det Hjem, hvor han har budt Mo'r og alle os Søskende Velkommen. — Fa'r havde mange Steder Ærinde, og han kom til at øve en stor og fredelig Gerning, thi Fa'r arbejdede paa en saadan Maade, at hvad han fik udrettet, blev til Velsignelse. Han arbejdede som den tjenende ogsaa for Gud. Og Fa'r var en Takkens Mand. At takke baade i lyse og tunge Tider, det lærte han ogsaa os. Nu er han gaaet bort, men han har efterladt os fuld Forvisning om, hvor han er gaaet hen, og hvor vi kan træffe ham igen. Det Ledebaand har han givet os. Vi ved, hvad Vej vi skal gaa. En Tak derfor, og en Tak for alt, hvad han har været for os, skal lyde, før han for sidste Gang forlader sit jordiske Hjem. —

Under Salmesang bares nu Kisten fra Hjemmet gennem en lang Allé af Flag og Graner til Kirken. Foran gik hvidklædte Piger og strøede Blomster.

I Kirken, hvor der var festligt oplyst og pyntet, sang man: »Den skønne Jordens Sol gik ned«, og Pastor Helweg tog derefter Ordet og sagde: »Nu har vi sunget Aftensang for vor kære Ven — sunget den Sang, han holdt saa meget af. Nu vil vi ogsaa bede Aftenbøn med ham.« Derefter bekendte Helweg Troen og bad Fader vor. Efter Sangen: »Sov sødt, Barnlille«, forlod Folk stille Kirken.

Jordefærden foregik Torsdag. I Kirken var samlet 800 Mennesker. Man begyndte med at synge: »Til Himlene rækker din Miskundhed, Gud«.

Derefter talte *Jacob Appel*:

De, som med Taarer saa,
med Frydesang skal høste.

I disse Verselinjer fortælles kort, men træffende Poul la Cours Historie, hans Liv og Gerning her i Askov.

Da han for tredive Aar siden forlod København for at rejse herover og virke ved den folkelige Højskole, var det ikke med Taarer, men med et stort Haab, en stor Glæde, han saa Fremtiden i Møde.

Han havde det herligste Rejsefølge: sin unge, varmhjertede Hustru, der selv havde været Elev her, og som havde draget ham til en Gerning i Folkeoplysningens Tjeneste.

Men næppe var det unge Par med deres Smaaabørn naaet til Askov, før de tunge Dage kom. En Maaned efter, at de var flyttede ind i deres ny Hjem, blev hun, hans Lyst og Glæde, kastet paa Sygesengen, som blev Dødslejet.

Hun, der havde draget ham herover, blev straks taget fra ham.

Det var jo næsten, som om Poul la Cour skulde slaas ned — mange vilde have savnet Mod og Kraft — og Tro til at tage fat paa en Gerning, der blev indledet under saa tunge Forhold.

Men det gik anderledes.

Thi Kampen mellem Liv og Død, som han var stillet i med det dyreste, han ejede, havde trods Fru Huldas Død bragt ham Livets Sejr.

Da han den sidste Aften og Nat sad ved sin kære Hustrus Dødsleje, og hans nærmeste Venner i den ny Kreds, Nutzhorn og Schrøder, var i Stuen ved Siden af for at være nær med den Trøst og Støtte, de kunde yde, hørte de fra Sygeværrelset en Salme, der ikke tidligere havde været sunget i Kredsen her:

Sidder rolig i Jerusalem,
sagde, Herre, Du til Dine,
til jeg sender Jer fra Lysets Hjem,
Saalerne og Klæder mine,
med en Trøster, som til mig er Mage,
og som Jer til Enden vil ledsage,
være Eders Sol og Skjold.

Kom, Du Faderens og Sønnens Aand,
rejs af By og gæst vor Hytte,
sammenknyt igen med Luebaand.
medens alle Stammer lytte,
Tungerne, som før Du maatte dele,
for sin Vej fordærvede det hele,
skab et stort Halleluja!

Skab et apostolisk Tungemaal,
glødende af Guddomsordet,
blødt som Olie og haardt som Staal,
hjerteligt, med Kraft omgjordet,
saa forstumme maa de tomme Triller,
tonesatte efter Hedninggriller,
ved vort Kors Halleluja! —

Freden og Sejren var vunden.

Freden, som den fromme stærke Kvinde, der vidste, at hun skulde dø, havde bedt Vor Herre om at bevare for dem i de sidste Øjeblikke, den Fred var

givet dem; Sejren var vundet i Troen paa ham, der giver evigt Liv.

Poul la Cour blev ikke knust af det haarde Slag, nej han blev indviet til en Troens og Haabets, en Livets Talsmand. Paa ham kom det til at passe:

Jeg rejser med Glædens det evige Bud,
hvi aander jeg ikke den Glæde ud,
hver Stund jeg paa Jorden mon leve!

Han havde jo oplevet det største, der kan times et Menneske, han havde oplevet Livets Sejr over Døden. Derfor var han, naar han talte om Liv og Død, saa barnlig tryg, at vi andre undertiden havde svært ved at følge ham.

Jo, hvad der i den første Tid her i Askov mødte ham, blev en velsignet Indvielse til hans Livsgerning:

Det et Ridderslag var,
og paa Korsfarertog
gik han frem mod sit Maal genaem alt.

En bedre Indvielse kunde næppe tænkes til den Gerning, la Cour skulde udføre i det danske Folk. Thi den folkelige Ungdomsskole paa kristelig Grund har til syvende og sidst den Hovedopgave at lære de unge at elske Livet og tro paa, at det kan bevares. Og for den blev la Cour en af de lyseste, skønneste, barnligste og tryggeste Talsmænd.

Da han kom til Askov, skulde de begynde noget nyt: den udvidede Folkehøjskole. Undervisningen skulde være mere omfattende, ny Fag tages op.

Den folkelige Ungdomsskole, den historiske Skole, trængte da netop til det, la Cour havde at bringe. Han kom med det ny, uden at det gamle Spor blev forladt.

En af hans gamle Elever, Forfatteren Martin An-

dersen-Nexø, har skrevet sandt og smukt om la Cour: »Det tjener Poul la Cour til Ære, at han bestandig var mere Menneske end Videnskabsmand. Mennesket var for ham undergivet større Love, end Forstanden kan eftervise; og imod Darwins nøgne Kamp for Tilværelsen havde han — paa en Tid, hvor den var Stikordet — det menneskelige Mod at sætte Kærligheden som Livsbærer«.

la Cour vandt ny Jord, nyt Omraade ind til Brug for den folkelige Undervisning. Han gav et godt Bidrag til at bevare Folkehøjskolen fra at blive snæver og var med til at give den Hjælpemidler til, at den kunde naa den Slægt, der skulde komme. Han tog den naturvidenskabelige Undervisning op som en Oplysning, der ikke skulde føre bort fra Livets Gud, men ind til ham.

Hvad la Cour saaledes begyndte, kræver en Fortsættelse, en Udvikling. Som han tog en Side af Naturvidenskaben op til folkelig Oplysning, saaledes er der andre Sider af den menneskelige Syssel med den levende Natur — jeg tænker navnlig paa den levende Natur — som ogsaa bør tages med.

Han har selv været med at lægge Planer i Haab om, at den danske Ungdomsskole ogsaa paa dette Omraade skulde give den Slægt, der vil søge den, sand Oplysning.

Poul la Cour førte med sig ind paa Folkehøjskolen, hvad jeg med hans eget Udtryk vil kalde: *Forstaaelsens Glæde*.

Hvor mange har han ikke hjulpet til at se, hvilken Herlighed et Menneske ejer i at kunne forstaa dybt og sandt den Virkelighed, det er stedt i. Intet kan hjælpe et Menneske til indre Rummelighed, til at op-

tage aandelig Næring og derved faa aandelig Vækst som netop dette: at opleve Forstaaelsens Glæde. —

Men det var jo ingenlunde saa, at la Cour maatte opgive sin Syssel med naturvidenskabelige Opgaver, da han kom til Askov.

Han fortsatte jo hermed til det sidste, ja i de seneste Aar tog den Side af hans Virksomhed langt over Broderparten af hans Tid og Kraft. Men hvem der kendte ham, var ikke i Tvivl om, at hans Hjerte levede inderligt og stærkt med i Ungdomsarbejdet, trods Travlheden paa andre Omraader.

Poul la Cour saaede med Taarer, men høstede med Frydesang — thi høstet med Fryd har han ikke blot gennem sin Skolegerning og sin Ordførervirksomhed, men ogsaa i sit Hjemliv efter Fru Huldas Død.

Først styrede hans Søster Jenny Huset for ham og hjalp ham med at opdrage Huldas Børn; men siden fæstede han sig atter en Brud i den fribaarne, sandhedskærlige Christine Marstrand, som byggede ham det skønne Hjem, vi alle kender, og var ham en trofast Hustru og daglig Støtte, den han slet ikke kunde undvære.

Nu — det vil jeg gerne sige til de mange Venner — er jo den Tid inde, da vi her paa Askov skal saa med Taarer. Ja, jeg véd godt, at det, der er timedes os og vor Gerning, er ikke det værste, der kunde times den. Jeg tager det som en Tilskikkelse. Det er ikke Mennesker, der har voldet dette. Men alle vil forstaa, at det maa være saadan, at hvad vi faar Lov at saa, det bliver saaet med Taarer. Gud give sin Velsignelse til, at der en Gang maa komme en Høst med Frydesang ogsaa for os.

I 1880 døde der ovre paa Højskolen en lille Dreng, Bent, og i Anledning af hans Død skrev la Cour et Digt.

Hvem der har kendt la Cour vil vide, han var ikke lidt af en Digter. M. A. Goldschmidt, der i disse Aar hørte til Højskolens nære Vennekreds, fik det lille Digt tilsendt og skrev tilbage, at i det var den Sjælens Tone og Klang, som er Poesi. Havde la Cour ikke skrevet andet, saa aabenbarede dog dette lille Digt, at han havde det ægte Digterkald.

Jeg vil gerne bringe min bedste Ven, min Lærer, ham ved hvis Støtte jeg havde tænkt, mit Arbejde skulde ske, den sidste Hilsen ved med hans egne Ord af dette Digt at udtale mit lyse og sikre Haab for ham nu:

Nu sluttet han ind i den store Kæde,
nu fejres i Himlen en Fest med Glæde;
de syngte velkommen! vel mødt over Sky
i Glædens Bolig i Himmelby.

Nu synger han i den hvide Skare,
med fagre Ord og med Toner klare:
Halleluja for vor Broder huld,
som baned os Vej fra det sorte Muld.

Ja, Gud glæde hans Sjæl i sin Himmel!

Efter Sangen »Sidder rolig i Jerusalem« talte Pastor *Fr. Birkedal-Barfod*, Gelsted:

Sidste Gang, jeg hørte Poul la Cour holde offentligt Foredrag, talte han forunderligt levende om Jesu Menneskelighed, om, at i Jesus var Gud kommen os forunderligt nær. Vi følte, da han talte, at Jesus ejede hans Hjerte. Hvad han sagde, var ikke nyt for os, men der var en forunderlig Magt og Myndighed i hans Ord overfor dem, der stod ham fjernere. De vidste, han var en verdensberømt Videnskabsmand. Nu lærte de ham at kende som et ydmygt troende Guds Barn. I Troen var hans Styrke. Den gav ham Kraft i Sorgens Dage, da han lukkede sin første Hu-

strus, min kære Søsters, Øjne. Og den var ogsaa hans Styrke i Lykkens Dage, baade i det korte og lykkelige Samliv med Hulda og i det længere lykkelige Samliv med hans sidste elskelige Hustru. Han tog alt som Gave af Guds Haand og takkede for det alt. Der rislede levende Kildevæld i hans eget Hjerte.

Vi kan ikke andet end sørge. Men vi sørger ikke som de, der er uden Haab. Vi skal ses igen. Saa trøste Gud alle dem, der stod ham nær: hans Hustru, hans Børn og Vennekredsen, der var større, end han selv vidste. Gud sende os mange Mænd som ham!

Et Kor (Askov Sangforening) sang: »De, som med Taarer saa, med Frydesang skal høste«, og derefter holdt *Holger Begtrup* en Tale, hvis Tanker i det væsentlige er indeholdt i følgende, som Begtrup har ladet offentliggøre:

Mit første Indtryk af Poul la Cour var, at han var et af de reneste og ædleste Mennesker, jeg havde mødt. Der laa næsten et Helgenskær over ham, og det var ikke frit for, at jeg i min Jordiskhed savnede Skyggerne i dette lyse Menneskebillede.

Men lidt efter lidt opdagede jeg dog, at han ikke var fuldkommen, at han havde sin Begrænsning og sine kendelige Fejl. Denne Opdagelse gjorde mig godt, for den tydede paa, at jeg var kommet ham nærmere. Jeg saa nu, at han i enhver Henseende var »et Menneske«, og derfor kunde jeg blive hans Ven. Ja, vi blev virkelig Venner, skønt han var ældre og bedre end jeg. Og da den udvortes Glans tabte sig noget, fik jeg Indblik i en Sjæl, hvori der var Lys — ikke af egen Fuldkommenhed, men af den Tro og Kærlighed, Gud havde givet ham.

Ved at komme ham nær erfarede jeg, at det ikke var et falsk Skær, hvorefter han lyste paa Frastand. Han skinnede virkelig som »et Himmellys, skønt af de smaa«, fordi han havde sit Aasyn vendt imod Solen og trøstigt gik ad den Bane, Gud havde bestemt for ham.

Det er et smukt Symbol paa la Cours Livsgerning, at han tændte det rene, milde og stærke elektriske Lys paa Askov Højskole. Han var ikke denne Skoles første Lysbringer, og han var heller ikke, som fremmede har sagt, »den bærende Kraft« i Gerningen der. Den Ære, indrømmede han altid, tilkom blandt Mennesker Ludvig Schrøder. Men Poul la Cours Person og Livsgerning *lyste stærkere* end nogen andens her fra den danske Højskoles Hovedarnested.

Han var ikke saa frodig og bredt anlagt, at han kom til at staa som en aandelig Høvding iblandt os. Det var heller ikke paa nogen Maade hans Attraa at gælde derfor. Men han havde sin særegne Opgave i Højskolens Tjeneste, og den løste han saa smukt, at alle maatte faa Øje derpaa, og at Tusinder takker ham derfor. Han var utvivlsomt den mest elskede af Askovs Lærere, og han fortjente det, fordi han var saa elskeligt et Menneske, ret »en skøn Sjæl«, hvis Liv og Ord stod i den reneste Samklang.

Hans Livsbane var klar i sit Anlæg og lykkeligt i sit Forløb. Uden stærke indvortes Brydninger kunde han i sin Ungdom slaa ind paa det naturvidenskabelige Studium, hvortil alle hans Evner rustede ham, og da han havde naaet Manddoms Modenhed, lød han Kaldet til Askov, hvor han fik den store Opgave, som vil bevare hans Minde til kommende Tider. Det

var hans Kald at lære de unge, at man kan forene en barnlig Tro paa Gud med Nutidens naturvidenskabelige Indsigt, der øver saa stor en Magt over manges Sind.

Derfor var det en Guds Lykke for ham og for Danmarks Ungdom, at han blev Lærer paa Askov Højskole. Han kom der i en god Stund, da mange af Højskolens fremmeligste Elever stod raadville under det første stærke Indtryk af det Stormløb, der i »Videnskaben«s Navn blev rettet imod den kristne Tro, og den dybe Begejstring, hvormed Tilhørerne hang ved hans Læber, beviste straks, at han ejede det Ord, som kunde læske deres Tørst og klare deres Tvivl.

Kritikerne sagde, at han hypnotiserede de unge, saa de sad begejstrede ved et matematisk Foredrag, hvoraf de kun forstod saare lidt. Men Sandheden var, at det levende Ord i hans Mund viste sin underlige Evne til at trænge ind i Sjælene, selv hvor Tanken havde svært ved at følge.

Det var som Ordfører paa Askov Højskole og rundt om ved nordiske Folkemøder, at han ret lod sit Lys skinne, og til denne Gerning vil hans Minde fremfor alt være knyttet.

Men derfor kan vi godt dele den Glæde, han i de senere Aar havde af sit travle Liv paa Møllen, hvorved han ogsaa udvortes fik tændt Lys omkring i mange Hjem. Der var en smuk Sammenhæng imellem dette Arbejde og hans Skolegerning, thi for ham var de praktiske Foretagender jo ikke nogen »Forretning«, men ret egentlig »Kærlighedsgerninger«, som udsprang af hans kristelige og folkelige Tro paa Ordets Magt.

Derfor staar vor Vens hele Liv i klart og samlet

Lys for vort Minde og spejler sig kønt i Grundtvigs
dejlige Morgensang for Livets Skole:

Sol opstaar
og Sol nedgaar,
naar den har gjort sin Gerning.
Gud give os at skinne saa,
som Himmellys, skønt af de smaa,
da randt for os Guldterning.

Saa sang man »Med Straalekrans om Tinde«, hvorefter Valgmenighedspræst *Axel Helweg* talte:

»I, min Faders velsignede« er et af de skønneste Kendingsnavne, hvormed Jesus Kristus har nævnt dem, han kalder sine. Poul la Cour kunde sige med saa dyb en Betoning som vist kun faa: Jeg er en lykkelig Mand. Og det var ikke Slumpelykke, han talte om. Men han følte sig som et Guds Barn inde under Guds store Velsignelse. Stod han her iblandt os, vilde vi kunne sige ham det rent ud — uden Frygt for, at han skulde fristes til Hovmod —: Du er et velsignet Menneske. Saadan mødte han os jo overalt, den af Guds Naade velsignede, og saadan blev han til saa stor Velsignelse iblandt os. Han havde øst og øste bestandig af Velsignelsens Væld. I et lille Vers har han selv givet det Udtryk:

Du Guds Søn, som elsked os,
varm os saa herinde,
at vort Hjerte, Tvivl til Trods,
i din Tro kan altid Fristed finde.

Dette var hans Bøn. De, der har haft den Lykke at være med, hvor han i sin hjemlige Kreds holdt Morgenandagt, véd, hvordan den Bøn atter og atter steg frem hos ham: Aa, varm os ved din Kærlighed. Underligt, at han kunde blive ved at bede saadan. Naar vi faar, hvad vi beder om, plejer vi at holde

op med at bede. Han blev aldrig færdig med at bede den Bøn. For det er jo saadan med Kærligheden, at hvor den rinder ind, der uddyber den selv sit Leje, saa Trangen til at fyldes med den bliver stadig stærkere og stærkere.

Velsignet af Gud, varmet af Guds Naades Varme stod han lysende iblandt os. Hvor har det ikke lyst om os, store og smaa, fra ham! Derfor den Dag, Budskabet lød fra Mund til Mund, at han var gaaet bort, da talte Taarerne, naar vi mødtes. Ja, det er en Taaresæd, der her er saaet. Der er en Sol bleven slukket iblandt os.

Men det, som lyste i ham, den Guds velsignede, slukkes aldrig. Vi kan jo slet ikke forstaa, at vi ikke skal se ham mere. Han fyldte iblandt os, ikke blot som Videnskabsmand og som Skolemand, men fyldte sin store Plads som Gudsbarnet i Guds Menighedskreds. Han, som aldrig vilde herske eller da saa lidt, som et Menneske kan ville det, hvor havde han dog Magt iblandt os. Blot han sad her i vor Kreds, vi vidste, han sad inde med de levende Hjerteord, med det levende Vidnesbyrd ud af den dybe Barnetro. Naar han sad her i Kirken, lyttende til Ordet, ydmyg, stille; naar han stod der og bad — vi forstod jo godt, han var vor Forbeder, som et Menneske kan være det. Han var et velsignet Menneske og skal blive ved at være til Velsignelse for os. Mon ikke det er saadan for mange af os, at der er faa, vi saadan kan sige Gud og Faderen Tak for i Jesusnavnet som netop ham? Men er det saadan, maa vi saa ikke ogsaa paa denne Dag, naar vi nu byder ham vort sidste Farvel, mødes her ved hans Kiste i det Ord, som for ham var Velsignelsens Kildevæld, var

det Strømleje, ad hvilket den er ledet ind i vore Menneskehjerter. Jeg véd jo godt, at paa en Dag som denne er maaske mange til Stede, som ikke deler vor Tro. Men de vil ikke krænkes derved; de vil i Ærbødighed for hans Minde og for vor Tro kunne rejse sig sammen med os.

Efter Trosbekendelsen blev »Guds Ord det er vort Arvegods« og la Cours Salme »Kærlighedens stærke Arm« sungen. Og mens Kisten blev baaren ud, istemte Følget »Lyksalig, lyksalig hver Sjæl, som har Fred.«

Ved Graven bragte Højskoleforstander *Kvaale*, Norge, i følgende Vers en Hilsen til den afdøde:

Nu er det lukket,
det dybe, kærlige Øje,
der stirred saa barnligt mod Højhedens Hvælv.
Nu er her slukket
et Lys fra det høje,
der skinned saa varmt ud fra Lyskilden selv.

Nu er den stilnet,
hans klangfulde Tale —
den lød som en inderlig, lokkende Sang.
Den har ildnet og mildnet
i Hytter og Sale,
stemt vore Streng og tolket vor Trang.

Til Barnet i Barmen,
vort dyreste Eje,
han talte, saa Øjet blev glansfuldt og vaadt.
Han tog det ved Armen;
paa Anelsens Veje
gik det som frem til et Eventyrslot.

Granskeraandens Under,
Fortrylletsens Magter,
bryder sig Vej gennem Ild, gennem Fjæld.
I Løftningens Stunder,
paa ensomme Vagter,
han kendte det Under fra Evighedens Væld.

Ja, Undernes Under
i Livsdybet banker
under Hav, over Sky, indtil Stjernhimmels Rund.
Det Dyb ingen bunder
med dagklare Tanker,
det troed han paa som den bergfaste Grund.

Øjet er lukket.
 Nu skal han hvile.
 Fanen er sænket langs norøna Kyst.
 Lyset er slukket;
 ej mer vil han smile.
 Pladsen staar tom — her er stille og tyst.

Dog Livet har sejret,
 er løftet af Stængsel,
 derfor vi kranser hans Minde og Grav.
 Her staar vi lejret
 med Bøn og med Længsel
 og takker vor Fader for Gaven han gav.

Saa kastede Pastor *Helweg* Jord paa Kisten, bad Fadervor og lyste Velsignelse over Forsamlingen. Man sang »Krist stod op af Døde«, og Afdelingschef *Dan la Cour* bragte en Tak for al Deltagelse.

*

Noget senere holdtes Fællesmaaltid i Skolens Gymnastiksal. Her bød *Appel* velkommen i en kort Tale, hvori han hilste den afdødes Familie, hans Værkfæller i Folkehøjskolens Tjeneste, Vennekredsen fra nær og fjern og Repræsentanter for en hel Del af de Virksomheder, la Cour havde haft med at gøre.

Nutzhorn: Det var et haardt Slag, at la Cour døde, haardest for hans Hustru, men haardt ogsaa for Askov Højskole og Askov Valgmenighed. Men la Cour har givet mig og mange andre et Vidnesbyrd, som vi tager med os og beholder, nu han er gaaet bort. Jeg har gennem ham forstaaet, hvad Fællesskabsfølelsen betyder. Alt det varme, kærlige, han sad inde med, ønskede han, at andre skulde dele. Maatte hans Gerning nu ogsaa efter hans Død virke saadan paa mange, at Fællesskabsfølelsen vokser, at den maa finde et godt Hjemsted paa Højskolen her og paa de andre Højskoler og ogsaa paa andre Omraader faa Magt.

Forstander *H. Rosendal*, Lyngby: Min Adkomst til at tale her føler jeg nærmest som den, at jeg for Øjeblikket er den ældste i Tjenesten af alle Højskolemænd i Verden. Jeg vil nu for Resten just ikke tale om la Cour, skønt jeg havde god Grund til det. For tredive Aar siden, da vi havde det vidunderlige Møde i Askov, hvor la Cour dagedes for den danske Højskole som en Solstraale, havde jeg den Lykke at bo paa Værelse sammen med ham. Jeg husker, hvor betaget han var af, hvad vi hørte. Da vi var sammen her ved Schrøders Jordefærd, blev det sagt et Par Gange, at Schrøder var ikke veltalende. Jeg har nu ikke kendt Mage til Veltalenhed, som da Schrøder ved hint Møde fortalte om Luthers Klosterliv. la Cour var stærkt bevæget. Da vi kom op paa Værelset, sagde han: Aa, dette er et velsignet Sted. En Dag sagde Schrøder til mig: »Tror Du ikke, vi kan faa det dejlige Menneske til at blive her? føl dig for!« Og jeg følte mig stadig for, og det blev jo Enden, at han blev her, og han har jo været til saare megen Velsignelse her.

Men hvad jeg særlig har paa Hjerte her i Dag, er dette, at uagtet de store Tab, Askov Højskole har lidt, da Fru Schrøder, derefter Schrøder og nu la Cour er gaaet bort, uagtet det vil jeg som en af de ældste i Folkehøjskolens Tjeneste sige: vi har en fast Tro paa, som vi har et inderligt Ønske om, at Askov fremdeles maa blive den store Folkehøjskole i Norden, fremdeles den, vi samles om. Appel har jo sikkert ogsaa forstaaet det. Gennem hans Tale i Kirken gik, synes jeg, denne Tanke: »Enhver, Gud sætter ene, han selv er mere nær«. Jeg véd godt, Appel staar ikke ene, men det er dog blevet tyndere befolket omkring ham. Vi ønsker Askov Højskole en god Fremtid!

Kammerherre *Bech* dvælede ved la Cours Forhold til Landboforeningerne. Der var her vokset en Trang op til ved de store Stævner at faa noget mere end det egentlige Dyrskue, at faa et godt Ord at høre. En af de første, Bestyrelsen tænkte at henvende sig til, var netop Prof. la Cour. Om hans Talerstol flokkede Folk sig. Han var af de sjældne, der kunde forene Granskningen af Naturens Rige med at holde fast paa Troen, hvor Granskningen hører op. Taleren omtalte la Cours Virksomhed i Dansk Vindelektricitetselskab og sluttede med Ønsket om, at der stadig maatte være et frugtbart, praktisk, naturligt, af Kærlighed præget Samarbejde mellem Landbruget og Videnskaben, baade i dens strengeste Form, og som det mere populært sker gennem Højskolerne.

Valgmenighedspræst *Helweg* talte for Poul la Cours Hjem. Frimenighedspræst *Poulsen*, Bovlund, bragte en Hilsen og Tak fra danske Sønderjyder. Sekretær *Krarup* og Kaptejn *Ernst* talte henholdsvis som Repræsentanter for Elektricitetskommissionen og Elektroteknisk Forening. Som en af la Cours gamle Elever talte *Poul Hansen*. Endvidere talte Gymnastikdirektør *K. A. Knudsen* (om la Cour og Gymnastikken), Forstander *Niels Pedersen*, Ladelund (Hilsen og Tak fra jydsk Mejeriforeninger og Ladelund Landbrugsskole), Pastor *Chr. Siegunfeldt*, Fru *Ingeborg Appel*, der af lagde et varmt Vidnesbyrd om la Cours og hans Hustrus store Betydning for Valgmenigheden, Forsøgsbestyrer *Niels Jørgen Nielsen* og Lærer *Harbo*, Asbo. Afdelingschef *Dan la Cour* takkede for, hvad der var sagt, og rettede Takken særlig til Pastor *Helweg* og Forstander *Appel*. Menigheden og Skolen var det,

hvori og hvoraf la Cour levede. En særlig Tak rettede Taleren til Appel og Fru Appel for den Lejlighed, de her havde givet de efterladte til at være sammen med saa mange.

Endelig sluttede *Appel* Talernes Række med Tak til alle, der var kommen til Stede. Inden man rejste sig fra Bordene, blev der sunget: »Saa vil vi nu sige hverandre Farvel«.

*

Signerede Kranse sendte til Poul la Cours Baare:

Fra Nordisk Forening i Danmark; Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag; Fra Norrigs Høgskulelærerlag; Fra Ribe Amts Skytteforening; Ministeriet for offentlige Arbejder; Høve Frimenighed; Bestyrelsen for Margarinefabriken »Alfa«; Fra en Vennekreds i Slagelseegnen; Fra gamle Elever og Venner i Kalundborg og Omegn; Fra Venner ved og paa Hadsten Højskole; Fra Venner i Rigsdagen; Fra Elektricitetskommissionen; De danske Skytteforeninger; De danske Ungdomsforeninger; Fra Margarinefabriken »Alfa«s Personale; Fra Askov Valgmenighed; Vraa Højskole; Fra Venner i Uldum; Den danske Afdeling af den internationale permanente Kommission for legemlig Opdragelse; A/S Aaes Laas; Fra Venner fra Særslev Højskole; Foreningen af jydsk Landboforeninger; Kirkeligt Samfund af 1898; Fra Venner i Skanderup Sogn; Gymnastisk Selskab; Tak fra Askov By; Fra Brørup Skyttekreds; Fra Eleverne 1908; Fra Vestbirk Højskole; Den polytekniske Lærestalt; Dansk Vindelektricitetsselskab; Tak fra Skibelundforeningen; Vejle Amts Skytteforening; Hilsen fra Samsø; Den alm. Brandforsikring for Landbygninger; Fra svenska Gymnastiklärare Sällskapet til svenska Gymnastikens Vän Poul la Cour; Med Tak fra Elever i Aabenraa; Religionslærerforeningen; Fra Ladelund Landbrugsskole; Askov Ungdomsforening; Fra taknemlige Elever i Randers-egnen; Vejen Skyttekreds; Fra Indenrigsministeriet; Fra Kolding Folkeblad; Fra Venner paa Vejen Søndermark; Fra Vallekilde Folkehøjskole; Vejen Haandværkerforening; Vejen Borgerforening; Højskolebladet. 1 Sølvbøgegren fra Deltagere i Elektrikerkursus de foregaaende Somre.

FRA MAJ 1907 TIL MAJ 1908

VED

JACOB APPEL

SKOLENS sidste Aarsskrift, som blev udsendt ved Nytaar 1908, slutter Redegørelsen for Skoleaaret med at oplyse, at Skolens gamle Forstander, Ludvig Schrøder, havde vunden saa mange Kræfter tilbage efter Sygdomsanfaldet i April 1907, at han hver Uge holdt et Foredrag for den samlede Skole og to Gange ugentlig havde Timer med ældre Hold.

I Virkeligheden var hans Helbred gaaet frem, og vi ventede, at han endnu en Tid skulde have faaet Lov til at være vort Enheds- og Samlingsmærke her paa Skolen.

I Sommerskolens første Maaned, nemlig 25., 26. og 27. Maj havde vi Besøg af et større Antal unge Sønderjyder. Ordføreren ved dette vellykkede Møde var Præsterne Johannes Clausen, Vonsild, og Ring, Taps, forskellige yngre Sønderjyder, hvoriblandt nuværende Landdagsmand Nis Nissen, Viby, der er en af Skolens gamle Elever; endvidere Fuldmægtig P. Lauridsen, Aalborg, Ludvig Schrøder og Jacob Appel, Askov. Vore Elever havde ved at deltage i denne Sammenkomst en god Lejlighed til at blive kendt med vore Landsmænds Stilling under Fremmedherredømmet.

Søndag 2. Juni holdt Christine og Poul la Cour Sølvbryllup. Efter Kirkefærden samledes Brudeparret og deres Børn i Hjemmet med Brudens og Brudgømmens Søsken og en mindre Kreds af deres nærmeste Venner. Om Aftenen havde vi den Glæde, at Brudefolkene og deres Gæster sammen med en større Kreds af la Cours og Skolens gode Venner baade Norden og Sønden Aa og Skolens Lærere og Elever mødtes i Gymnastiksalen til et Festmaal, hvor der fra Skolens og Vennekredsens Side blev Lejlighed til at bringe la Cour og hans Hustru en Tak for deres Gerning og Færd iblandt os, paa Skolen, i Menigheden og i Vennekredsen.

Trods Graavejr og vedholdende Regn blev det en lys og god Festdag, som sikkert alle vi, der var med, mindes med særlig Tak, fordi la Cours lyse og sjælfulde Personlighed den Dag aabnede sig med den rige Hjærtevarme, han ejede, ikke blot mod hans Hustru, Børn og Slægt, men ogsaa mod os hans Venner, saa vi fornam Straaler fra Kærlighedens Glød. I Mindet om den Dag kan vi gentage et Vers, han læste op paa Sølvbryllupsdagen i Hjemmet:

Stille Timer fører Stimer
frem af skjulte Minder tyst.
Øjet skimter Sol, der glimter
dejlig fra det svundnes Kyst.

Hvert et Minde dybest inde
er fra Gud et stille Bud,
derfor Aanden efterhaanden
vokser i det op mod Gud.

Og det svundne, længst henrundne,
atter leves skal i Gud,
uden Skygge, Livets Lykke
tusindfoldig bredes ud.

Umiddelbart efter la Cours Sølvbryllup rejste Schrøder til Silkeborg Kuranstalt, hvor han opholdt sig til

sidst i Juli Maaned. Men den kolde og regnfulde Sommer gav ham ikke den Styrkelse, han havde ventet.

Han var altsaa fraværende ved Elevmødet 15. og 16. Juni, der blev den første Skole-Sammenkomst, vi holdt uden at have vor gamle Forstander blandt os, og af et Brev fra ham kan jeg se, at det var strengt for ham ikke at kunne være med.

Vi maatte ogsaa savne ham Søndagen efter Elevmødet, 23. Juni, da Mindesmærket i Skibelund Krat for Sofus og Amalie Høgsbro blev indviet, hvor han, der jo i sin Tid blev Høgsbros Eftermand som Forstander paa Rødding, havde været selvskreven til at føre Ordet.

Mindesmærket — en mægtig Kampesten med Portræt-Medaillon af Sofus og Amalie Høgsbro modelleret af Billedhugger Hansen-Jacobsen — blev afsløret af Konseilspræsident J. C. Christensen, der talte om Politikeren Høgsbro og fremhævede hans varme Fædrelands-sind, der gjorde, at han stedse var rede til et aabent og ærligt Samarbejde med andre Politikere for at naa fremad med Lovgivningsarbejdet til Gavn og Velsignelse for Folk og Land.

Jeg betegnede Høgsbro som den Mand, der var trofast mod sin Overbevisning, idet jeg mindede om, at han som Forstander for Rødding Højskole havde modsat sig og da ogsaa hindret Skolens Omdannelse til en Landbrugsskole, en Omdannelse, mange i Uforstand ønskede efter Treaarskrigen, idet de mente, at nu havde Danskheden sejret og trængte ikke til Folkehøjskole mere. — Tillige mindede jeg om, at i 1866 havde Høgsbro ogsaa fulgt sin Overbevisning og stemt mod den reviderede Grundlov. — Paa Stenen staar under Billederne: »Venner af Danskhed, Folkeoplys-

ning og Folkefrihed rejste dem dette Minde«. Denne Indskrift skal ogsaa fortælle, at Fru Amalie Høgsbro var sin Mands gode Medhjælp og Støtte i hans Gerning. Særlig fremhævede jeg, at hun paa Rødding som den første Højskolefrue havde følt Trang og Drift til at aabne sit Hjem for den Ungdom, der søgte Skolen.

Derefter talte Kredens Folketingsmand L. Rasmussen, og H. Nutzhorn fremdrog Minder om Fru Høgsbro.

Til Slutning talte Sofus Høgsbros ældste Søn, Trafikminister Svend Høgsbro, og efter Festen samledes en større Kreds, Skolens Lærere og Elever med den Høgsbroske Slægt til et Maaltid i Gymnastiksalen. Vi mindes med Tak, at alle tolv Søskende var komne til Stede, saa Festen fik Præg af et Slægtsstævne.

Som sædvanlig var her i August Maaned Gymnastikkursus for Lærerinder, ledet af Ingeborg Appel og Olav Schrøder.

4. September holdt Sven Fenger Bryllup med Ida Hansen fra Thorsager Præstegaard og flyttede ind i den ny Lærerbolig, som er opført Syd for den store Foredragssal. Huset, som har faaet Navnet »Rolighed« efter Fengers Mødrenehjem, har 6 Elevværelser i Mansarden med Plads til 11 Elever.

Ved Efteraarsmødet, hvor vi atter havde den Glæde, at mange af Skolens gamle Venner boede hos os under Mødedagene, talte Højskolemændene Povl Hansen, Vallekilde, J. P. Kristensen-Randers, Ollerup, Statskonsulent Fr. Hansen, Dr. phil. L. Moltesen, Præsten Hans Koch, Nordby, og Kontorchef, Docent J. Warming, foruden Skolens Lærere. L. Schrøder holdt to Foredrag.

Fra Vinterskolens Begyndelse blev en ny Lærer, der allerede om Sommeren havde medvirket ved Højskolelærerkursuset, knyttet til Skolen, nemlig cand. theol. og polit. *Even Marstrand*. Hans Opgave skulde jo være at føre Undervisningen i Samfundslære frem. Gennem sine Studier herhjemme og i Udlandet, særlig i England og i Amerika og ved sit personlig nøje Kendskab til Folkehøjskolens Liv og Gerning, vunden dels ved Ophold paa Askov som Elev for en Aarrække siden, dels ved at være Lærer paa Aagaard og Testrup Højskoler, er Even Marstrand vel forberedt netop til denne Lærergerning i den folkelige Oplysnings Tjeneste.

I indeværende Vinter er hans Undervisning baade med yngre og ældre Hold fuldstændig ordnet, og efter min Anmodning har han meddelt følgende om sin Arbejdsplan:

UNDERVISNINGEN I SAMFUNDSLÆRE.

Efter at det i Aar er blevet saaledes indrettet her paa Højskolen, at der undervises i Samfundslære 2 Timer ugentlig paa ældre og 2 Timer paa yngre Hold, er det blevet muligt at give en nogenlunde omfattende Udsigt over Samfundsforholdene baade herhjemme og i Udlandet. Ved Hjælp af Historie, Statistik og Lovkundskab mener jeg, det vil kunne lykkes at give et Indtryk af, hvilke Kræfter og Personer der har været og er bestemmende for Samfundslivets Udvikling og Tilstand.

Det, vi kalder Samfundslivet, vil ved nærmere Eftersyn vise sig at være Livet inden for en stor Del forskellige Samfund, hvori de sammenknyttende Baand er meget forskelligartede. Det oprindeligste af alle Samfund, det, der ogsaa danner Cellen i de større

Samfund nu til Dags, er Familien. Af den udvikler sig ganske naturlig Slægtssamfundet, der i Fortiden har spillet en overordentlig stor Rolle (jvnf. de islandske Sagaer); i vore Dage er dets Betydning kun ringe. En indgribende Indflydelse paa de enkeltes Liv øver derimod under vore moderne Forhold de to offentligretlige Samfund: Staten og Kommunen. Og det Samfund, hvori de enkelte Stater indgaar som Led, Folkeretssamfundet, synes ogsaa at faa en voksende Betydning, selv om det for saa vidt er svagt, som der ikke er nogen højeste Myndighed, saaledes som Tilfældet er i den enkelte Stat. Men foruden at vi er mere eller mindre afhængige af de her nævnte Samfund, er vi ogsaa alle Deltagere i et stort økonomisk Fællesskab. Næsten alle vore Fornødenheder skyldes andres Arbejde, og nu til Dags er Arbejdsdelingen saa vidt fremskredet, at hele Verden er ligesom sammenvævet i eet stort økonomisk Samfund. Inden for dette Fællesskab danner der sig dog mindre Grupper med til Dels modstridende Interesser: Producenterne staar over for Forbrugerne, Arbejderne over for Arbejdsgiverne. Navnlig Kampen mellem Arbejdsgiverne og Arbejdernes Samfund, deres Fagforeninger, spiller en stor Rolle i den sociale Udvikling, særlig da naar Arbejdernes Sammenslutninger gennem Forbindelse med Socialismen faar en politisk Karakter.

Det vilde naturligvis være muligt at nævne en hel Række andre Samfund, væsentlig af frivillig Art; navnlig³ kan der peges paa Folkesamfundet, hvori Baandet er vort Modersmaal og vore Minder, og Kirkesamfundet. Men det er med de ovennævnte, at Samfundslæren beskæftiger sig. Det vil ses, at der er to Hovedsider af Samfundslivet: den statslige og den øko-

nomiske. Denne Tvedeling fremtræder i alle Lærebøger i Samfundslære, og jeg har ogsaa anset det for hensigtsmæssigt i alt væsentligt at bibeholde den. Ganske vist øver Staten en betydelig Indflydelse paa det økonomiske Liv, og dette kan paa sin Side ogsaa have Betydning for Statslivets Former, men i Hovedsagen er de to dog adskilte, og der knytter sig helt forskellige Interesser til dem.

En anden, rent praktisk, Inddeling af Stoffet er den, der fremkaldes ved, at Undervisningen gives for to forskellige Hold, af hvilke det ældre maa antages at være mest tilgængeligt for de videregaaende og mere specielle Undersøgelser. Jeg har da fundet det formaalstjenligt at samle Undervisningen paa yngre Hold om det nærmestliggende, nemlig det danske Samfund, medens ældre Hold mere faar Lejlighed til at se paa den udenlandske Udvikling. En meget skarp Adskillelse vilde jeg dog anse for uheldig. Det danske Samfundsliv trænger paa mange Punkter til at belyses ved smaa Sideblik til udenlandske Forhold, og paa den anden Side maa Fremstillingen af fremmede Landes Udvikling sigte mod Danmark, der trods sin Ejendommelighed i saa mange Henseender er underkastet de samme Strømninger. Den Plan, jeg har udkastet og agter saa vidt muligt at gennemføre, er da følgende:

Paa yngre Hold vil det først være Opgaven at gøre opmærksom paa de *Betingelser for et Samfundsliv*, som vort Land og vor Befolkning overhovedet frembyder. Dernæst maa det gennem en Fremstilling af vor *Forfatning* gøres klart, hvem der sidder inde med Magt og Indflydelse i det danske Statsliv. Men foruden om Statens Form bliver der Spørgsmaal om dens Virksomhed, der i Nutiden er saa vidt forgrenet gennem

de forskellige Ministerier og de mange underordnede Embeds- og Bestillingsmænd. Dette er, hvad man med eet Ord kalder *Statsforvaltningen*. Under denne i videre Forstand kommer ogsaa hele den Virksomhed, som er overladt ikke til Embedsmænd, men til *Kommunerne*. Og Statens Indgriben i de private Forhold, der ligger os alle nærmest, vil det være naturligt at medtage; navnlig kræver de vigtigste *familieretlige Forhold*: Forholdet mellem Ægtefællerne, mellem Forældre og Børn, mellem Herskab og Tyende at blive behandlere. Maaske som Afslutning eller i Tilslutning til Statsforvaltningen vil det tillige kunne udredes, hvad alle bør vide om *Folkekirken*, dens Styrelse og Virksomhed.

I alt, hvad jeg hidtil har nævnt, er dog Statsmagten den røde Traad. Men til at forstaa vort Samfundsliv kræves der ogsaa i høj Grad Kendskab til vore *Hjælpkilder og Næringsveje*, saaledes som eller paa lignende Maade som Ludvig Schrøder har skrevet om dem. Det gælder her ikke blot om at klarlægge vore Hovederhvervs Betydning, men ogsaa at give Forstaaelse af de økonomiske Forhold, der knytter sig til Banker, Sparekasser og Kreditforeninger, til Samfærdselsmidler og Omsætningsmidler. Endelig maa der gives et Bidrag til Kundskab om vor hjemlige sociale Udvikling, særlig som den fremtræder i *Socialismen og Fagforeningsbevægelsen*. Om der kunde blive Tid til en kortere Behandling af vore nordiske Nabolande, vilde jeg anse det for heldigt, men det er dog maaske tvivlsomt, om det kan lade sig gøre.

Samfundslæren paa ældre Hold holder sig for en stor Del til de samme Emner. Men for det første fører den fortrinsvis Tilhørerne til Udlandet, og dernæst drejer det sig her mere om at skildre Udviklingens

Gang end om at klarlægge de bestaaende Tilstande. Til Belysning af Statslivet fremføres Grundtrækkene i nogle af de mere interessante *fremmede Statsforfatninger*. Jeg har saaledes skildret Statslivet i Oldtidens Athen, i England, Nordamerikas forenede Stater, Norge og Schweiz; der vil være Lejlighed til at vise, hvordan Former, der ligner hinanden, fører til højst forskellige Resultater. Hertil kan slutte sig Fremstillingen af den historiske Udvikling dels af *Statens Opgaver* og dels af den Maade, hvorpaa *Midlerne til Statsvirksomheden* bliver bragt tilveje. Fra den enkelte Stat fører Vejen saa til Staternes Samfund, *Folkeretssamfundet* eller Nationernes Familie, som det er blevet kaldt.

Her paa ældre Hold bliver det dog den økonomiske og sociale Udvikling, der er Hovedsagen. Som Indledning kan der dvæles noget ved *de økonomiske Forhold i Oldtiden og Middelalderen*. Men først ved *Kapitalismens og Pengeøkonomiens Gennembrudstid*, der omtrent falder sammen med Opdagelsernes Tidsalder, faar man fat i Enden af den Traad, som skal forfølges videre. Det friere Pust, som kommer da, maa dog snart vige for *Merkantilismen*, under hvilken Staten griber stærkt ind i det industrielle Liv og Lavstvangen i Byerne er stærk. Paa denne Baggrund forstaar man bedre *Frikonkurrencens Optræden* i England, da dels Maskinernes Indførelse og dels den Opfattelse, som Adam Smith og Robert Malthus gør gældende, nedbryder de gamle Skranker og undergraver det tidligere Samfund. Skal man rigtig se Frikonkurrencen, saa at den er til at tage og føle paa, da maa man vende sig til *Amerikas økonomiske Udvikling* i det 19. Aarhundrede. Her vil man tillige faa Øje paa, hvor-

dan den fremkalder sin egen Modsætning i de store Sammenslutninger, som vi kalder Truster. Følger man derimod Englands Historie i det samme Tidsrum, vil man derved faa den bedste Lejlighed til at gøre opmærksom paa Udviklingen af *Fabriklovgivning*, *Fagforeninger*, *Brugsforeninger* og andre Midler til Samfundets Forbedring. Medens det kan være godt i det hele og store at holde sig til enkelte Lande, da man såaledes bedre kan lade Enkelthederne træde frem, vil det dog være heldigt ogsaa at omtale enkelte andre med særlig ejendommelige Forhold, saaledes *Japan* med den lave Arbejdsløn og den rivende Udvikling i europæisk Retning og *Australien*, som med Rette er blevet kaldt en Forsøgsstation for social Lovgivning. Over alle de mere reelle Kræfter maa man heller ikke glemme de sociale Teorier; navnlig fordrer *Socialismen* og *Anarkismen* en indgaaende historisk Behandling. Endelig kan der sluttes af med en historisk Udredning af nogle af de *Problemer*, der beskæftiger Nutiden mest: Befolkningsspørgsmaalet, Jordspørgsmaalet og Arbejdsløshedsspørgsmaalet.

Ved denne Undervisning haaber jeg ikke blot at kunne vække historisk Forstaaelse, men ogsaa at gøre de unge dygtigere til at gribe ind i Nutidens Samfundsliv.

Askov d. 30. Nov. 1908.

Even Marstrand.

Med denne Undervisning haaber jeg, der er gjort en jævn og solid Begyndelse til at give en mere udvidet Oplysning om Samfundets Økonomi og Udvikling, end vi hidtil har haft.

Af Hensyn til {adskillige Bemærkninger, der fremkom i Anledning af mine Udtalelser i sidste Aars-

beretning om den Udvidelse af Skolens Undervisning, jeg kunde ønske, skal jeg minde om, at det, hvad gamle Elever, som har gennemgaaet det fuldstændige Kursus her, altsaa har været her to Vintre, véd god Besked om, ingenlunde er noget nyt med f. Ex. Samfundslære her paa Skolen, idet baade Schrøder og jeg og før os, Skolens mangeaarige Lærer, cand. jur. Anders Petersen har givet Undervisning heri. Jeg kan tilføje, at jeg personlig ved at arbejde med Samfundslæren, som var mig et meget taknemligt Emne (og som det er mig et stort Savn at undvære), har gjort den Erfaring, at paa dette Omraade burde en faglig uddannet Mand være Eleverne til Tjeneste baade med Hensyn til selve Undervisningen og i Samtaler udenfor Skoletiden.

Paa Vinterskolen, som begyndte 4. Novbr., havde vi flere Elever end nogen Sinde tidligere, med Repræsentanter for Norge, Sverige, Island og Nordamerika.

Blandt dem, der besøgte os under denne Skoletid, vil vi ganske særlig mindes Christoffer Bruun med Hustru og Datter. De tre var paa Vejen Syd paa, til Italien, hvor de vilde bo i Foraarsmaanederne, stoppede op her i Askov, hvor en anden Datter var paa Skole, og Schrøder havde den Glæde at faa de gamle trofaste Venner som sine Gæster.

Bruun talte ved et offentlig Møde her paa Skolen 4. Februar om Brydningerne indenfor den norske Kirke, og i den efterfølgende Forhandling tog Schrøder gentagende Ordet.

Om Aftenen havde vi samlet Skolens Lærerfamilier og en Del af vore nærmeste Venner, og ved Bordet, hvor Bruun og Schrøder sad overfor hinanden, blev gamle Minder fra de tos Ungdomstid livfuldt og mun-

tert fremdragne. Lyse Haab var glippede, men Guds Velsignelse havde dog været over deres Gerning, derfor var de taknemlige. Vi, der sad omkring dem, glemmer ingensinde, hvordan Schrøder rejste sig og rakte sin Haand over Bordet til Chr. Bruun og sagde Tak for trofast Venskab og for Fællesskab i Tro og Gerning. Det var to gamle, der stod i Haabets Port og sang deres Ungdomssange. —

Schrøder var lidt træt, men holdt dog ud til Sengetid.

Næste Dags Middag skulde Bruuns rejse. Vi spiste Frokost i Schrøders lille Spisestue. Som sædvanlig var han ængstelig for, at de rejsende ikke skulde komme tidsnok til Toget. Han var selv ude i Gaarden for at paaskynde Afrejsen.

Taknemlig og glad var han over det kærkomne Besøg af de norske Venner.

Saadan saa jeg ham sidste Gang frisk og livfuld. Jeg skulde om Eftermiddagen ud at holde Foredrag, Schrøder talte paa Skolen fra Kl. 6—7, og da jeg kom hjem ved 9 Tiden, sad han lammet og maalløs, vel ogsaa for største Delen bevidstløs, i sin Stol. Han havde holdt sit Foredrag og vilde have besøgt Fengers om Aftenen.

Om Schrøders Jordefærd er der givet udførlig Meddelelse foran.

Som saa ofte tidligere fik vi efter Schrøders Død Vidnesbyrd om, at Skolen har en trofast Ven i gamle Dr. H. F. Feilberg, der straks tilbød os sin Hjælp, hvorfor jeg ogsaa her bringer ham en hjærtelig Tak.

I indeværende Vinter har Dr. Feilberg ligefrem overtaget Schrøders to ugentlige Timer med ældste

Hold, og jeg har den Glæde at kunne meddele nedenstaaende fra hans egen Haand om dette hans Arbejde:

»Naar jeg i Vinter, efter Forslag af Skolens Forstander, overtager Undervisningen i Religionshistorie med ældste Hold Elever, har jeg kun betragtet mit Arbejde som rent foreløbigt og ment, at *jeg* ikke kunde give mere end en Indledning til de store Religioners Historie.

Jeg begyndte med at gøre Rede for den moderne Verdensanskuelse, støttet til Naturlovene og Udviklingslæren, for at faa en Baggrund at se Naturfolks og Barbarers Verdensbilleder mod og har dernæst eftergaaet en Række vilde og barbariske Folks »kosmogoniske Myther«, d. e. deres Forestillinger om Verdens Skabelse og Livets Fremkomst paa Jorden, for at ende med det gamle Testamentes første Ord: »i Begyndelsen skabte Gud Himlen og Jorden«. Til denne Fremstilling knytter sig Sagnene om, hvorledes Slægten tilkæmpede eller tillistede sig Brugen af Ild og Vand; en Oversigt over de mangfoldige »Flodsagn« blandt hedenske Folk og de Naturbegivenheder, der har kunnet give Anledning til Sagnenes Opkomst. Denne Udvikling tænker jeg at afslutte med Middelalderens Verdensanskuelse, saa at Eleverne kan faa en Forestilling om, hvorledes Oldtids, Middelalderens og Nutids Folk har paa forskellig Maade sét paa de raadende Magter i Tilværelsen.

Dernæst vil jeg, støttet til det alt udviklede, efter at have gjort Rede for lavt staaende Folks Naturanskuelse, give en Udsigt over Sjæleetroen, baade den Side deraf, som tillægger den livløse Natur Sjæl og

Villie, og den, der under Navnet »Animisme« redegør for Sjælens Liv og Færden efter Legemets Død.

Lykkes det mig saa at give Eleverne en Forestilling om hele denne vor Slægts ældgamle, religiøse Tro, mener jeg, at de vil have gode Forudsætninger for at forstaa Grundtankerne i det antike Hedenskab, Dyrkelsen af Sten, Træer, Dyr, Billeder, Heroer, saa vel som Resterne af gammelt Hedenskab, der endnu i vore Tider findes baade blandt os og andre civiliserede Folk som Overtro.

Askov, i November 1908.

H. F. Feilberg.

Der gik efter Schrøders Død kun halvtredie Maaned, inden et nyt tungt Slag ramte os. Mandag 13. April fyldte la Cour Aar, og vi var samlede hos ham om Aftenen. Men Paaskelørdag 18. April kom han stærk forkølet hjem fra en Koldingrejse og maatte gaa syg til Sengs. Forkølelsen gik over til en heftig Lungebetændelse, og Fredagen derefter, 24. April, døde han.

Alle vore gamle Elever og Skolens Venner vil levende forstaa, hvor dybt og inderligt denne Tilskikkelse ramte os. Her var ikke som overfor Schrøder en Forberedelsestid; vi havde ikke paa Forhaand vænnet os til Tanken om at skulle undvære la Cour. Ofte er han med Rette bleven nævnt som den, der dannede det gode Mellem- og Overgangsled mellem de ældre og de yngre Lærere her ved Skolen. Vi mistede i ham den faderlige og forstaaende Ven, der var hjælpende og støttende overfor os alle.

Ved hans Jordefærd samledes atter en stor Vennekreds i Askov 30. April. Jeg vil gerne udtale en hjertelig Tak til Skolens gamle Elever og Venner for

den kærlige Deltagelse, der har styrket vort Haab for den kommende Tid.

Til Oplysning især for vore tidligere Lærlinge meddeler jeg i denne Sammenhæng, at ligesom Dr. Feilberg hjalp os ved at overtage Schrøders Timer med ældste Hold, og Sognepræst Richter i Vejen holdt 3 Foredrag om L. N. Høyen, saaledes har vi ogsaa fundet Hjælperen i la Cours Fag i denne Vinter. Ved Trafikministeriets og Vandbygningsvæsenets Velvillie har Ingeniør, cand. polyt. J. C. Danøe faaet Tjenstledighed fra Novbr. 1908 til Maj 1909 for at overtage la Cours Timer i Astronomi og Matematik. Danøe, der tidligere har opholdt sig paa Testrup og Askov Højskoler og siden i en Aarrække været Lærer, inden han blev ansat under Trafikministeriet, er vi meget taknemlig for, at han og hans Hustru vilde bringe det store Offer at bryde op fra deres Hjem i Thyborøn for at hjælpe os over denne Vinter.

En anden Del af la Cours Undervisning, nemlig Sundhedslæren, har Skolens Læge Folmer Teilmann, der forøvrigt er gammel Elev her fra Skolen, overtaget og udvidet den noget i Retning af Biologi. Maaske dette Forsøg bliver Begyndelsen til, at Biologi kan faa Hjemstedsret paa vor Skoleplan.

For Skolearbejdet i Slutningen af Foraaret 1908 havde det stor Betydning, at Skolens to trofaste Venner Valgmenighedspræst Carl Koch og Højskoleforstander Holger Begtrup hver holdt 6 Foredrag for Lærere og Elever. Koch talte om Goethe, Begtrup

om Mynster, Grundtvig og Søren Kierkegaard. Vi glæder os til at se de to Mænd iblandt os igen i det nu tilstundende Foraar 1909.

Af andre, der i Vinteren 1907—08 gæstede Skolen og talte for Eleverne kan nævnes Provst Holck, Brønshøj, Overlærer Steenberg, Horsens, Fru Birgitte Berg-Nielsen og den norske Ingeniør Bjerkness, som umiddelbart efter Foredraget blev syg og døde et Par Dage senere paa Ladelund Landbrugsskole.

I Aaret 1907—08 er mange af Skolens gamle Venner gaaet bort.

H. H. Lefolii, tidligere Rektor i Viborg, var en af Askov Højskoles ældste og mest trofaste Venner. Han var en virksom og betydningsfuld Deltager gennem mange Aar i Lærermøderne i August. Da Talen sidst i Halvfjerdserne var om Virkeliggørelsen af Højskolen i Sorø, var Lefolii selvskreven til at blive en af dens Lærere. Men da de store Planer blev lagt til Side, var han og nu villig til at støtte den udvidede Skole i Askov, naar her var noget paa Færde, til Tider, da Skolegerningen i Viborg tillod ham at være med. Hans Navn vil altid med Tak være knyttet til Askov Højskoles Historie.

En anden af Skolens allerældste Venner, Peder Lauridsens Enke Mette Lauridsen, døde i Februar 1908. Hendes gamle Hjem paa Grønvang var i sin Tid Samlingsstedet for P. Larsen-Skræppenborgs Kreds her i Egnen, og Hjemmet har fra Askov Højskoles Begyndelse og indtil denne Dag, altsaa baade i P. Lauridsens og hans Hustrues og i Johannes Lauridsens og hans Hustrues Maren Lauridsens Tid, været

i særegen Grad forstaaende, støttende og hjælpende over for Skolen og dens Gerning, hvad Schrøder fik Lejlighed til at minde om og takke for 16. Nov. 1907, Hundredaarsdagen efter P. Lauridsens Fødsel (se Højskolebladet 15. Nov. 1907).

Ved Schrøders Begravelse var hans Ungdomsven Pastor Johannes Clausen fra Vonsild til Stede. Han vilde have talt ved Bordet, men naaede det ikke, da han maatte bryde tidlig op. Han var den Dag rask og i fuld Kraft. Kort Tid derefter var han paa en længere Foredragsrejse, hvor han talte Gang paa Gang livfuldt og varmt til Retledning for den unge Slægt, om Fædrelandets Sag og om Guds Rige. Hjemkommen fra Rejsen døde han uden forudgaaende Sygdom ramt af et Hjerteslag. Johannes Clausen var med i Askov i 1874, da Vilhelm Birke-dal præsteviede Cornelius Appel, og i Aarene efter 1895, da Clausen kom til Vonsild som Sognepræst, blev han en saare kærkommen Gæst baade for ældre og yngre paa Askov Højskole. Særlig Betydning havde han som ledende Kraft i Arbejdet for den sønderjydske Kirkesag, der ikke havde nogen varmere og mere virksom og trofast Ven end Johannes Clausen. Ingen af de Præster, der var med ved Ordinationen 1874 har arbejdet som han for at bevare den danske Kirke blandt vore Landsmænd i Udlændigheden. I sin Tid var det ogsaa Johannes Clausen, der fik begyndt det kirkelige Arbejde blandt Danske i Amerika. Ad den Vej har han ogsaa Forbindelse med Askov Højskole, der senere i en Aarrække gav vor-dende dansk-amerikanske Præster Hjælp til deres Uddannelse. Johannes Clausen vil savnes inderligt i vor Kreds. —

Til sidst nævner jeg Fru Nanna Kristensen-Randers og anfører her, hvad jeg skrev om hende Dagen efter hendes Død:

Budskabet om Fru Nannas Død i Onsdags kom jo ikke uventet. Kampen mellem Liv og Død har, kan man have Lov til at sige, her staaet paa i Aarevis, og nu i dette Foraar blev Striden haardere og afgørende. Det vidste vi.

Men det er sikkert gaaet mange, som det gik mig; jeg erfarede, at jeg trods alt havde Haab om, at hun ogsaa denne Gang skulde leve Sygdommens forstærkede Angreb igennem, saadan som vi havde set det Aar efter Aar.

Budskabet kom derfor alligevel til os med den Tyngsel og Sorg, der ikke delvis forud er gennemlevet.

Thi Fru Nanna havde jo intet mistet af Livsmod og Livslyst under sin lange og trange Sygdom. Hver Gang vi, der havde været hendes Venner fra Barn-domstiden, mødtes med hende, gav hun os med en vidunderlig Kraft og Fylde uforglemmelige Vidnesbyrd om, hvordan hun levede med os ikke alene i Minderne, men i alt, hvad der angik vore Hjem og vor Gerning.

Faa har som Fru Nanna livfuldt og hjærteligt stad-fæstet Ordet:

aldrig briste om end brage
Rosenbaand fra Ungdomsdage.

Og dette skyldtes hendes rige og varme Hjertes *Trofasthed*, der udelukkede Halvhed og Lunkenhed, men gav Tryghed og Frimodighed i Forholdet til hendes Venner.

Fru Nanna blev paa en ejendommelig Maade uimod-staaelig og erobrende, ja ogsaa styrende og ledende overfor de mange, hun kom i Berøring med, derved,

at hendes rige Evner, hendes stærke Vilje og stor-slaaede Energi altid virkede i Pagt med hendes hjærte-lige Trofasthed.

Fra sit Barndomshjem, Folketingsmand C. Bergs og Fru Maren Bergs Hjem, tog hun store Opgaver i Arv og førte dem paa en personlig og selvstændig Vis ud i Livet.

Nanna Berg vilde selvfølgelig have en Uddannelse, der kunde skaffe hende selvstændig Virksomhed.

Hun valgte at læse Jura. Hun blev den første danske Kvinde, der tog en juridisk Eksamen.

I de Aar, hun læste, styrede hun Hus for sin Fader, indtil hendes Moder og dermed det bergske Hjem flyttede til København, hvor Hjemmet samlede ikke alene Politikere, men ogsaa betydende Mænd og Kvinder fra Videnskabens, Literaturens og Kunstens Verden.

Det var rige Udviklingsaar for den unge, aands-lige og begavede Nanna Berg.

1887 tog hun Dansk juridisk Eksamen og blev Sagførerfuldmægtig hos Svend Høgsbro. Men Overretten nægtede hende at møde som Fuldmægtig i Retten, saa Sagførervejen var hende spærret.

Dette var hende vel nok en Skuffelse i Øjeblikket — men denne Afvisning ved Retten blev jo den ydre Anledning til, at hun kom ind paa den Virksomhed, hvori hun fik Lykke til at udrette et betydningsfuldt Arbejde til Gavn og Glæde for mange, og hvori hendes Personlighed udviklede sig til noget betydeligt.

Hun tog nemlig en Gerning op som Lærer, idét hun besøgte en Række Højskoler, holdt Foredrag om Kvindernes retslige Stilling og talte vækkende til de unge kvindelige Elevers Sans for Samfundslivets Opgaver og deres Deltagelse i Løsningen af disse.

Nanna Berg var en ypperlig Kraft i det sunde og maalbevidste Arbejde for Kvindernes samfundsmæssige Ligestilling med Mændene. Hendes personlige Udvikling og hendes fine Forstaaelse af, hvor Kvindernes Evner og Opgaver ligger, gjorde hende til en fortrinlig Raadgiver.

Lykkeligvis blev hun helt knyttet til Folkehøjskolen, idet hun 1890 ægtede Forstanderen for Ollerup Højskole J. P. Kristensen-Randers (som hun var blevet forlovet med ved et Lærermøde paa Askov).

Gennem 18 Aar har hun været sin Mand en vel-signet Medhjælp i Hjem og Skole.

Fru Nanna Kristensen-Randers løste en Højskolemoders vanskelige Opgave paa en sjælden smuk og dygtig Maade.

Hendes eget Hjem paa Højskolen, hvor mange Mennesker mødtes, var trods dets aabne Døre det trygge Tilflugtssted for hende selv, hendes Mand og Børn.

Og i det store Skolehjem, som hun lige til det sidste styrede, var hun en Husmoder, der vandt alle sine Husfællers Tillid og kærlige Hengivenhed. Thi hun gik med Sjæl og Hjærte op i sin Højskolegerning. Dertil kom, at hun virkede som Lærer paa Skolen og derigennem fik stor Indflydelse paa de unge.

Hun var sig sit Ansvar som Højskolelærer overmaade klart bevidst. For nogle Aar siden udtalte hun paa et Møde af Højskolens Lærere, at hun ofte følte Ansvarstærkt og dybtgaaende, fordi hun havde Erfaring for, at de unge, som kommer paa Skolen, netop i disse Aar ofte paa afgørende Omraader lettere lader sig paavirke af Lærerne end af deres paarørende i Hjemmet. Ansvarstærkt blev da paa en Maade et dobbelt, nemlig baade overfor Eleverne og overfor Hjemmene.

For os, der selv staar i Folkehøjskolens Tjeneste,

var der altid noget styrkende og lærerigt i at være sammen med Fru Nanna. Styrkende, fordi hun var sikker og stærk i sin Tro paa Folkehøjskolens Betydning og Berettigelse, og lærerigt, fordi hun ved at leve personligt og inderligt i sin Gerning var rig paa Erfaring og gode Raad til Medarbejdere.

Hendes mange Venner, hendes Elever og vi, hendes Medarbejdere, vil mindes hende som et af de betydeligste Mennesker, vi har mødt, og med Tak til Gud vil vi ingensinde kunne glemme hendes Trofasthed imod os.

ASKOV LÆRLINGE

REGNSKAB FRA 12. MAJ 1907 TIL 1. JUNI 1908

INDTÆGT:

Kassebeholdning fra forrige Aar.....	Kr.	646 40
Indvundne Renter.....	—	23 53
Højskolens Del af Trykningen af Aarsskriftet ..	—	122 13
— — til Porto	—	71 91
Indkommen i Medlemsbidrag.....	—	1445 62
	Kr.	<u>2309 59</u>

UDGIFT:

Understøttelser:

Sommerskolen 1907.....	Kr.	210 00
Vinterskolen 1907—08.....	—	675 00
	Kr.	<u>885 00</u>
Trykning af Aarsskrift for 1907	—	530 90
En Sølvkrans til Schrøders Baare	—	140 00
Til Prof. la Cours Sølvbryllupslegat.....	—	200 00
Kundgørelser.....	Kr.	9 70
Fragt.....	—	3 95
Porto.....	—	268 60
Indpakning	—	16 65
Sange.....	—	8 50
Kassererens Løn.....	—	100 00
	—	<u>407 40</u>
Kontant Kassebeholdning.....	Kr.	132 26
— i Sparekassen.....	—	14 03
	—	<u>146 29</u>
	Kr.	<u>2309 59</u>

Den 1. Juni 1908 er Medlemstallet:

I det egentlige Danmark.....	1035
Sønderjylland, Island, Færøerne,	
Norge, Sverrig m. m.....	120
	<u>1155</u>

VEJEN, den 1. Juni 1908.

J. A. Favrholt.

Ovenstaaende Regnskab er gennemgaaet og sammenholdt med Kassebog og Bilag, og der er intet fundet at bemærke.

KOLDING, den 15. Juni 1908.

Konrad Jørgensen.

HØJSKOLENS LÆRLINGE

VED POUL BJERGE

A. Den almindelige Pgehøjskole

fra 3. Maj til 31. Juli 1907.

- 3874. Marie Louise Brask, Partikulier, København.
- 3875. Gymnastiklærerinde Dagmar Carlsen, København.
- 3876. Elisabeth Tidemand Christensen, Prof., København
- 3877. Lovise Feilberg, Docent, København.
- 3878. Gunna Finnbogason, Købmand, København.
- 3879. Hanne Finnbogason, Købmand, København.
- 3880. Sygeplejerske Eli Balslev, København.
- 3881. Helene Godskesen, Overretssagfører, København
- 3882. Anna Hilleborg Jensen, Parcellist, København.
- 3883. Carla Mundt-Luplau, Kunstmaler, København.
- 3884. Karen Margrete Nielsen, Fuldmægtig, København.
- 3885. Karen Preisler, Gartner, København.
- 3886. Karen von Schnitter, Inspektør, København.
- 3887. Ellen Wilkens, Professor, København.
- 3888. Kirstine Hansen, Glostrup, Gmd., Københavns Amt.
- 3889. Elisabeth Jacobsen, Glostrup, Lærer, Københavns Amt.
- 3890. Ella Madsen, Hellerup, Direktør, Københavns Amt.
- 3891. Nora Nørgaard, Gros., Hellerup, Københavns Amt.
- 3892. Margrethe Nielsen, Lyngby, Fragtmd., Københavns Amt.
- 3893. Ellen Kirstine Petersen, Tjørnagergd., Gmd., Københavns Amt.
- 3894. Sofie Kjeldsen, Roskilde, Frihandler, Roskilde Amt.
- 3895. Ida Petersen, Hornbæk, Partikulier, Frederiksborg.
- 3896. Ellen Bodil Madsen, Sletten, Lærer, Frederiksborg.
- 3897. Ellen Drost-Olsen, Fladmosegd., Skelskør, Gmd., Sorø.

3898. Marie Petersen, Hyllested, Dalmose, Gmd., Sorø.
3899. Christine Sørensen, Maglegaard, Tjæreby, Gmd., Sorø.
3900. Anna Louise Madsen, Vigersted, Borup, Savværksejer, Sorø.
3901. Ingefrid Gaardsted, Baarse, Lærer, Præstø.
3902. Magdalene Sandbech, Hellevads Mølle, Vordingborg, Møller, Præstø.
3903. Valborg Schmidt, Klippinge, Lærer, Præstø.
3904. Hedvig Holdt, Køng, Lundby, Præst, Præstø.
3905. Agnes Hansen, Pederstrup, Lou, Murermester, Præstø.
3906. Ingeborg Jørgensen, Rengegd., Storehedinge, Propr., Præstø.
3907. Fanny Larsen, Storehedinge, Overretssagfører, Præstø.
3908. Musiklærerinde Elisabeth P. Dan, Vordingborg, Præstø.
3909. Ingeborg Madsen, Aspegaard, Pedersker, Gmd., Bornholm.
3910. Margrethe Bidstrup, Rønne, Kul- og Træhandler, Bornholm.
3911. Asta Bender, Odense, Bagermester, Odense.
3912. Anna Mathilde Hansen, Odense, Laborant, Odense.
3913. Anna Mackeprang, Odense, Landinspektør, Odense.
3914. Telegrafist Herdis Nielsen, Odense.
3915. Marie Jensen, Ebberup, Skomager, Odense.
3916. Kathrine Knudsen, Glavendrup, Skamby, Gmd., Odense.
3917. Kirstine Christensen, Haarby, Gmd., Odense.
3918. Nielsine Christensen, Haarby, Gmd., Odense.
3919. Andrea Nielsen, Revninge, Gmd., Odense.
3920. Emma Jensen, Skalbjerg, Landpost, Odense.
3921. Helfried Nielsen, Skalbjerg, Gmd., Odense.
3922. Marta Riber, Skalbjerg, Gmd., Odense.
3923. Karen M. Terkelsen, Skalbjerg, Gmd., Odense.
3924. Birtha Marie Hansen, Stenløse, Detailhdl., Odense.
3925. Maren Kristiansen, Taarup, Ejby, Gmd., Assens.
3926. Hansa Damgaard-Hansen, Svindinge, Arbejdsmand, Svendborg.
3927. Erna Petersen, Eskildstrup, Møller, Maribo.
3928. Hansine Svendsen, Taarup, Stubbekøbing, Skovfoged, Maribo.
3929. Trine Skoue, Gyldebjerggd., Nr. Alslev, Gmd., Maribo.
3930. Julie Bruun, Højsgaard, Nakskov, Gmd., Maribo.

3931. Berthine Christensen, V. Norlunde, Nakskov, Boelsmand, Maribo.
3932. Elna Madsen, Ørslev, Eskildstrup, Hestehdlr., Maribo.
3933. Eleonora Mikkelsen, Aalborg, Gmd., Aalborg.
3934. Laura Sørensen, Holbækgd., Hobro, Gmd., Aalborg.
3935. Marie Laura Christensen, Nørager St., Maskinsmed, Aalborg.
3936. Kirstine Digmann, Nr. Sundby, Købmd., Aalborg.
3937. Kirstine Hansen, Tyrkildgd., Arden, Gmd., Aalborg.
3938. Anne Bak, Tyrkild Møllegd., Arden, Gmd., Aalborg.
3939. Bodil Lundsgaard, Vejgaard, Gmd., Aalborg.
3940. Margrethe Nyegaard, Vive, Hadsund, Lærer, Aalborg.
3941. Ane Marie Peen, Ø. Sundby, Gmd., Aalborg.
3942. Kristine Henriksen, Ø. Sundby, Gmd., Aalborg.
3943. Karen Agathe Hjorth, Birkelse, Branddirektør, Hjørring.
3944. Else Jensen, Idskov, Gmd., Hjørring.
3945. Petrine Frederiksen, Knivholt, Frederikshavn, Propr., Hjørring.
3946. Thora Jensen, Skagen, Rebslager, Hjørring.
3947. Petra Marie Jørgensen, Søraa, Asaa, Lærer, Hjørring.
3948. Ingeborg Klitgaard, Thorup, Dronninglund, Købmd., Hjørring.
3949. Mariane Jensen, Vittrup, Løkken, Hmd., Hjørring.
3950. Jenny Buchwald, Nykøbing, Inspektør, Thisted.
3951. Gunborg Fog, Nykøbing, Red., Thisted.
3952. Agnes Hansen, Nykøbing, Præst, Thisted.
3953. Anna Arentsen, Solbjærggd., Erslev, Gmd., Thisted.
3954. Marie Sinding, Aalbæk, Skive, Gmd., Thisted.
3955. Agathe Bay, Agathelund, Gmd., Viborg.
3956. Causa Tøttrup, Bjerregrav, Propr., Viborg.
3957. Dorthea Petersen, Ejstrup, Skals, Gmd., Viborg.
3958. Jensine Bækgaard, Gammelstrup, Stoholm, Gmd., Viborg.
3959. Marie Pedersen, Gedsted, Postbud, Viborg.
3960. Ester Mikkelsen, Mammen, Bjerringbro, Viborg.
3961. Kristiane Kristensen, Ramsing, Skive, Gmd., Viborg.
3962. Johanne Stougaard, Skjød, Hadsten, Lærer, Viborg.
3963. Bodil Marie Kristensen, Stoholm, Bager, Viborg.
3964. Andrea Grundvad, Vadum, Skive, Gmd., Viborg.
3965. Ida Nielsen, Aarhus, Købmd., Aarhus.
3966. Marie Andersen, Braband, Gmd., Aarhus.

3967. Sine Holm, Ingerslev, Hasselager, Gmd., Aarhus.
 3968. Frederikke Fogh, Villa Margrethesminde, Hovedgaard, Partikulier, Aarhus.
 3969. Katrine Melgaard, Viby, Gmd., Aarhus.
 3970. Marie Mathiesen, Horsens, Tømrer, Skanderborg.
 3971. Kathrine Hvam, Silkeborg, Gmd., Skanderborg.
 3972. Julie Lenskjold, Silkeborg, Købmd., Skanderborg.
 3973. Karen Therkelsen, Kalhave, Uldum, Gmd., Skanderborg.
 3974. Marie Sofie Jensen, Vrold, Banearb., Skanderborg.
 3975. Anna Høy, Erstrupgaard, Aarslev, Randers.
 3976. Anna Koch, Hinge, Hadsten, Gmd., Randers.
 3977. Poulina Jacobsen, Kondrup, Gmd., Randers.
 3978. Anna Madsen, Knebel, Rønde, Dyrslæge, Randers.
 3979. Tinna Bentzen, Munkholm, Gmd., Randers.
 3980. Kirstine Vadgaard, Stenild, Hobro, Gmd., Randers.
 3981. Ingeborg Kristensen, Øster Tørslev, Præst, Randers.
 3982. Anna Smidt, Aalykke, Holsted, Vejassistent, Ribe.
 3983. Kirstine Andersen, Bramminge, Gmd., Ribe.
 3984. Marie Jørgensen, Holsted, Fotograf, Ribe.
 3985. Betty Jørgensen, Holsted, Fotograf, Ribe.
 3986. Kristine Andersen, Kokspang, Varde, Gmd., Ribe.
 3987. Kirsten Marie Hansen, Skovdal, Brørup, Gmd., Ribe.
 3988. Dagny Elisabeth Straarup, Skødebjerg, Lundersk., Ribe.
 3989. Magdalene Vonsild, Stensbæk, Gmd., Ribe.
 3990. Jørga Nielsen, Tarp, Billum, Gmd., Ribe.
 3991. Emilie Rask, Vibekenygd., Varde, Ribe.
 3992. Mette Eriksen, Vorbasse, Lunderskov, Smed, Ribe.
 3993. Lærerinde Kristiane Lauridsen, Ølgod, Ribe.
 3994. Gerda Theill, Herning, Postmester, Ringkøbing.
 3995. Kirstine Svendsen, Rindom, Gmd., Ringkøbing.
 3996. Oline Noe, Venner, Lem, Partikulier, Ringkøbing.
 3997. Mine Bonde, N. Vium, Ulfborg, Gmd., Ringkøbing.
 3998. Anna Gellert, Fredericia, Rangerformand, Vejle.
 3999. Cathrine Schultz Eeg, Kolding, Agent, Vejle.
 4000. Kathrine Mørch-Christensen, Assendrup, Daugaard, Lærer, Vejle.
 4001. Johanne Buch, Egtvedgaard, Gmd., Vejle.
 4002. Kirstine Jensen, Hvidsminde, Børkop, Smed, Vejle.
 4003. Kirstine Madsen, Lystrup, Stenderup, Gmd., Vejle.
 4004. Hulda Thomsen, Nyholm, Brande, Gmd., Vejle.

4005. Dagmar Larsen, Kindbjerg, Filskov, Partikulier, Vejle.
 4006. Mine Joensen Sand, Thorshavn, Kongsbonde, Færøerne.
 4007. Christiane Hansen, Flensborg, Privatier, Sønderjylland.
 4008. Marie Magdalene Thomsen, Aastrup Mølle, Møller, Sønderjylland.
 4009. Anna Bladt, Lysabild, Skovby, Gmd., Sønderjylland.
 4010. Marie Holm, Rødding, Træskomager, Sønderjylland.
 4011. Karoline Sørensen, Tornum, Lintrup, Hmd., Sønderjylland.
 4012. Kathrine Kylling, Ørby, Fjelstrup, Boelsmand, Sønderjylland.
 4013. Emilia S. Bjarnarson, Reykjavik, Bankdirektør, Island.
 4014. Siggá Bløndahl, Reykjavik, Direktør, Island.
 4015. Ásdis Einarson, Reykjavik, Skibskapt., Island.
 4016. Lima Larsen, Villa Fjeldby, Skibsreder, Norge.
 4017. Lærerinde Heira Scherer, Bjorgan, Yset, Norge.
 4018. Maja Rønning, Tjølling, Stationsmester, Norge.
 4019. Anna Sellereite, Tjølling, Lærer, Norge.
 4020. Lærerinde Karin Nielson, Lund, Sverige.
 4021. Lærerinde Maria Nielson, Lund, Sverige.
 4022. Lærerinde Zenobia Pytlewski, Gmd., Polen.

Ialt 149. 142 Lærlinge har været her i alle tre Maaneder. 3 — Nr. 3953, 4017 og 4022 — i to og 4 — Nr. 3883, 3914, 4020 og 4021 — i én Maaned. Fordelt paa de enkelte Maaneder falder Lærlingetallet saaledes: I Maj 145, i Juni 148 og i Juli 143 eller 145 i Jævnmaal.

Ordnes Lærlingene efter Fædrenes Stilling, viser det sig, at 63 er Døtre af Gaardmænd, 6 af Husmænd, 3 af Arbejdere, 13 af Haandværkere, 17 af Handlende, 19 af Embedsmænd, Lærere o. l. og 28 af Mænd i andre Livsstillinger. 5 af Lærlingene var Lærerinder, én Sygeplejerske og én Telegrafist.

Af Lærlingene var 18 over 25 Aar, 114 mellem 25 og 18 og 17 mellem 18 og 16, ingen dér under. Fra Ribe og Ringkøbing Amter 16, fra Vejle, Skanderborg, Aarhus og Randers 25, fra de fire nordligste Amter 32, fra Fyn 16, fra Sjælland 35, deraf 14 fra København, fra Lolland-Falster 6, fra Bornholm 2 og fra Færøerne 1. Fra Sønderjylland 6, fra Island 3, fra Norge 4, fra Sverige 2 og én fra Polen. 39 har været fra Købstæder.

21 af Lærlingene har før været paa Højskole, deraf 1 to Gange. 3 har været paa Testrup, 2 paa Ollerup og hos Frk. Zahle og 1 paa Borups Kursus i Kbhvn., Bælum, Emdrupborg, Fjellerad, Hadsten, Hoven, Nørre Ørslev, Odder, Sorø, Sørup, Vejstrup, Vestbirk og Vraa. 3 har været paa Efterskole, 1 i Aftenskole, 4 har taget Præliminæreksamen, 4 har været paa teknisk Skole, 3 paa Husholdningsskole og 5 paa forskellige andre Kursus. 2 har Lærerindeeksamen.

B. Den udvidede Højskole

fra 4. November 1907 til 25. April 1908.

A. Mandlige Lærlinge.

1. Tredje Vinters Lærlinge.

64. Sergent Niels Peder Christiansen, Kronborg, Hillerød, 27 Aar. Se Nr. 481 i 1901—02.
65. Bengt Larsen, Nr. Onsild, Randers, 19 Aar, Gmd. (622)*.

2. Anden Vinters Lærlinge.

624. Lars Hansen, Glorup, Svninge, 36 Aar, Hmd. (1292).
625. Theodor Nielsen, Brangstrup, Ringe, 30 Aar, Hmd. (1945).
626. Valdemar Sørensen, Tolne, 29 Aar, Gmd. (1688).
627. Simon Simonsen, Vejleby, Skibby, 29 Aar, Gmd. (1949).
628. Journalist N. J. Jensen, Daler, Sønderjylland, 28 Aar. (1450).
629. Jens Chr. Petersen, Tessebølle, Vallø, 28 Aar, Gmd. (1956).
630. Edvard Nielsen, Sierslev, Storehedinge, 27 Aar, Gmd. (1781).
631. J. Peter Chr. Jensen, Snekstrup, Odense, 27 Aar, Gmd. (1961).
632. Maler Herman Jensen, Lammefjord, Hørve, 27 Aar. (1874).
633. Lars Larsen, Røile, Middelfart, 27 Aar. (1963).
634. Marius Jensen, Ellinggaard, Gedved, 26 Aar, Gmd. (1965).
635. Valdemar Skak, Viunggaard, Ulfborg, 26 Aar, Gmd. (1967).

* Alle Numre slutter sig til Nr. fra foregaaende Aar. — Efter Lærlingens Navn anføres hans Hjemsteds Postadresse, hans Alder og Faderens Stilling, forsaavidt han ikke selv har en selvstændig Stilling. Gmd. = Gaardmand, Hmd. = Husmand, Hvkr. = Haandværker o. s. v. Tallet i () er det Nr., de har i de foregaaende Aarsskrifter.

636. Peder L. Pedersen, Tornum, Sønderjyll., 25 Aar, Gmd. (1970).
637. Anders Andersen, Aalestrup, 25 Aar, Hmd. (1974).
638. Indriði Helgason, Skógagerði, Island, 25 Aar, Gmd. (1975).
639. Murer Laurits Hansen, Kvislemark, Sandved, 25 Aar. (1976).
640. Maler Anton Jensen, Aalborg, 25 Aar. (1978).
641. Tømrer Berthel Hansen, Holing, Herning, 25 Aar. (1980).
642. Theodor Pedersen, Egensø, Dalby, 24 Aar, Gmd. (1806).
643. Andreas C. Grau, Bro, Als, 24 Aar. (1809).
44. Helge Bentsen, Vallekilde, 24 Aar, Bygmester. (1984).
645. Elektriker Frode Sjølund, Haarlev, 24 Aar. (1893).
646. Carl Nielsen, Vestermarie, Bornholm, 23 Aar, Hmd. (1993).
647. Kresten Sørensen, Vorret, Brædstrup, 23 Aar, Gmd. (1997).
648. Gartner Lars Knokgaard, Redsted, Mors, 23 Aar. (1998).
649. Konrad Erlandsson, Akureyri, Island, 23 Aar, Gmd. (2001).
650. Gartner Fr. Madsen, Nr. Thiset, Jebjerg, 23 Aar. (2002).
651. Veum Krog, Langkær, Brande, 22 Aar. (2006).
652. Frede Pedersen, Grenaa, 22 Aar, Gmd. (2008).
653. Simon Hjortlund, Brokær, Gredstedbro, 22 Aar, Gmd. (2009).
654. Hans P. Pedersen, Haslev, Sorø, 22 Aar, Gmd. (2012).
655. Ejler Møller Hansen, Blangstrup, Aarup, 22 Aar, Gmd. (2013).
656. Bjørn Jacobsen, Narfastaðir, Island, 22 Aar, Gmd. (2014).
657. Hans Peter Nielsen, Askov, Vejen, 21 Aar, Tømrer. (2022).
658. Viggo Lindvig, Vangbyggaard, Nr. Aaby, 21 Aar, Gmd. (2027).
659. Journalist Jacob Martin, Birkely, Sorø, 20 Aar. (2030).
660. Journalist Viggo Cavling, København, 20 Aar. (2032).
661. Hans Chr. Hansen, Rimsø, Grenaa, 19 Aar, Gmd. (2041).
662. Jes Philipsen, Ødisgaard, Kolding, 19 Aar, Gmd. (2043).
663. Kristian Jensen, Svallerup, 18 Aar, Forp. (2046).
664. Hans J. Hansen, Bringstrup, Solbakkegd., Ringsted, 18 Aar, Minister. (2048).
665. Gartner Einar Martin, Birkely, Sorø, 18 Aar. (2049).

Ialt 42. 36 har været her i alle 6 Maaneder, 2 — Nr. 653 og 663 — i fem Maaneder, 3 — Nr. 624, 643 og 661 — i fire og Nr. 660 i én Maaned.

3. Første Vinters Lærlinge.

2053. Oversergent J. H. Jørgensen, Fredericia, 45 Aar.
 2054. Pastor H. J. Jessen, Ploustrup, Ribe, 40 Aar. (4).
 2055. Tjener Hans Rasmussen, Hellebæk, 39 Aar.
 2056. Hans Kristensen, Vesterskov, Pederstrup, 37 Aar, Hmd. (5).
 2057. Thomas Th. Uhre, Tistrup, 33 Aar, Gmd.
 2058. Maskinbygger Laurits Laugesen, Holstebro, 33 Aar.
 2059. Laurids Lund, Egelund, Holsted, 32 Aar, Hmd. (5).
 2060. Jens Hansen, Findinge, Espe, 31 Aar, Gmd. (5).
 2061. Peder Just, Knagstrup, Hornslet, 31 Aar, Boelsmand.
 2062. Møllejer Jørg. M. Møller, Gribstrup, Klovsborg, 31 Aar. (5).
 2063. Kontorist Georg M. Petersen, Ringgaard, Auning, 30 Aar.
 2064. Sergent Viggo V. Jeppesen, København, 30 Aar. (5).
 2065. Laurids Nissen, Aarslev, Sønderjylland, 29 Aar, Gmd.
 2066. Anton Hansen, Bredbro, Sønderjyll., 29 Aar, Gmd.
 2067. Jens Andersen, Skovbygd., Borup, 29 Aar, Gmd.
 2068. Sergent Knud K. Lykkegaard, Højslev, 29 Aar. (5).
 2069. Olav Pedersen, Nordgaard, Grevinge, 29 Aar, Gmd.
 2070. Svend Johansen, Hyllinge, 29 Aar, Dyrslæge.
 2071. Sergent Peter Chr. Larsen, Næstved, 28 Aar. (5).
 2072. Lærer Bjørn Gudmundsson, Dyrafjord, Island, 28 Aar. (3).
 2073. Pastor P. H. Pedersen, S. Sejerslev, Sønderjyll., 28 Aar. (5).
 2074. Gaardejer Aksel Østerlund, Søgaard, Dræby, 28 Aar. (5).
 2075. Jørgen Andersen, Birkum, Højby, 28 Aar, Gmd.
 2076. Mejerist Magnus J. Bjerg, København, 28 Aar.
 2077. Kristen Kristensen, Sdr. Andrup, Skive, 27 Aar, Gmd. (5).
 2078. Lærer Hans Kr. Larsen, Lyngby, Løkken, 27 Aar.
 2079. Gartner Jens P. Sørensen, Hinnerup, 27 Aar. (5).
 2080. Jens Hedegaard, Vamdrup, 27 Aar. (5).
 2081. Kristen J. Christensen, Radbjerggd., Egtved, 26 Aar.
 2082. Cand. theol. Hakon Jørgensen, Luck, Wisconsin, U. S. A., 26 Aar. (4).

2083. Hannibal Pedersen, Rerslev, Hedehusene, 26 Aar, Gmd.
2084. Lærer Johannes A. Jensen, Østerhoved, Ris, 26 Aar.
2085. Lars Skov, N. Lyndelse, Aarslev, 25 Aar, Gmd.
2086. Gaardejer Anders Tromholt, Vinkel, Viborg, 25 Aar.
2087. Troels Sams, Svendsbjerg, Hørve, 25 Aar, Gmd. (5).
2088. Gartner Lauritz O. Larsen, Løvenholt, Silkeborg, 25 Aar.
2089. Jens A. Astrup, Mammen, Bjerringbro, 25 Aar, Gmd.
2090. Murer Evald Reinholt Kristensen, Bindslev, Sindal, 25 Aar.
2091. Karl Val. Mikkelsen, Skarrild, Vibæk, 25 Aar, Plantør. (5).
2092. Kontrolassistent Ole Sigfred Olsen, Kundegd., Hasle, 25 Aar.
2093. Underkanonér Frantz Bjørklund, København, 24 Aar.
2094. Erik Fink, Stubbum, Fjelstrup, Sønderjyll., 24 Aar, Gmd.
2095. Lars Peter Kr. Larsen, Røddinge, Stege, 24 Aar, Gmd.
2096. Peter Andr. Hauch Fenger, Bilring, Ringkøb., 24 Aar, Gmd.
2097. Maler Rich. Werlin Petersen, Uldum, Vejle, 24 Aar. (5).
2098. Mejerist A. Kristian Eliassen, Kuditze, Nakskov, 24 Aar.
2099. Jens J. Jensen, Brangstrup, Ringe, 24 Aar, Smed.
2100. Murer Thomas V. Hansen, Boslunde, Korsør, 24 Aar. (5).
2101. Typograf Johannes R. Rørbæk, Bording, 24 Aar.
2102. Andreas Jensen, Taborggaard, Vejen, 24 Aar, Gmd.
2103. Lærer Sigurður Thorvaldson, Alftartunga, Island, 24 Aar.
2104. Niels Kr. Nielsen, Hørve, Holbæk, 23 Aar, Hmd.
2105. Hans Sverke, Ravnsø, N. Alslev, 23 Aar, Gmd. (4).
2106. Christen Madsen, Hvidkildegd., Vester Skerninge, 23 Aar, Gmd. (5).
2107. Stenhugger N. Anker Fagerlund Carlsen, Vang, Hasle, 23 Aar.
2108. Agronom Jon Ryan, Henning, Norge, 23 Aar.
2109. Axel Anders Larsen, Thygestrup, Sorø, 23 Aar, Hmd. (5).
2110. Journalist Holger Stenbæk, Svendborg, 23 Aar.
2111. Jens J. Thomsen, True, Brabrand, 23 Aar, Gmd.
2112. Jørgen Hansen, Asperup, Nr. Aaby, 23 Aar, Gmd.
2113. Murer Christian Mejer, Kolding, 22 Aar. (5).
2114. Kontorist Aage Sørensen, Kalundborg, 22 Aar.

2115. Holger Knudsen, Breum, Jebjerg, 22 Aar, Brygger.
2116. Viggo Suhr Kirketerp, Høgholm, Trustrup, 22 Aar, Propr.
2117. Tømrer Frederik Kristoffersen, Haarlev, Præstø, 22 Aar.
2118. Rasmus Skriver, Sorring, Toustrup, 22 Aar, Boelsmd.
2119. Jens Søren Jensen, Tobøl, Guldager, 22 Aar, Hvkr. (5).
2120. Rasmus Moritz West, Ørslev, Eskildstrup, 22 Aar, Gmd.
2121. Peder Kristensen, Dalby, 22 Aar, Gmd.
2122. Typograf Harald Evald Fuglsang, Kolding, 22 Aar.
2123. Gartner Jørgen Andersen, Vallekilde, 22 Aar.
2124. Agronom Helge Foosnæs, Beitstaden, Norge, 21 Aar.
2125. Marinus Iversen, Skudstrup, Sønderjyll., 21 Aar, Gmd.
2126. Svend Gjørup, Helsingør, 21 Aar, Oberstløjtn. (3).
2127. Peder Krog, N. Hvam, Holstebro, 21 Aar, Gmd.
2128. Tømrer Sigurd Kristiansen, Lillehedinge, Rødvig, 21 Aar. (5).
2129. Kusk S. Thorvald Sørensen, Ullerslev, Aunede, 21 Aar. (5).
2130. Lars Chr. Thierup, Nørrum, Hjørring, 20 Aar, Gmd.
2131. Hans P. Bertelsen, Ravnberggd., Eltang, 20 Aar, Gmd.
2132. Smed Aug. Lindboe Larsen, Overby, Nykøbing Sj., 20 Aar.
2133. Journalist Hakon Jensen, Højrup, Jelling, 20 Aar. (5).
2134. Kristen Kr. Svansø, Grove, Skive, 20 Aar, Gmd. (4).
2135. Karl Herman, Hornberg, Sverige, 20 Aar, Direktør. (5).
2136. Niels N. Kjems, Kjmsgd., Sønderjyll., 19 Aar, Gmd.
2137. Johannes N. Overgaard, Staudrup, Hasselager, 19 Aar, Hmd. (5).
2138. Johannes Sigm. Christiansen, Hersnap, Dalby, 19 Aar, Hmd.
2139. Christian Martin Pedersen, Gislum, Østrup, 19 Aar, Gmd.
2140. Journalist Poul Mosegaard Knudsen, Dyrupgd., Odense, 19 Aar.
2141. Viggo Boesgaard, Kinderballegd., Humble, 19 Aar, Propr. (2).
2142. Gartner Oluf Georg Kristensen, Kastrup, 19 Aar.
2143. Magnus Willemoes, Villemosegd., Holstebro, 19 Aar, Gmd.
2144. Valdemar Jørgensen, Esballegd., Hylke, 19 Aar, Gmd.

2145. Julius Købner, Aalling, Vindblæs, 18 Aar, Gmd.
 2146. Gunnar Gunnarsson, Ljósstaðir, Island, 18 Aar, Gmd. (5).
 2147. Student Valdemar Therkelsen, Horsens, 18 Aar, Gmd.
 2148. Jacob Jensen, Marietorp, Nørager, 18 Aar, Gmd. (5).
 2149. Chr. Reumert Gundelach, Holstebro, 18 Aar, Købmd.

Ialt 97. Deraf 63 i alle seks Maaneder, 27 i fem, 4 i fire, 2 i tre og 1 i to Maaneder. Bag efter Navnene paa dem, der ikke har været her i hele Tiden, staar et Tal i Klammer, der betegner Maanedernes Antal.

Skolen har altsaa haft paa tredje Vinter 2 Lærlinge, paa anden 42, paa første 97 eller ialt 141 mandlige Lærlinge.

Fordelt paa de enkelte Maaneder falder Lærlingetallet saaledes: I November 132, i December 135, i Januar 138, i Februar 137, i Marts 135 og i April 110, eller i Jævnmaal 131.

Ordnes Lærlingene efter Fædrenes Stilling, saa viser det sig, at 80 er Sønner af Gaardmænd, 23 af Husmænd, 3 af Arbejds mænd, 12 af Haandværkere, 3 af Handlende, 5 af Embedsmænd, Lærere o. l. og 15 af Mænd i andre Livsstillinger. Blandt Lærlingene var der 17 Haandværkere, deraf to Typografer, 5 havde selvstændige Stillinger ved Landbruget, nemlig 2 Gaardejere, 2 Mejerister og 1 Kontrolassistent, 7 var Gartnere, 2 Kontorister, 6 Journalister, 4 Lærere og 6 Underofficerer, deraf 1 Oversergent. 16 var fra Købstæder.

Af Lærlingene var 59 over 25 Aar, 81 mellem 25 og 18 og 1 mellem 18 og 16, og ingen under 16 Aar. Fra Ribe og Ringkøbing Amter var der 16, fra Vejle, Skanderborg, Aarhus og Randers Amter 27, fra de fire nordligste Amter 17, fra Fyn 21, fra Sjælland 35, deraf 4 fra København, fra Lolland-Falster 4, fra Bornholm 3, fra Sønderjylland 8, fra Island 6, fra Norge 2, fra Sverige 1 og fra Nordamerika 1.

92 har før været paa andre Højskoler eller Landbrugsskoler, deraf 26 to Gange, nemlig 14 har baade været paa Landbrugsskole og Højskole, 10 to Gange paa Højskole og 2 to Gange paa Landbrugsskole. 13 har været paa Vallekilde, 11 paa Dalum, 9 paa Frederiksborg, 8 paa Tune, 7 paa Ryslinge, 6 paa Testrup, 5 paa Salling og Vestbirk, 4 paa Ladelund og Ollerup, 3 paa Høng, Kærehave, Malling

og Rødkilde, 2 paa Hindholm og Vejstrup og 1 paa Aagaard, Bornholm, Brøderup, Bælum, Børkop, Elbæk, Emdrupborg, Forsinge, Grejsdalen, Gistrup, Hesselballe, Hjølunde, Kvisel, Løvenholt, Nørre Ørslev, Ry, Skamling, Sorø, Stevns og Sørslev. 2 har været paa Højskole i Norge, og 4 paa Landbrugsskole i Norge og paa Island. 9 har gaaet i Efterskole og 2 i Aftenskole. 14 har været paa Latin eller Real-skole, deraf 3 cand. theol., 1 Student og 3 med Præliminærekamen. 4 har været paa Seminariet, deraf 1 med Eksamen, 13 paa teknisk Skole, 2 paa Handelsskole og 3 har faaet privat Undervisning.

B. Kvindelige Lærlinge.

1. Anden Vinters Lærlinge.

227. Kirstine Rasmussen, Sillestrup, Væggerløse, 31 Aar, Gmd. (1126).
228. Anna Jørgensen, Broskov, Ejby, 29 Aar, Hvkr. (1129).
229. Marie Pedersen, Haslev, 25 Aar, Gmd. (1148).
230. Lærerinde Ida Fogh, Skindbjerg, Grenaa, 25 Aar. (1153).
231. Lærerinde Marie Didriksen, Solbakken, Borre, 24 Aar. (1155).
232. Kirsten Rasmussen, Ferup, Ejstrup, 24 Aar, Gmd. (1150).
233. Karen Kring, Jordrup, Lunderskov, 23 Aar, Lærer. (1160).
234. Dagny Laursen Vig, Bjergager, Boulstrup, Lærer. (1162).
235. Helga Engberg, Hundslund, 22 Aar, Præst. (1164).
236. Dorthea Jacobsen, Gjelsted, Herlufmagle, 22 Aar, Gmd. (1171).
237. Ingrid Stenberg, Stockholm, Sverige, 21 Aar, Arkitekt. (1191).
238. Agnete Fog, Espe, 21 Aar, Præst. (1192).
239. Thora Caspersen, Elmue, Faxe, 21 Aar, Lærer. (1193).
240. Kristine Ludvigsen, Avnbøl, Sønderjyll., 20 Aar, Gmd. (1197).
241. Kathrine Rasmussen, København, 20 Aar, Snedker. (1198).
242. Stefania Jónsdóttir, Burfell, Island, 20 Aar, Gmd. (1201).
243. Ingrid Mellgren, Göteborg, Sverige, 19 Aar, Fabriksejer. (1214).
244. Elna Hansen, Balstrup, Ringsted, 19 Aar, Gmd. (1218).

245. Marie Larsen, Høim, Ringsted, 19 Aar, Gmd. (1220).
 246. Marie Hanssen, Aabenraa, Sønderjyll., 19 Aar, Red. (1221).

Ialt 20. 17 har været her i alle seks Maaneder, Nr. 232, 236 og 241 var her i kun fem.

2. Første Vinters Lærlinge.

1224. Menighedssøster Thea Bruun, Kristiania, Norge, 34 Aar.
 1225. Margrethe Vestergaard, Klim, 32 Aar, Gmd.
 1226. Hulda Thomsen, Nyholm, Brande, 31 Aar, Gmd.
 1227. Karen Marie Toussieng, Vallerød, Hørsholm, 28 Aar, Oberst. (5).
 1228. Ellen Margrethe Gylding, Vejle, 28 Aar, Købmd.
 1229. Sofie Bertelsen, Bodsøl, Sønderjyll., 28 Aar, Skattehæver.
 1230. Kirsten K. Riskær, Riskærgd., Thorup, 27 Aar, Gmd.
 1231. Karen Knudsen, Birkebjerg, Dalby, 27 Aar, Gmd.
 1232. Margrethe Kristensen, Solbjerg, Mors, 27 Aar, Uhrmg.
 1233. Jutta Vesterdal, Nørre Aaby, 27 Aar, Gmd.
 1234. Else Christensen, Odder, 26 Aar, Murermester.
 1235. Anna Jensen, Gertrudsminde, Kolind, 26 Aar, Gmd.
 1236. Karen Margrethe Andersen, Nørbølling, Brørup, 25 Aar, Gmd. (5).
 1237. Magda Bruun, Høgsgaard, Nakskov, 25 Aar, Forpagter.
 1238. Jordemoder Olie Johansen, Hyllinge, 25 Aar, Dyr læge.
 1239. Jensine K. Hansen, Askov, Vejen, 25 Aar, Gmd.
 1240. Hansine Pedersen, Ejer, Skanderborg, 25 Aar, Gmd.
 1241. Oline Andersen, Solbjerg, Mors, 25 Aar, Gartner.
 1242. Inger Clausen, Haistrup, Sønderjyll., 25 Aar, Gmd.
 1243. Karen Jensen, Magleby, Klippinge, 25 Aar, Gmd.
 1244. Emma Hjelde, Alfheim, Nørrefolien, Norge, 25 Aar, Lærer.
 1245. Elna Christensen, Koldby, Samsø, 24 Aar, Lærer.
 1246. Metthine Smidt, Spandetgd., Sønderjyll., 24 Aar, Gmd.
 1247. Dagmar Larsen, Vindbjerg, Filskov, 24 Aar, Rentier. (2).
 1248. Jenny Hounøller, Holstebro, 24 Aar, Købmand. (5).
 1249. Lærerinde Emilie Andersen, Amerika, 23 Aar. (5).
 1250. Maren Pétursdóttir, Reykjavik, Island, 23 Aar, Gmd.
 1251. Laura Johanne Pedersen, Odense, 23 Aar, Vognmd.
 1252. Ingeborg Sch. Holch, Brønshøj, 23 Aar, Provst.

1253. Lydia Larsen, Tingerup, Hvalsø, 23 Aar, Hmd.
 1254. Johanne Bundsgaard, Toftegaard, Vejen, 23 Aar, Gmd.
 1255. Helga Jørgensen, Maltvedgd., Fjenneslev, 23 Aar, Gmd.
 1256. Anna Kathrina Petersen, Amerika, 22 Aar, Farmer.
 1257. Thuriður Arnardóttir, Husavik, Island, 22 Aar, Provst.
 1258. Ingeborg Hørlück, Rurup, Sønderjyll., 22 Aar, Gmd.
 1259. Ingeborg Kjems, Hygum, Sønderjyll., 22 Aar, Gmd.
 1260. Anna Stavnsbjerg, Nørremølle, Sønderjyll., 22 Aar, Gmd.
 1261. Gunder Autzen, Diernæs, Sønderjyll., 22 Aar, Gmd.
 1262. Karen Knudsen, Dyrupgd., Odense, 22 Aar, Gmd.
 1263. Anna Munk, Raageskovgd. Bornholm, 22 Aar, Gmd.
 1264. Kamma Skræntskov, Tjørnelunde, Høng, 22 Aar, Gmd.
 1265. Anna Offer-Pedersen, Klejs, Gramsrode, 22 Aar, Gmd.
 1266. Maria Jensen, Holmagergd., Løgstør, 21 Aar, Gmd.
 1267. Margrethe Vincentz, Ruds Vedby, 21 Aar, Lærer.
 1268. Elsiné S. Degn, Hjarbæk, Løgstør, 21 Aar, Gmd.
 1269. Mikkeline Ras. Korsager, Torrild, Odder, 21 Aar, Gmd.
 1270. Kirstine Schou, Ildved, Jelling, 21 Aar, Lærer. (5).
 1271. Eline Larsen, Mellerup, Randers, 21 Aar, Hvkr.
 1272. Christence Højlund, Ingerslev, Hasselager, 21 Aar, Lærer.
 1273. Petrine Sørensen, Gjerndrup, Brørup, 21 Aar, Gmd. (5).
 1274. Bertoline Jepsen, Branderup, Sønderjyll., 21 Aar, Gmd. (4).
 1275. Olga Andersen, Birkagergd., Stubbekøb., 20 Aar, Gmd.
 1276. Marie Elisabeth Høeg, Voldum, Randers, 20 Aar, Dyr-
 læge.
 1277. K. M. Eline Sørensen, Kildegd., Sorø, 20 Aar, Gmd.
 1278. Ingrid Buch, Bredsten, Vejle, 20 Aar, Inspektør.
 1279. Signe Taaning, Ranum, 20 Aar, Seminarieforst.
 1280. Esther Hansen, Belgrano, Argentina, 20 Aar, Ingeniør.
 1281. Ingefrid Kristiansen, Roskilde, 20 Aar, Tømrermester.
 1282. Kristine Helene Hansen, Rødding, Sønderjyll., 20 Aar, Købmd. (1).
 1283. Bertha Jensen, Malling, Aarhus, 20 Aar, Direktør.
 1284. Gudrun Schneekloth, København, 20 Aar, Skolebest.
 1285. Margrethe Christensen, Viborg, 20 Aar, Bager.
 1286. Anna Johanne Petersen, Slagelse, 20 Aar, Gartner.
 1287. Ebba Irene Boysen, Omø, Skelskør, 20 Aar, Fyrassistent.
 1288. Margrethe Harder, Hobro, 20 Aar, Hotelejer.

1289. Marie Cecilie Jensen, Aalborg, 19 Aar, Tobakshdl.
 1290. Vita Jensen, Ørslev, Eskildstrup, 19 Aar, Rentier.
 1291. Elsa Steffen, Göteborg, Sverige, 19 Aar, Prof. (5).
 1292. Anna Hegelund, Bakkebo, Brørup, 19 Aar, Konsulent.
 1293. Marie Beck, Aarhus, 19 Aar, Købmd.
 1294. Kerstin Kylberg, Upsala, Sverige, 19 Aar.
 1295. Karen Madsen, Ejby, 19 Aar, Savværksejer.
 1296. Rigmor Berg Nielsen, København, 19 Aar, Snedker.
 1297. Agnes Jensen Skipper, Fjellerup, Grenaa, 19 Aar, Gmd. (5).
 1298. Madsine Colind, Nørskovgd., Laurbjerg, 19 Aar, Gmd. (5).
 1299. Ingrid Nielsen, Ø. Svenstrup, Skovsgaarde, 19 Aar, Lærer.
 1300. Ingrid Margrethe Jensen, Holstebro, 19 Aar, Boghdl.
 1301. Ellinor Jensen, Idestrup, Nykøb. p. F., 19 Aar, Boelsmd.
 1302. Eli Møller, Esbjerg, 19 Aar, Gros.
 1303. Kathrine Andersen, Esbjerg, 19 Aar, Teglværksbest.
 1304. Gudrun Jespersen, Hornsyld, 19 Aar, Lærer.
 1305. Dorthea Nørgaard, Høm, Ribe, 19 Aar, Gmd.
 1306. Johanne H. Jørgensen, Horreby, Nykøb. p. F., 19 Aar, Dyr læge.
 1307. Johanne Foersom, Glatved, Balle, 18 Aar, Assistent.
 1308. Lærerinde Martha Olsen, Vibygd., Roskilde, 18 Aar.
 1309. Marie Elisabeth Christensen, Kolding, 18 Aar, Købmd.
 1310. Marie Petersen, Amerika, 18 Aar, Farmer.
 1311. Karin Wendel, Göteborg, Sverige, 18 Aar, Ingeniør.
 1312. Ellen Kirstine Larsen, Barløsegd., Assens, 18 Aar, Gmd.
 1313. Bertha Pedersen, Kaslund, Aarup, 18 Aar, Forpagter.
 1314. Marie Holm, Lerkenfeldt, Kalundborg, 18 Aar, Forp.
 1315. Ellen Marie Hansen, Thyrsbæk, Vejle, 18 Aar, Forp.

Ialt 92. 80 har været her i alle seks Maaneder, 9 i fem, 1 i fire, 1 i to og 1 én. Bag efter Navnene paa dem, der ikke har været her hele Tiden, staar et Tal i Klammer, der betegner Maanedernes Antal.

Skolen har altsaa haft paa anden Vinter 20 Lærlinge, paa første 92, ialt 112 kvindelige Lærlinge foruden tre svenske Lærerinder, der var her som Gæster hver i halvanden Maaned, og fire finske, der var her i en god halv. Fordelt

paa de enkelte Maaneder falder Lærlingetallet saaledes: I November og December 112, i Januar 110, i Februar og Marts 109 og i April 101, eller i Jævnmaal omtrent 109.

Ordnes Lærlingene efter Fædrenes Stilling, viser det sig, at 48 er Døtre af Gaardmænd, 2 af Husmænd, 6 af Haandværkere, 12 af Handlende, 21 af Embedsmænd, Lærere o. l., og 23 af Mænd i andre Livsstillinger, 9 var Lærerinder og 4 i forskellige andre selvstændige Stillinger.

Af Lærlingene var 25 over 25 Aar og 87 mellem 25 og 18 Aar. Fra Ribe, Ringkøbing og Vejle Amter var der 20, fra Skanderborg, Aarhus og Randers 16, fra de fire nordligste Amter 10, fra Fyn 9, fra Sjælland 26, deraf 4 fra København, 5 fra Lolland-Falster og 1 fra Bornholm. Fra Sønderjylland 11, fra Island 3, fra Norge 2, fra Sverige 5, fra de forenede Stater i Amerika 3 og fra Argentina 1. 25 har været fra Købstæder.

4 af Lærlingene har før været paa den almindelige Højskole i Askov, og 50 har før været paa andre Højskoler, deraf 3 to Gange og af dem igen 1 tre Gange. 7 har været paa Vallekilde, 5 paa Frederiksborg, 4 paa Testrup, 3 paa Ubberup, 2 paa Grundtvigs, Odder, Ollerup, Rødkilde, Vestbirk og Vraa og 1 paa Aagaard, Bornholm, Gistrup, Give, Høng, Kærehave, Mellerup, N. Ørslev, Ryslinge, Sorø, Stevns, Vejstrup og Vrigsted. 5 har været paa Efterskole, 8 har faaet privat Undervisning, 13 har gaaet paa Latin- eller Realskole, deraf 1 Student og 4 med Præliminæreksamen, 7 paa Seminariet, deraf 5 med Eksamen, 4 paa Husholdningsskole, 2 paa Handelsskole, 4 uddannet som Sygeplejersker og 5 har været paa forskellige andre Skoler og Kursus.

BIBLIOTEKET

VED POUL BJERGE

BIBLIOTEKET tæller nu henimod 25,000 Bind. Det bruges som offentligt Bibliotek. Der er i Skoleaaret 1907—08 udlaant ialt 5374 Bind, deraf 728 til Skolens Lærere, 3470 til dens Lærlinge, 961 til Folk udenfor Skolen og 215 til Brug i Læsesalen. Ved Siden af Biblioteket er Læsesalen med Haandbibliotek, der indeholder Haandbøger, Ordbøger, Kataloger, Lexika m. m., ialt henved 600 Bind. Desuden fremlægges en Del Tidsskrifter, efterhaanden som de udkommer. For Tiden er der omkring ved Hundrede. Læsesalen er aaben for Lærlinge om Vinteren Kl. 2—4 og om Sommeren Kl. 4—6. Der har i Aarets Løb været 3660 Besøg i de 188 Dage, der har været aabnet; det er omtrent 20 Besøg daglig. Desuden har hver af Skolens Lærere Nogle til Læsesalen og har altsaa Adgang til de Bøger, som staar der. Der er intet Regnskab ført over disse Besøg.

Der er i Aarets Løb skreven 550 ny Sedler til Kataloget, der svarer til en Forøgelse af omtrent 800 Bind.

Institutioner og Foreninger, der sender til Biblioteket:

Danmark: Carlsberglaboratoriet. — Danmarks geologiske Undersøgelse. — Dansk Eksport-Forening. — Dansk geologisk Forening. — Den antropologiske Komité. — Den botaniske Forening. — Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Laboratorium for landøkonomiske Forsøg. — Den tekniske Forening. — Det danske meteorologiske Institut. — Det kgl. Bibliotek. — Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. — Det kgl. danske Videnskabernes Selskab. — Det statistiske Bureau. — Foreningen af jyske Landboforeninger. —

Grosserer-Societetet. — Københavns Magistrat. — Københavns Universitets zoologiske Museum. — Kommissionen for videnskabelig Undersøgelse af de danske Farvande. — Rigsarkivet. — Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie.

Norge: Bergens Museum. — Den norske Kildeskriptionskommission. — Det norske Rigsarkiv. — Foreningen til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring. — Universitetsbiblioteket i Kristiania. — Videnskabsselskabet i Kristiania.

Sverige: Fornskrift-sällskapet i Stockholm. — Göteborgs högskola. — Kungl. biblioteket i Stockholm. — Letterstedtska föreningen. — Nordiska museet. — Universitetsbiblioteket i Upsala.

Finland: Åbo stads historiska museum. — Suomen valtionarkisto = Finlands statsarkiv.

Andre Lande: Departement of the interior, Bureau of education, Washington.

Følgende Festskrifter er sendt til Biblioteket:

— Børnehjemmet »Bethlehem« 1882—1907. — Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908. — Det kgl. Døvstumme-Institut 1807—1907. — Foreningen af jydskke Handelsforeninger 1883—1908. — Fyns Stifts Læseforening 1838—1908. — Handelsstandens Sangforening i Kristiania 1847—1897 og 1897—1907. — Københavns Murer- og Stenhuggerlav. — Livgarden 1658—1908. — Sparekassen for Stubbekøbing og Omegn 1857—1907.

Følgende Forfattere har givet nævnte Bøger:

- Andersen:** Historiske og genealogiske Optegnelser fra Randrup Gods, specielt Vinkel Sogn. Viborg 1907.
- Appel, Axel:** Husdyrbruget 1907, med særligt Henblik paa Kvægavlen og Kvægbruget. Kbh. 1908.
- Appel, Jac.:** The Danish high schools. Darlington 1904.
- Begtrup, H.:** Ludvig Schrøder. Stockholm 1908.
- Bennike, Val.:** Henry Georges Liv og Virksomhed. Slagelse 1904.
- Bertelsen, H.:** Dansk Sproghistorie til Skolebrug. I—II. Kbh. 1908.
- Bjerre, Ane og Jacob:** Vor Julehilsen 1905, 6 og 7.
- Bonde, Carl Trolle:** Trolleholm förr och nu. III—IV. Lund 1906—07. Nr. 54 af 100 nummerade exemplar tryckta på tjockt papper.
- Carøe, Kr.:** Jens Foss, Prof. phil. & med. 1674—1754.
- Christensen, C. C.:** Geografi for Realklassen og Gymnasiet. I.
- Dietrichson, L.:** De norske Stavkirker, Studier over deres System, Oprindelse og historiske Udvikling. Kra. 1892. Indb.
- Drechsel, C. F.:** Fiskeri-Beretning 1903-4—1905-6.
- Ehlers, Edv.:** Anden Rejse paa Island, 1895. — Fra det urolige Hjørne, 1897.
- Eliassen, P.:** Kolding fra Middelalder til Nutid, en historisk Beskrivelse. 1.—2. Hæfte.
- Feilberg, H. F.:** Bidrag til en ordbog over jyske almuesmål. 31.—32. hæfte.
- Forsikringsraadet,** Beretning for 1905 og 1906.
- Friis, F. R.:** Tychonis Brahei et ad eum doctorum virorum epistolae. X.
- Hansen, H. J.:** Storpolitik og Danmarks Existens. 1908.
- Hansen, Povl:** Bondeliv og bondehjem, brudstykke af en slægts-saga. 1908.
- Hansen-Nørremølle, H. P.:** Køllerpolitiken. Aabenraa 1907.
- Heegaard, Poul:** Astronomiens Begyndelsesgrunde. 1908.
- Henriksen, S.:** Sundry geological problems. Kra. 1908.
- Højberg, C. P.:** Præstestyre og Præstevej. Cedar Falls 1907.
- Jensen, Karen:** Den lille Rigsdagstidende 1907—08.
- Jørgensen, Sev.:** Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeningers Aarboeg 1907.
- Krarup, Alfr.:** Fortegnelse over historisk Litteratur fra Aaret 1906 vedrørende Danmarks Historie.

- Kristensen, Marius:** Harpestrængs Urtebøger. Sthm. 1908.
- Kædt, A. Peschcke:** En Samfundsfjende. Kulturskitse. 1908.
- Lund, Thorv.:** Sonden Aa, Indtryk fra Sønderjylland. 1907.
- Marstrand, J.:** F. F. Falkenstjerne, et Livsbillede fra det nittende Aarhundredes sidste Halvdel. 1901. Indb.
- Mortensen, F. V.:** Fiskeri-Beretning 1906—07.
- Nyrop, C.:** Slægten Nyrop, nogle biografiske Oplysninger. 2. Udg. 1908.
- Rasmussen, L.:** Minder fra Krigen 1864. Odense 1907.
- Rosenørn, I. K.:** Brudstykker af Gunløgs og Hervørs Sagaer, frit gengivne. — Digte og Strøtanker. 1908.
- Sandström, Anna:** Natur och arbetsliv i svenska bygder. I. Götaland. Sthm. 1908.
- Schack, A.:** Karens Garde, i Anledning af det Karen Borne-manske Opgør. 1907.
- Schütte, Gudmund:** En Pakke Særtryk og Udklip.
- Steenberg, Andr. Sch.:** Skolen og Bøgerne. Kbh. 1905. Indb.
- Thomassen, Fr.:** Breve til Hr. Frøbel og hans Hustru fra A. Diesterweg. — Skolestuens Udstyr. — Skovskoler. — Town children's holidays in the country. — Nogle Ord. — Billedudstilling. — Aarbog for Folkeskolen. — Pædagogisk Selskabs Aarsberetn. 1892/93 og 1895/96.
- Thornton, J. S.:** The people's highschoools in Denmark. London 1908.
- Warming, Jens:** Landbrugets Arbejdersmangel. 1908.

Af andre, der har givet Bøger, nævnes:

Højskoleforst. **S. Alkærsig:** A. Andersen: Mennesket efter Evangeliernes Opfattelse, 1898. — J. P. Jacobsen: Det komiske Dramas Oprindelse og Udvikling i Frankrig før Renaissance. 1903. — Joh. V. Jensen: Danskere, 1896. — Sev. Kjær: Fra Vornedskabets Tider, I—II. 1899—1900.

Forf. **Lars Andersen:** P. Wegner: Om Syngespillet Ludlams Hule. 1816.

Landbrugslærer **Hans Appel:** Mælkeritidende, udg. af dansk Mejerist-Forening, ledet af H. Appel. 19.—20. Aarg. Indb.

Bibliothekar **J. Chr. Bay:** P. G. Berggren: Lars Grubbe, hans liv och verksamhet, 1898. — A. N. Sundberg: Ludvig Manderström, 1875. — Lydia Wahlström: Sverges förhållande til Danmark. 1788—89. 1898.

Den nye Kirkes Menighed. E. Swedenborg: Det ny Jerusalems lære om Herren. — Engle-Visdommen om det guddommelige Forsyn. 1900.

Dr. phil. **H. F. Feilberg:** Englands store Prædikant, en Skildring af Charles H. Spurgeons Liv og Gerning. 1906.

Lægmissionær **Chr. Frimodt Møller** har givet 7 Værker i 12 Bind, alle indbundne. Det var originale Udgaver af J. Baggesen, Fr. Høegh Guldberg, B. G. Sporon, Th. Thaarup o. fl.

Adjunkt **Haagerup:** Frederik VII.s Opraab af 24. Maj 1848 til de »Trofaste Jyder«.

Cand. polit. **C. Hall:** Ialt 77 Bind, deraf de 71 indb. Det er en smuk og velholdt Samling, mest dansk hist. Litteratur.

Redaktør **H. Henriksen:** 33 Bøger og 63 Smaaskrifter. Det er nyere Litteratur, dels dansk, dels Oversættelser, ialt en god Samling.

Redaktør **Konrad Jørgensen** giver et Eksemplar af alt, hvad der trykkes hos ham, Højskolebladet endog i tre Eksemp., deraf det ene indbunden.

Valdemar Jørgensen: Jordan rundt. Prospekter af Verdens skønneste Egne, Hovedstæder, Pragtbygninger, Slotte, Kirker, historiske Steder, Ruiner og Landskaber. Indb.

Frk. **Marie Meinert:** G. Stephens: The old-northern runic-monuments of Scandinavia and England. I—II. 1866. Værket er særdeles godt indbundet og har følgende Tilskrift: »Givet til Askov Højskole af Marie Meinert til Minde om Professor George Stephens, hele Nordens trofaste Ven.«

Cand. mag. **Bogi Th. Melsted** holdt et Foredrag paa Skolen forrige Aar. I Stedet for at modtage Vederlag derfor, bad han os anvende Pengene til islandske Formaal. Vi købte følgende Bøger: Bogi Th. Melsted: Islands kulturelle Fremskridt i den nyeste Tid. — Gestur Pálsson: Fire Fortællinger, overs. fra Islandsk af H. Wiehe. — J. C. Poestion: Isländische Dichter der Neuzeit in Charakteristiken und überetzten Proben ihrer Dichtung. — Jon Svendsson: Et Ridt gennem Island og Islandsblomster. — Synisbok islenzkra Bokmennta à 19 old, utg. Bogi Th. Melsted. — G. T. Zoega: Islenzk-ensk ordabok.

Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet: E. F. S. Lund: Danske malede Portrætter, en beskrivende Katalog. IX. Bind. 9.—12. Hæfte.

Fru **Kamma Müller** har givet 33 Bind, hvoraf en Del Smaaskrifter.

Prof. **Yngv. Nielsen**, Kristiania: Claus Pavels Dagbøger for Aarene 1812—13, udg. af Ludv. Daae. Kra. 1888.

Rigsdagen: I Slutningen af Aaret 1907 fik Biblioteket en omfattende og værdifuld Boggave fra Rigsdagens Bibliotek. Der var i Aarenes Løb bleven udskilt en Del Bøger af Rigsdagens Bibliotek, dels paa Grund af, at der var kommen ny Udgaver, dels fordi de ikke passede til Rigsdagens Brug. Ved Bibliotekar **Emil Elberlings** Velvilje fik vort Bibliotek Lov til at gøre et Udvalg deraf, og det gjorde saa rigt Brug deraf, saa det udtog ialt 665 Bind og Tryk, nemlig 170 indbundne, 45 uindbundne og 450 Smaaskrifter og Smaatryk. Ved Indordningen har det vist sig, at en Del, særlig af Smaaskrifterne, var overkomplette, og de er saa igen overladt til det kgl. Bibliotek eller andre nordiske Biblioteker, som vi staar i Bytteforbindelse med.

Det Rønnenkampske Boglegat: Franz v. Jessen: Begivenheder, jeg oplevede, 1907. — J. P. Trap: Kongeriget Danmark, 3. omarb. Udg. under Medvirkning af V. Falbe-Hansen og H. Westergaard, udarb. af H. Weitemeyer. 1.—5. Bind. 1898—1906. — Troels-Lund: Peder Oxe, et historisk Billed. 1907.

Tandlæge **Axel Schrøder**: Militært Tidsskrift. 35. Aarg.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura = Finsk Litteraturselskab: Th. Schwindt: Suomalaisia koristeita: I. Ompelukoristeita ja kuoseja = Finske Ornamentter I, Broderiornamentter og Mønstre. Helsingissä 1895.

Fysikus **Fr. Ulrik** har givet ialt 13 Bind og nogle Doubletter til Bytning.

Professor **H. Westergaard** har givet 24 Bind, alle indb.

Veterinær- og Landbohøjskolen: Katalog over dens Bibliotek. Tillæg 1895—1905.

Pastor **Chr. Winther**: Chr. Bastholm: Aandelige Taler. 1777. — Sam.: Historiske-philosophiske Undersøgelser over de ældste Folkeslægters religiøse og philosophiske Meninger. 1802. — Fruentimmers Contrafey udi det gamle og nye Testament. 1.—2. Part. 1751. Alle indb.

For overflødige Doubletter og gamle Aviser har Biblioteket tilbyttet sig ialt 44 Bind, deraf 12 indbundne.

Meddelelser, Indbydelsesskrifter og Beretninger er tilsendt Skolen fra forskellige Højskoler, lærde Skoler, Foreninger Selskaber og Stiftelser.

Følgende Blade og Tidsskrifter bliver Skolen frit tilsendte: Aalborg Amtstidende, Aarhus Amtstidende, Agrar-Dagbladet, Andelsbladet, Bornholms Social-Demokrat, Dannevirke (Amerika), Dansk Budstikke, Dansk Folkestyre, Dansk Folketidende, Dansk Husflidstidende, Dansk Kirketidende, Dansk Landbrug, Dansk Missionsblad, Dansk Ungdom, Den danske Biavlstidende, Den nye Tid, Die Schleswig-Holsteinische landliche Volkshochschule, Esbjerg Avis, Esbjerg-Posten, Ferskvandsfiskeribladet, Folkebladet (Svendborg), Folkebladet (Vejen), Folkelæsning, Folkerøsten, Folkeskolen, Folkevennen, Frit Ordskitte, Fyns Stifts Landbrugstidende, Fyns Tidende (3 Eksp.), För landtmannahem, Gartner-Tidende, Grenen, Göteborgs handels- och sjöfartstidning, Haven, Hedeselskabets tidsskrift, Helsingør Avis, Henry Georgebladet, Hjem og Skole, Holbæk Amts Dagblad, Holbæk-Posten, Horsens Dagblad, Horsens Social-Demokrat, Høgskulebladet, Jydsk Husdyravl, Jydsk Morgenblad, Kallundborg Folkeblad, Kirkeklokken, Kirkelig Samler (Amerika), Kolding Avis, Kolding Folkeblad, Kors og Stjerne, Kvinden og Samfundet, Københavns Kirkesag, Landbobladet, Landbo-Dagbladet, Landmands-Blade, Langelands Folkeblad, Lolland-Falsters Folketidende, Meddelelser fra Udenrigsministeriet, Mejeri-standen, Maribo Amtstidende, Middelfart Venstreblad, Mosebladet, Mælkeritidende, Nordisk Missions-Tidsskrift, Nord-sjællands Venstreblad, Nytt Kirkjublad, Randers Dagblad, Ret, Ribe Amtstidende, Ribe Stiftstidende, Ringkøbing Amts Avis, Ringkøbing Amts Dagblad, Roskilde Dagblad, Samaritanen, Samfundets Krav, Sam-Styre, Santal-Posten, Skive Folkeblad, Skolebladet, Sorø Amtstidende, Stubbekøbing Avis, Sursum Corda, Sydjydsk Folkeblad, Søndagsbladet, Sønderjylland, The Periodical, Tidsskrift for Landbrugets Planteavl, Tidsskrift for Sygepleje, Tidsskrift for Vindelektricitet, Ugeskrift for Landmænd, Ungdommen, Varden, Veckobladet (Helsingfors), Vejle Amts Folkeblad, Vendsyssel Folkeblad, Venstrebladet, Venstres Folkeblad, Verdandi, Vestjyllands Afholds-Dagblad, Vestjyllands Social-Demokrat, Viborg Stifts Folkeblad, Vort Landbrug og Østsjællands Folkeblad.

SKOLENS FORMUESFORHOLD.

A. REGNSKAB FRA 1. MAJ 1907 TIL 30. APRIL 1908.

INDTÆGT:	
Kassebeholdning 1. Maj 1907	Kr. 157 05
Pigeskolen Sommeren 1907	Kr. 5489 00
Den udvidede Højskole i Vinteren 1907—8:	
Den kvindelige Afdel.	Kr. 10562 00
Den mandlige	— 12557 00
	<u>— 23119.00</u>
	— 28608 00
Etterbetaling fra tidl. Aars Lærlinge	Kr. 422 00
Efteraarsmøde	— 676 00
	<u>— 1098.00</u>
Leje af Værelser i Vinteren 1907—8	Kr. 1730.00
Husleje af det hvide Hus	— 300 00
Gymnastikkursus for Kvinder i Aug. som Husleje	— 100.00
	<u>— 2130 00</u>
Gaver:	
Lærer Østergaards og Hustrus Legat: Renter	Kr. 50.00
Husflidsskoleforst. A. Lervad	— 18.00
R. Fengers Legat: Renter	— 112 00
	<u>— 180 00</u>
Statsunderstøttelsen	— 14500.00
	<u>Kr. 46673 05</u>

UDGIFT:	
Lønninger	Kr. 28997.00
Varme, Rengøring, Kørsel, Aviser, Kundgørelser, Lægehonorar m. m.	— 4112.56
Skat og Brandpenge	— 203 36
	<u>Kr. 33312 92</u>
Bygninger og Boskab:	
Nybygning	Kr. 4000.00
Reparationer	— 2732 07
	<u>Kr. 6732 07</u>
Biblioteket	— 855 18
	<u>— 7587.25</u>
Renter og Afdrag	— 2686 26
Henlagt til et Byggefond	— 3000 00
Kassebeholdning den 30. April 1908	— 86 62
	<u>Kr. 46673.05</u>

B. EJENDOMMENS VÆRDI.

Bygningerne ere hrandforsikrede for	Kr. 115399.00
Almindeligt Indbo for	Kr. 3500.00
Bogsamlingen	— 10000.00
Kakkelovne og Komfurer	— 2500.00
Fysisk-kemisk Samling	— 3000.00
Naturhistorisk Samling	— 1000.00
Kunstværker og Billeder.....	— 2500.00
	— 22500.00
Byggegrund, Gaardsplads, Have, Lysanlæg, Kloak m. v. værdsættes til	— 8601.00
	<u>Kr. 146500.00</u>

Denne Sum er bragt til Veje ved:

1) Gaver:	
a. Flors oprindelige Indsamling	Kr. 8279.23
b. Gaver, dels i Penge, dels i Bøger fra forskellige	— 21600.00
c. »Dansk Højskoleforening«s Tilskud, for saa vidt det ikke er medgaaet i Driften	— 15552.38
	Kr. 45431.61
2) Dækket af Skolens Aarsindtægt.	— 44893.41
3) a. En Pengegave, der forrentes med en Friplads paa Pigeskolen om Sommeren	— 2000.00
4) Gæld til Statskassen.....	— 54174.98
	<u>Kr. 146500.00</u>

LEGATER

KNYTTTEDE TIL ASKOV HØJSKOLE

Fru Charlotte Schrøders Mindelegat,

bestemt til Understøttelse af Elever paa Askov Højskole, særlig paa Sommerskolen.

1. Maj 1908 var Legatets Størrelse 4696,74 Kr., hvoraf 4500 Kr. indestaar i én af Skolens Bygninger og Resten i Vejen Sparekasse.

Lærer Østergaard og Hustrus Legat.

Renten af Legatet, 50 Kr. aarlig, er indgaaet i Skolens Kasse, tilsendt fra Skanderborg Amts Skolefond.

Rasmus Fengers Legat

er givet til direkte Støtte for Skolen. Legatet ejer 3000 Kr. i Kreditforeningsobligationer.

Morten Jørgensen og Hustrus Legat

stort 2000 Kr. indestaar i Skolen, som for Renterne giver en fuld Friplads paa den almindelige Pigeskole om Sommeren.

N. F. S. Grundtvigs Mindelegat,

stiftet 1883 af en »Norsk Højskoleven«, er paa 346,36 Kr. som indestaar i Vejen Bank.

Askov Biavlerfond.

Legatet er oprettet af »en Ven af Flid og Nøjsomhed«. Med Renter og Renters Rente og en Gave paa 180 Kr. er Fonden 1. Maj 1908 vokset til: 773,40 Kr., (som indestaar i Vejen Sparekasse.

Renten kan, naar Summen er bragt op til mindst 1000 Kr., uddeles til Fremme af Biavlens i Jylland.

Viggo Ulriks Præmielegat.

Legatet ejer 1. Maj 1908 en Obligation paa 1000 Kr. og en Sparekassebog i Vejen Sparekasse lydende paa 221,34 Kr.

Som sædvanlig er der i Aaret 1907—08 udbetalt 40 Kr. i Præmier gennem Bestyrelsen for Dansk Andels Ægekspor.

*Idet jeg paa Medlæreres og egne Vegne
takker for alle de Gaver, som der paa de
foregaaende Blade er gjort Rede for, maa
jeg endnu med oprigtig Paaskønnelse nævne
3000 Kroner, som af Lovgivningsmagten
er bevilget til Støtte for anden Vinters Lær-
linge, og som er uddelte af Skolens Be-
styrelse.*

Askov, i Februar 1909.

JACOB APPEL.